නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

අඞ්ගුත්තරනිකායො

ඡක්කනිපාතපාළි

1. පඨමපණ්ණාසකං

1. ආහුනෙය්‍යවග්ගො

1. පඨමආහුනෙය්‍යසුත්තං

1. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘භික්ඛවො’’ති. ‘‘භදන්තෙ’’ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි ඡහි [දී. නි. 3.328; පටි. ම. 3.17]? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො, උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. සොතෙන සද්දං සුත්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො, උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. ඝානෙන ගන්ධං ඝායිත්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො, උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. ජිව්හාය රසං සායිත්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො, උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. කායෙන ඵොට්ඨබ්බං ඵුසිත්වා නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො, උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. මනසා ධම්මං විඤ්ඤාය නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො, උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති.

ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති. පඨමං.

2. දුතියආහුනෙය්‍යසුත්තං

2. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි ඡහි [දී. නි. 3.356]? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභොති – එකොපි හුත්වා බහුධා හොති, බහුධාපි හුත්වා එකො හොති; ආවිභාවං තිරොභාවං; තිරොකුට්ටං තිරොපාකාරං තිරොපබ්බතං අසජ්ජමානො ගච්ඡති, සෙය්‍යථාපි ආකාසෙ; පථවියාපි උම්මුජ්ජනිමුජ්ජං කරොති, සෙය්‍යථාපි උදකෙ; උදකෙපි අභිජ්ජමානෙ ගච්ඡති, සෙය්‍යථාපි පථවියං; ආකාසෙපි පල්ලඞ්කෙන කමති, සෙය්‍යථාපි පක්ඛී සකුණො; ඉමෙපි චන්දිමසූරියෙ එවංමහිද්ධිකෙ එවංමහානුභාවෙ පාණිනා පරිමසති [පරාමසති (ක.)] පරිමජ්ජති; යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙති.

‘‘දිබ්බාය, සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසිකාය උභො සද්දෙ සුණාති – දිබ්බෙ ච මානුසෙ ච, යෙ දූරෙ සන්තිකෙ ච.

‘‘පරසත්තානං පරපුග්ගලානං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාති. සරාගං වා චිත්තං සරාගං චිත්තන්ති පජානාති, වීතරාගං වා චිත්තං…පෙ…. සදොසං වා චිත්තං… වීතදොසං වා චිත්තං… සමොහං වා චිත්තං… වීතමොහං වා චිත්තං… සංඛිත්තං වා චිත්තං… වික්ඛිත්තං වා චිත්තං… මහග්ගතං වා චිත්තං… අමහග්ගතං වා චිත්තං… සඋත්තරං වා චිත්තං… අනුත්තරං වා චිත්තං… සමාහිතං වා චිත්තං… අසමාහිතං වා චිත්තං… විමුත්තං වා චිත්තං… අවිමුත්තං වා චිත්තං අවිමුත්තං චිත්තන්ති පජානාති.

‘‘අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථීදං – එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො…පෙ…. . ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති.

‘‘දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති – ‘ඉමෙ වත භොන්තො සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීසුචරිතෙන සමන්නාගතා මනොසුචරිතෙන

සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා'ති. ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති.

''ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති.

''ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා''ති. දුතියං.

3. ඉන්ද්‍රියසුත්තං

3. ''ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි ඡහි? සද්ධින්ද්‍රියෙන , වීරියින්ද්‍රියෙන, සතින්ද්‍රියෙන, සමාධින්ද්‍රියෙන, පඤ්ඤින්ද්‍රියෙන, ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා''ති. තතියං.

4. බලසුත්තං

4. ''ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි ඡහි? සද්ධාබලෙන, වීරියබලෙන, සතිබලෙන, සමාධිබලෙන, පඤ්ඤාබලෙන, ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා''ති. චතුත්ථං.

5. පඨමආජානීයසුත්තං

5. ''ඡහි , භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

''කතමෙහි ඡහි ? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො ඛමො හොති රූපානං, ඛමො සද්දානං, ඛමො ගන්ධානං, ඛමො රසානං, ඛමො ඵොට්ඨබ්බානං, වණ්ණසම්පන්නො ච හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

''එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි ඡහි? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඛමො හොති රූපානං, ඛමො සද්දානං, ඛමො ගන්ධානං, ඛමො රසානං, ඛමො ඵොට්ඨබ්බානං, ඛමො ධම්මානං. ඉමෙහි ඛො , භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා''ති. පඤ්චමං.

6. දුතියආජානීයසුත්තං

6. ''ඡහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො ඛමො හොති රූපානං, ඛමො සද්දානං, ඛමො ගන්ධානං, ඛමො රසානං, ඛමො ඵොට්ඨබ්බානං, බලසම්පන්නො ච හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

''එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඛමො හොති රූපානං ...පෙ.... ඛමො ධම්මානං. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති...පෙ.... අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා''ති. ඡට්ඨං.

7. තතියආජානීයසුත්තං

7. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො ඛමො හොති රූපානං, ඛමො සද්දානං, ඛමො ගන්ධානං, ඛමො රසානං, ඛමො ඵොට්ඨබ්බානං, ජවසම්පන්නො ච හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො රඤ්ඤො භද්‍රො අස්සාජානීයො රාජාරහො හොති රාජභොග්ගො, රඤ්ඤො අඞ්ගන්ත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ඛමො හොති රූපානං…පෙ…. ඛමො ධම්මානං. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. සත්තමං.

8. අනුත්තරියසුත්තං

8. [දී. නි. 3.327] ‘‘ඡයිමානි , භික්ඛවෙ, අනුත්තරියානි. කතමානි ඡ? දස්සනානුත්තරියං, සවනානුත්තරියං, ලාභානුත්තරියං, සික්ඛානුත්තරියං, පාරිචරියානුත්තරියං, අනුස්සතානුත්තරියං – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අනුත්තරියානී’’ති. අට්ඨමං.

9. අනුස්සතිට්ඨානසුත්තං

9. [දී. නි. 3.327] ‘‘ඡයිමානි , භික්ඛවෙ, අනුස්සතිට්ඨානානි. කතමානි ඡ? බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සඞ්ඝානුස්සති, සීලානුස්සති, චාගානුස්සති, දෙවතානුස්සති – ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අනුස්සතිට්ඨානානී’’ති. නවමං.

10. මහානාමසුත්තං

10. එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති කපිලවත්ථුස්මිං නිග්‍රොධාරාමෙ. අථ ඛො මහානාමො සක්කො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො, ඛො මහානාමො සක්කො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘යො සො, භන්තෙ, අරියසාවකො ආගතඵලො විඤ්ඤාතසාසනො, සො කතමෙන විහාරෙන බහුලං විහරතී’’ති?

‘‘යො සො, මහානාම, අරියසාවකො ආගතඵලො විඤ්ඤාතසාසනො, සො ඉමිනා විහාරෙන බහුලං විහරති. [අ. නි. 11.11] ඉධ, මහානාම, අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති තථාගතං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම – ‘අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතං සමාපන්නො බුද්ධානුස්සතිං භාවෙති’’’.

‘‘පුන චපරං, මහානාම, අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො සන්දිට්ඨිකො අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති ; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති ධම්මං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිත පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම – ‘අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති , ධම්මසොතං සමාපන්නො ධම්මානුස්සතිං භාවෙති’’’.

‘‘පුන චපරං, මහානාම, අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, උජුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, ඤායප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, සාමීචිප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො, යදිදං චත්තාරි පුරිසයුගානි අට්ඨ පුරිසපුග්ගලා එස භගවතො සාවකසඞ්ඝො ආහුනෙය්‍යො පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති සඞ්ඝං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං

සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම – ‘අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතං සමාපන්නො සඞ්ඝානුස්සතිං භාවෙති’’’.

‘‘පුන චපරං, මහානාම, අරියසාවකො අත්තනො සීලානි අනුස්සරති අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි භුජිස්සානි විඤ්ඤුප්පසත්ථානි අපරාමට්ඨානි සමාධිසංවත්තනිකානි . යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො සීලං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති සීලං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම – ‘අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතං සමාපන්නො සීලානුස්සතිං භාවෙති’’’.

‘‘පුන චපරං, මහානාම, අරියසාවකො අත්තනො චාගං අනුස්සරති – ‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ! යොහං මච්ඡෙරමලපරියුට්ඨිතාය පජාය විගතමලමච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසාමි මුත්තචාගො පයතපාණි වොස්සග්ගරතො යාචයොගො දානසංවිභාගරතො’ති. යස්මිං, මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො චාගං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති , න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති චාගං ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම – ‘අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති, සබ්‍යාපජ්ජාය පජාය අබ්‍යාපජ්ජො විහරති, ධම්මසොතං සමාපන්නො චාගානුස්සතිං භාවෙති’’’.

‘‘පුන චපරං, මහානාම, අරියසාවකො දෙවතානුස්සතිං භාවෙති – ‘සන්ති දෙවා චාතුමහාරාජිකා [චාතුම්මහාරාජිකා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], සන්ති දෙවා තාවතිංසා, සන්ති දෙවා යාමා, සන්ති දෙවා තුසිතා, සන්ති දෙවා නිම්මානරතිනො, සන්ති දෙවා පරනිම්මිතවසවත්තිනො, සන්ති දෙවා බ්‍රහ්මකායිකා, සන්ති දෙවා තතුත්තරි [තතුත්තරිං (සී. ස්‍යා. කං. පී.), තදුත්තරි (ක.) අ. නි. 6.25; විසුද්ධි. 1.162 පස්සිතබ්බං]. යථාරූපාය සද්ධාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා [තත්ථ උප්පන්නා (සී.), තත්ථූපපන්නා (ස්‍යා. කං.), තත්ථූපපන්නා (අ. නි. 3.71)], මය්හම්පි තථාරූපා සද්ධා සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සීලෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපං සීලං සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සුතෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපං සුතං සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන චාගෙන සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපො චාගො සංවිජ්ජති. යථාරූපාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා, මය්හම්පි තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජතී’ති. යස්මිං , මහානාම, සමයෙ අරියසාවකො අත්තනො ච තාසඤ්ච දෙවතානං සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච සුතඤ්ච චාගඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති තා දෙවතා ආරබ්භ. උජුගතචිත්තො ඛො පන, මහානාම, අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං. පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සද්ධකායො සුඛං වෙදියති, සුඛිනො චිත්තං සමාධියති. අයං වුච්චති, මහානාම – ‘අරියසාවකො විසමගතාය පජාය සමප්පත්තො විහරති , සබ්‍යාපජ්ජාය [සබ්‍යාපජ්ඣාය… අබ්‍යාපජ්ඣො (ක.)] පජාය අබ්‍යාපජ්ජො [සබ්‍යාපජ්ඣාය… අබ්‍යාපජ්ඣො (ක.)] විහරති, ධම්මසොතං සමාපන්නො දෙවතානුස්සතිං භාවෙති’’’.

‘‘යො සො, මහානාම, අරියසාවකො ආගතඵලො විඤ්ඤාතසාසනො, සො ඉමිනා විහාරෙන බහුලං විහරතී’’ති. දසමං.

ආහුනෙය්‍යවග්ගො පඨමො.

තස්සුද්දානං –

ද්වෙ ආහුනෙය්‍යා ඉන්ද්‍රිය, බලානි තයො ආජානීයා;
අනුත්තරිය අනුස්සති, මහානාමෙන තෙ දසාති.

2. සාරණීයවග්ගො

1. පඨමසාරණීයසුත්තං

11. ‘‘ඡයිමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා සාරණීයා [සාරාණීයා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. කතමෙ ඡ? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො මෙත්තං කායකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො මෙත්තං වචීකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ ලාභා ධම්මිකා ධම්මලද්ධා අන්තමසො පත්තපරියාපන්නමත්තම්පි තථාරූපෙහි ලාභෙහි අප්පටිවිභත්තභොගී හොති සීලවන්තෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි සාධාරණභොගී, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යානි තානි සීලානි අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි භුජිස්සානි විඤ්ඤුප්පසත්ථානි අපරාමට්ඨානි සමාධිසංවත්තනිකානි තථාරූපෙහි සීලෙහි සීලසාමඤ්ඤගතො විහරති සබ්‍රහ්මචාරීහි ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යායං දිට්ඨි අරියා නියྱානිකා නියྱාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය තථාරූපාය දිට්ඨියා දිට්ඨිසාමඤ්ඤගතො විහරති සබ්‍රහ්මචාරීහි ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මා සාරණීයා’’ති. පඨමං.

2. දුතියසාරණීයසුත්තං

12. ‘‘ඡයිමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා සාරණීයා පියකරණා ගරුකරණා සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො මෙත්තං කායකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො මෙත්තං වචීකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති…පෙ.… මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨිතං හොති සබ්‍රහ්මචාරීසු ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යෙ තෙ ලාභා ධම්මිකා ධම්මලද්ධා අන්තමසො පත්තපරියාපන්නමත්තම්පි තථාරූපෙහි ලාභෙහි අප්පටිවිභත්තභොගී හොති සීලවන්තෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි සාධාරණභොගී, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යානි තානි සීලානි අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි භුජිස්සානි විඤ්ඤුප්පසත්ථානි අපරාමට්ඨානි සමාධිසංවත්තනිකානි තථාරූපෙහි සීලෙහි සීලසාමඤ්ඤගතො විහරති සබ්‍රහ්මචාරීහි ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යායං දිට්ඨි අරියා නියྱානිකා නියྱාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයාය තථාරූපාය දිට්ඨියා දිට්ඨිසාමඤ්ඤගතො විහරති සබ්‍රහ්මචාරීහි ආවි චෙව රහො ච, අයම්පි ධම්මො සාරණීයො පියකරණො ගරුකරණො සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මා සාරණීයා පියකරණා ගරුකරණා සඞ්ගහාය අවිවාදාය සාමග්ගියා එකීභාවාය සංවත්තන්තී’’ති. දුතියං.

3. නිස්සාරණීයසුත්තං

13. ‘‘ඡයිමා, භික්ඛවෙ, නිස්සාරණීයා ධාතුයො. කතමා ඡ? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – ‘මෙත්තා හි ඛො මෙ චෙතොවිමුත්ති භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා; අථ ච පන මෙ බ්‍යාපාදො චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතී’ති. සො ‘මා හෙව’න්තිස්ස වචනීයො – ‘මායස්මා, එවං අවච; මා භගවන්තං අබ්භාචික්ඛි, න හි සාධු භගවතො අබ්භක්ඛානං, න හි භගවා එවං වදෙය්‍ය. අට්ඨානමෙතං, ආවුසො, අනවකාසො යං මෙත්තාය චෙතොවිමුත්තියා භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය; අථ ච පනස්ස

බ්‍යාපාදො චිත්තං පරියාදාය ඨස්සති [ඨස්සතීති (සබ්බත්ථ) දී. නි. 3.326 පස්සිතබ්බං], නෙතං ඨානං විජ්ජති. නිස්සරණඤ්හෙතං, ආවුසො, බ්‍යාපාදස්ස යදිදං මෙත්තාචෙතොවිමුත්ති’’’ති [මෙත්තාචෙතොවිමුත්ති (සබ්බත්ථ)].

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – ‘කරුණා හි ඛො මෙ චෙතොවිමුත්ති භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා; අථ ච පන මෙ විහෙසා චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතී’ති. සො ‘මා හෙව’න්තිස්ස වචනීයො – ‘මායස්මා, එවං අවච; මා භගවන්තං අබ්භාචික්ඛි, න හි සාධු භගවතො අබ්භක්ඛානං, න හි භගවා එවං වදෙය්‍ය. අට්ඨානමෙතං, ආවුසො , අනවකාසො යං කරුණාය චෙතොවිමුත්තියා භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය; අථ ච පනස්ස විහෙසා චිත්තං පරියාදාය ඨස්සති, නෙතං ඨානං විජ්ජති. නිස්සරණඤ්හෙතං, ආවුසො, විහෙසාය යදිදං කරුණාචෙතොවිමුත්ති’’’ති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – ‘මුදිතා හි ඛො මෙ චෙතොවිමුත්ති භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා; අථ ච පන මෙ අරති චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතී’ති. සො ‘මා හෙව’න්තිස්ස වචනීයො – ‘මායස්මා, එවං අවච; මා භගවන්තං අබ්භාචික්ඛි, න හි සාධු භගවතො අබ්භක්ඛානං, න හි භගවා එවං වදෙය්‍ය . අට්ඨානමෙතං, ආවුසො, අනවකාසො යං මුදිතාය චෙතොවිමුත්තියා භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය; අථ ච පනස්ස අරති චිත්තං පරියාදාය ඨස්සති, නෙතං ඨානං විජ්ජති. නිස්සරණඤ්හෙතං, ආවුසො, අරතියා යදිදං මුදිතාචෙතොවිමුත්ති’’’ති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – ‘උපෙක්ඛා හි ඛො මෙ චෙතොවිමුත්ති භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා; අථ ච පන මෙ රාගො චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතී’ති. සො ‘මා හෙව’න්තිස්ස වචනීයො – ‘මායස්මා, එවං අවච; මා භගවන්තං අබ්භාචික්ඛි, න හි සාධු භගවතො අබ්භක්ඛානං, න හි භගවා එවං වදෙය්‍ය. අට්ඨානමෙතං, ආවුසො, අනවකාසො යං උපෙක්ඛාය චෙතොවිමුත්තියා භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය ; අථ ච පනස්ස රාගො චිත්තං පරියාදාය ඨස්සති, නෙතං ඨානං විජ්ජති. නිස්සරණඤ්හෙතං, ආවුසො, රාගස්ස යදිදං උපෙක්ඛාචෙතොවිමුත්ති’’’ති.

‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – ‘අනිමිත්තා හි ඛො මෙ චෙතොවිමුත්ති භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා; අථ ච පන මෙ නිමිත්තානුසාරි විඤ්ඤාණං හොතී’ති. සො ‘මා හෙව’න්තිස්ස වචනීයො – ‘මායස්මා, එවං අවච; මා භගවන්තං අබ්භාචික්ඛි, න හි සාධු භගවතො අබ්භක්ඛානං, න හි භගවා එවං වදෙය්‍ය. අට්ඨානමෙතං, ආවුසො, අනවකාසො යං අනිමිත්තාය චෙතොවිමුත්තියා භාවිතාය බහුලීකතාය යානීකතාය වත්ථුකතාය අනුට්ඨිතාය පරිචිතාය සුසමාරද්ධාය; අථ ච පනස්ස නිමිත්තානුසාරි විඤ්ඤාණං භවිස්සති, නෙතං ඨානං විජ්ජති. නිස්සරණඤ්හෙතං, ආවුසො, සබ්බනිමිත්තානං යදිදං අනිමිත්තාචෙතොවිමුත්ති’’’ති.

‘‘ඉධ පන භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං වදෙය්‍ය – ‘අස්මීති ඛො මෙ විගතං [විගතෙ (ස්‍යා.)], අයමහමස්මීති ච [අයං චකාරො දී. නි. 3.326 නත්ථි] න සමනුපස්සාමි; අථ ච පන මෙ විචිකිච්ඡාකථංකථාසල්ලං චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨතී’ති. සො ‘මා හෙව’න්තිස්ස වචනීයො – ‘මායස්මා, එවං අවච; මා භගවන්තං අබ්භාචික්ඛි, න හි සාධු භගවතො අබ්භක්ඛානං, න හි භගවා එවං වදෙය්‍ය. අට්ඨානමෙතං, ආවුසො, අනවකාසො යං අස්මීති විගතෙ අයමහමස්මීති ච න සමනුපස්සතො; අථ ච පනස්ස විචිකිච්ඡාකථංකථාසල්ලං චිත්තං පරියාදාය ඨස්සති, නෙතං ඨානං විජ්ජති. නිස්සරණඤ්හෙතං, ආවුසො, විචිකිච්ඡාකථංකථාසල්ලස්ස යදිදං අස්මීති මානසමුග්ඝාතො’ති. ඉමා ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ නිස්සාරණීයා ධාතුයො’’ති. තතියං.

4. භද්දකසුත්තං

14. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො, භික්ඛවො’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො සාරිපුත්තස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා සාරිපුත්තො එතදවොච –

‘‘තථා තථා, ආවුසො, භික්ඛු විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො න භද්දකං මරණං හොති, න භද්දිකා කාලකිරියා [කාලංකිරියා (ක.) අ. නි. 3.110]. කථඤ්චාවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො න භද්දකං මරණං හොති, න භද්දිකා කාලකිරියා?

‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු කම්මාරාමො හොති කම්මරතො කම්මාරාමතං අනුයුත්තො, භස්සාරාමො හොති භස්සරතො භස්සාරාමතං අනුයුත්තො, නිද්දාරාමො හොති නිද්දාරතො නිද්දාරාමතං අනුයුත්තො, සඞ්ගණිකාරාමො හොති සඞ්ගණිකරතො සඞ්ගණිකාරාමතං අනුයුත්තො, සංසග්ගාරාමො හොති සංසග්ගරතො සංසග්ගාරාමතං අනුයුත්තො, පපඤ්චාරාමො හොති පපඤ්චරතො පපඤ්චාරාමතං අනුයුත්තො. එවං ඛො, ආවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො න භද්දකං මරණං හොති, න භද්දිකා කාලකිරියා. අයං වුච්චතාවුසො – ‘භික්ඛු සක්කායාභිරතො නප්පජහාසි [න පහාසි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] සක්කායං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය’’’.

‘‘තථා තථාවුසො, භික්ඛු විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො භද්දකං මරණං හොති, භද්දිකා කාලකිරියා. කථඤ්චාවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො භද්දකං මරණං හොති,

භද්දිකා කාලකිරියා?

‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු න කම්මාරාමො හොති න කම්මරතො න කම්මාරාමතං අනුයුත්තො, න භස්සාරාමො හොති න භස්සරතො න භස්සාරාමතං අනුයුත්තො, න නිද්දාරාමො හොති න නිද්දාරතො නිද්දාරාමතං අනුයුත්තො, න සඞ්ගණිකාරාමො හොති න සඞ්ගණිකරතො න සඞ්ගණිකාරාමතං අනුයුත්තො, න සංසග්ගාරාමො හොති න සංසග්ගරතො න සංසග්ගාරාමතං අනුයුත්තො, න පපඤ්චාරාමො හොති න පපඤ්චරතො න පපඤ්චාරාමතං අනුයුත්තො. එවං ඛො, ආවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො භද්දකං මරණං හොති, භද්දිකා කාලකිරියා. අයං වුච්චතාවුසො – ‘භික්ඛු නිබ්බානාභිරතො පජහාසි සක්කායං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා’’’ති.

‘‘යො පපඤ්චමනුයුත්තො, පපඤ්චාභිරතො මගො;
විරාධයී සො නිබ්බානං, යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

‘‘යො ච පපඤ්චං හිත්වාන, නිප්පපඤ්චපදෙ රතො;
ආරාධයී සො නිබ්බානං, යොගක්ඛෙමං අනුත්තර’’න්ති. චතුත්ථං;

5. අනුතප්පියසුත්තං

15. තත්‍ර ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘තථා තථාවුසො, භික්ඛු විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො කාලකිරියා අනුතප්පා හොති. කථඤ්චාවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො කාලකිරියා අනුතප්පා හොති?

‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු කම්මාරාමො හොති කම්මරතො කම්මාරාමතං අනුයුත්තො, භස්සාරාමො හොති…පෙ…. නිද්දාරාමො හොති… සඞ්ගණිකාරාමො හොති… සංසග්ගාරාමො හොති… පපඤ්චාරාමො හොති පපඤ්චරතො පපඤ්චාරාමතං අනුයුත්තො. එවං ඛො, ආවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො කාලකිරියා අනුතප්පා හොති . අයං වුච්චතාවුසො – ‘භික්ඛු සක්කායාභිරතො නප්පජහාසි සක්කායං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය’’’.

‘‘තථා තථාවුසො, භික්ඛු විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො කාලකිරියා අනනුතප්පා හොති. කථඤ්චාවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො කාලකිරියා අනනුතප්පා හොති?

‘‘ඉධාවුසො, භික්ඛු න කම්මාරාමො හොති න කම්මරතො න කම්මාරාමතං අනුයුත්තො, න භස්සාරාමො හොති…පෙ…. න නිද්දාරාමො හොති… න සඞ්ගණිකාරාමො හොති… න සංසග්ගාරාමො හොති… න පපඤ්චාරාමො හොති න පපඤ්චරතො න පපඤ්චාරාමතං අනුයුත්තො. එවං ඛො, ආවුසො, භික්ඛු තථා තථා විහාරං කප්පෙති යථා යථාස්ස විහාරං කප්පයතො කාලකිරියා අනනුතප්පා හොති. අයං වුච්චතාවුසො – ‘භික්ඛු නිබ්බානාභිරතො පජහාසි සක්කායං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා’’’ති.

‘‘යො පපඤ්චමනුයුත්තො, පපඤ්චාභිරතො මගො;
විරාධයී සො නිබ්බානං, යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

‘‘යො ච පපඤ්චං හිත්වාන, නිප්පපඤ්චපදෙ රතො;
ආරාධයී සො නිබ්බානං, යොගක්ඛෙමං අනුත්තර’’න්ති. පඤ්චමං;

6. නකුලපිතුසුත්තං

16. එකං සමයං භගවා භග්ගෙසු විහරති සුසුමාරගිරෙ [සුංසුමාරගිරෙ (සී. පී.), සංසුමාරගිරෙ (කත්ථචි)] භෙසකළාවනෙ මිගදායෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන නකුලපිතා ගහපති ආබාධිකො හොති දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. අථ ඛො නකුලමාතා ගහපතානී නකුලපිතරං ගහපතිං එතදවොච –

‘‘මා ඛො ත්වං, ගහපති, සාපෙක්ඛො [සාපෙඛො (පී. ක.)] කාලමකාසි. දුක්ඛා, ගහපති, සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා; ගරහිතා ච භගවතා සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා. සියා ඛො පන තෙ, ගහපති, එවමස්ස – ‘න නකුලමාතා ගහපතානී මමච්චයෙන සක්ඛිස්සති [න සක්ඛිස්සති (සී. ස්‍යා. කං.), සක්කොති (පී. ක.)] දාරකෙ පොසෙතුං, සරාවාසං සන්ධරිතු’න්ති [සන්ධරිතුන්ති (ක.), සණ්ඨරිතුං (ස්‍යා.)]. න ඛො පනෙතං, ගහපති, එවං දට්ඨබ්බං. කුසලාහං, ගහපති, කප්පාසං කන්තිතුං වෙණිං ඔලිඛිතුං. සක්කොමහං, ගහපති, තවච්චයෙන දාරකෙ පොසෙතුං, සරාවාසං සන්ධරිතුං. තස්මාතිහ ත්වං, ගහපති, මා සාපෙක්ඛො කාලමකාසි. දුක්ඛා, ගහපති, සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා; ගරහිතා ච භගවතා සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා.

‘‘සියා ඛො පන තෙ, ගහපති, එවමස්ස – ‘නකුලමාතා ගහපතානී මමච්චයෙන අඤ්ඤං ඝරං [හත්ථාරං (ස්‍යා. කං.), වීරං (සී.)] ගමිස්සතී’ති. න ඛො පනෙතං, ගහපති, එවං දට්ඨබ්බං. ත්වඤ්චෙව ඛො, ගහපති, ජානාසි අහඤ්ච, යං නො [යදා තෙ (සී.), යථා (ස්‍යා.), යථා නො (පී.)] සොළසවස්සානි ගහට්ඨකං බ්‍රහ්මචරියං සමාචිණ්ණං [සමාදින්නං (සී.)]. තස්මාතිහ ත්වං, ගහපති, මා සාපෙක්ඛො කාලමකාසි. දුක්ඛා, ගහපති, සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා; ගරහිතා ච භගවතා සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා.

‘‘සියා ඛො පන තෙ, ගහපති, එවමස්ස – ‘නකුලමාතා ගහපතානී මමච්චයෙන න දස්සනකාමා භවිස්සති භගවතො න දස්සනකාමා භික්ඛුසඞ්ඝස්සා’ති. න ඛො පනෙතං, ගහපති, එවං දට්ඨබ්බං. අහඤ්හි, ගහපති, තවච්චයෙන දස්සනකාමතරා චෙව භවිස්සාමි භගවතො, දස්සනකාමතරා ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස. තස්මාතිහ ත්වං, ගහපති, මා සාපෙක්ඛො කාලමකාසි. දුක්ඛා, ගහපති, සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා; ගරහිතා ච භගවතා සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා.

‘‘සියා ඛො පන තෙ, ගහපති, එවමස්ස – ‘න නකුලමාතා ගහපතානී මමච්චයෙන සීලෙසු [නකුලමාතා... න සීලෙසු (සී. පී.)] පරිපූරකාරිනී’ති. න ඛො පනෙතං, ගහපති, එවං දට්ඨබ්බං. යාවතා ඛො, ගහපති, තස්ස භගවතො සාවිකා ගිහී ඔදාතවසනා සීලෙසු පරිපූරකාරිනියො, අහං තාසං අඤ්ඤතරා. යස්ස ඛො පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා – අයං සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො භග්ගෙසු විහරති සුසුමාරගිරෙ භෙසකළාවනෙ මිගදායෙ – තං භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡතු. තස්මාතිහ ත්වං, ගහපති, මා සාපෙක්ඛො කාලමකාසි . දුක්ඛා, ගහපති, සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා; ගරහිතා ච භගවතා සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා.

‘‘සියා ඛො පන තෙ, ගහපති, එවමස්ස – ‘න නකුලමාතා ගහපතානී ලාභිනී [නකුලමාතා ගහපතානී න ලාභිනී (පී.)] අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්සා’ති. න ඛො පනෙතං, ගහපති, එවං දට්ඨබ්බං. යාවතා ඛො, ගහපති, තස්ස භගවතො සාවිකා ගිහී ඔදාතවසනා ලාභිනියො අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, අහං තාසං අඤ්ඤතරා. යස්ස ඛො පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා – අයං සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො භග්ගෙසු විහරති සුසුමාරගිරෙ භෙසකළාවනෙ මිගදායෙ – තං භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡතු. තස්මාතිහ ත්වං, ගහපති, මා සාපෙක්ඛො කාලමකාසි. දුක්ඛා, ගහපති, සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා; ගරහිතා ච භගවතා සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා.

‘‘සියා ඛො පන තෙ, ගහපති, එවමස්ස – ‘න නකුලමාතා ගහපතානී ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ ඔගාධප්පත්තා පතිගාධප්පත්තා අස්සාසප්පත්තා තිණ්ණවිචිකිච්ඡා විගතකථංකථා වෙසාරජ්ජප්පත්තා අපරප්පච්චයා සත්ථුසාසනෙ විහරතී’ති. න ඛො පනෙතං, ගහපති, එවං දට්ඨබ්බං. යාවතා ඛො, ගහපති, තස්ස භගවතො සාවිකා ගිහී ඔදාතවසනා ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ ඔගාධප්පත්තා පතිගාධප්පත්තා අස්සාසප්පත්තා තිණ්ණවිචිකිච්ඡා විගතකථංකථා වෙසාරජ්ජප්පත්තා අපරප්පච්චයා සත්ථුසාසනෙ විහරන්ති, අහං තාසං අඤ්ඤතරා. යස්ස ඛො පනස්ස කඞ්ඛා වා විමති වා – අයං සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො භග්ගෙසු විහරති සුසුමාරගිරෙ භෙසකළාවනෙ මිගදායෙ – තං භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡතු. තස්මාතිහ ත්වං, ගහපති, මා සාපෙක්ඛො කාලමකාසි. දුක්ඛා ගහපති සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා; ගරහිතා ච භගවතා සාපෙක්ඛස්ස කාලකිරියා’’ති.

අථ ඛො නකුලපිතුනො ගහපතිස්ස නකුලමාතරා [නකුලමාතාය (සී. ස්‍යා.), නකුලමාතුයා (ක.)] ගහපතානියා ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදියමානස්ස සො ආබාධො ඨානසො පටිප්පස්සම්භි. වුට්ඨහි [වුට්ඨාති (ක.)] ච නකුලපිතා ගහපති තම්හා ආබාධා; තථා පහීනො ච පන නකුලපිතුනො ගහපතිස්ස සො ආබාධො අහොසි. අථ ඛො නකුලපිතා ගහපති ගිලානා වුට්ඨිතො [‘‘ගිලානභාවතො වුට්ඨාය ඨිතො, භාවප්පධානො හි අයං නිද්දෙසො’’ති ටීකාසංවණ්ණනා] අචිරවුට්ඨිතො ගෙලඤ්ඤා දණ්ඩමොලුබ්භ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො නකුලපිතරං ගහපතිං භගවා එතදවොච –

‘‘ලාභා තෙ, ගහපති, සුලද්ධං තෙ, ගහපති! යස්ස තෙ නකුලමාතා ගහපතානී අනුකම්පිකා අත්ථකාමා ඔවාදිකා අනුසාසිකා. යාවතා ඛො, ගහපති, මම සාවිකා ගිහී ඔදාතවසනා සීලෙසු පරිපූරකාරිනියො, නකුලමාතා ගහපතානී තාසං අඤ්ඤතරා. යාවතා ඛො, ගහපති, මම සාවිකා ගිහී ඔදාතවසනා ලාභිනියො අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස, නකුලමාතා ගහපතානී තාසං අඤ්ඤතරා. යාවතා ඛො, ගහපති, මම සාවිකා ගිහී ඔදාතවසනා ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ ඔගාධප්පත්තා පතිගාධප්පත්තා අස්සාසප්පත්තා තිණ්ණවිචිකිච්ඡා විගතකථංකථා වෙසාරජ්ජප්පත්තා අපරප්පච්චයා සත්ථුසාසනෙ විහරන්ති, නකුලමාතා ගහපතානී තාසං අඤ්ඤතරා. ලාභා තෙ, ගහපති, සුලද්ධං තෙ, ගහපති! යස්ස තෙ නකුලමාතා ගහපතානී අනුකම්පිකා අත්ථකාමා ඔවාදිකා අනුසාසිකා’’ති. ඡට්ඨං.

7. සොප්පසුත්තං

17. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. ආයස්මාපි ඛො සාරිපුත්තො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. ආයස්මාපි ඛො මහාමොග්ගල්ලානො…පෙ.… ආයස්මාපි ඛො මහාකස්සපො… ආයස්මාපි ඛො මහාකච්චායනො… ආයස්මාපි ඛො මහාකොට්ඨිකො [මහාකොට්ඨිතො (සී. පී.)] … ආයස්මාපි ඛො මහාචුන්දො… ආයස්මාපි ඛො මහාකප්පිනො… ආයස්මාපි ඛො අනුරුද්ධො… ආයස්මාපි ඛො

රෙවතො… ආයස්මාපි ඛො ආනන්දො සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. අථ ඛො භගවා බහුදෙව රත්තිං නිසජ්ජාය වීතිනාමෙත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං පාවිසි. තෙපි ඛො ආයස්මන්තො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො උට්ඨායාසනා යථාවිහාරං අගමංසු. යෙ පන තත්ථ භික්ඛූ නවා අචිරපබ්බජිතා අධුනාගතා ඉමං ධම්මවිනයං තෙ යාව සූරියුග්ගමනා කාකච්ඡමානා සුපිංසු. අද්දසා ඛො භගවා දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන තෙ භික්ඛූ යාව සූරියුග්ගමනා කාකච්ඡමානෙ සුපන්තෙ. දිස්වා යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි –

‘‘කහං නු ඛො, භික්ඛවෙ, සාරිපුත්තො? කහං මහාමොග්ගල්ලානො? කහං මහාකස්සපො? කහං මහාකච්චායනො? කහං මහාකොට්ඨිකො? කහං මහාචුන්දො? කහං මහාකප්පිනො? කහං අනුරුද්ධො? කහං රෙවතො? කහං ආනන්දො? කහං නු ඛො තෙ, භික්ඛවෙ, ථෙරා සාවකා ගතා’’ති? ‘‘තෙපි ඛො, භන්තෙ, ආයස්මන්තො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො උට්ඨායාසනා යථාවිහාරං අගමංසූ’’ති. ‘‘කෙන නො [කෙන නො (ක.), කෙ නු (කත්ථචි)] තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, ථෙරා භික්ඛූ නාගතාති [භික්ඛූ නවා (සී.ස්‍යා. කං. පී.), භික්ඛූ ගතාති (?)] යාව සූරියුග්ගමනා කාකච්ඡමානා සුපථ? තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තුම්හෙහි දිට්ඨං වා සුතං වා – ‘රාජා ඛත්තියො මුද්ධාභිසිත්තො [මුද්ධාභිසිත්තො (ක.)] යාවදත්ථං සෙය්‍යාසුඛං පස්සසුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තො විහරන්තො යාවජීවං රජ්ජං කාරෙන්තො ජනපදස්ස වා පියො මනාපො’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘සාධු, භික්ඛවෙ! මයාපි ඛො එතං, භික්ඛවෙ, නෙව දිට්ඨං න සුතං – ‘රාජා ඛත්තියො මුද්ධාභිසිත්තො යාවදත්ථං සෙය්‍යාසුඛං පස්සසුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තො විහරන්තො යාවජීවං රජ්ජං කාරෙන්තො ජනපදස්ස වා පියො මනාපො’’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තුම්හෙහි දිට්ඨං වා සුතං වා – ‘රට්ඨිකො…පෙ…. පෙත්තණිකො… සෙනාපතිකො… ගාමගාමණිකො [ගාමගාමිකො (සී. පී.)] … පූගගාමණිකො යාවදත්ථං සෙය්‍යාසුඛං පස්සසුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තො විහරන්තො යාවජීවං පූගගාමණිකත්තං කාරෙන්තො පූගස්ස වා පියො මනාපො’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘සාධු, භික්ඛවෙ! මයාපි ඛො එතං, භික්ඛවෙ, නෙව දිට්ඨං න සුතං – ‘පූගගාමණිකො යාවදත්ථං සෙය්‍යාසුඛං පස්සසුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තො විහරන්තො යාවජීවං පූගගාමණිකත්තං වා කාරෙන්තො පූගස්ස වා පියො මනාපො’’’ති.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තුම්හෙහි දිට්ඨං වා සුතං වා – ‘සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා යාවදත්ථං සෙය්‍යාසුඛං පස්සසුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තො ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරො භොජනෙ අමත්තඤ්ඤූ ජාගරියං අනනුයුත්තො අවිපස්සකො කුසලානං ධම්මානං පුබ්බරත්තාපරරත්තං බොධිපක්ඛියානං [බොධපක්ඛියානං (සී.), බොධපක්ඛිකානං (පී.)] ධම්මානං භාවනානුයොගං අනනුයුත්තො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරන්තො’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘සාධු, භික්ඛවෙ! මයාපි ඛො එතං, භික්ඛවෙ, නෙව දිට්ඨං න සුතං – ‘සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා යාවදත්ථං සෙය්‍යාසුඛං පස්සසුඛං මිද්ධසුඛං අනුයුත්තො ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරො භොජනෙ අමත්තඤ්ඤූ ජාගරියං අනනුයුත්තො අවිපස්සකො කුසලානං ධම්මානං පුබ්බරත්තාපරරත්තං බොධිපක්ඛියානං ධම්මානං භාවනානුයොගං අනනුයුත්තො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරන්තො’’’ති.

‘‘තස්මාතිහ, භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරා භවිස්සාම, භොජනෙ මත්තඤ්ඤුනො, ජාගරියං අනුයුත්තා, විපස්සකා කුසලානං ධම්මානං , පුබ්බරත්තාපරරත්තං බොධිපක්ඛියානං ධම්මානං, භාවනානුයොගමනුයුත්තා විහරිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ’’න්ති. සත්තමං.

8. මච්ඡබන්ධසුත්තං

18. එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරති මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං. අද්දසා ඛො භගවා අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො අඤ්ඤතරස්මිං පදෙසෙ මච්ඡිකං මච්ඡබන්ධං මච්ඡෙ වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමානං. දිස්වා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘පස්සථ නො තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, අමුං මච්ඡිකං මච්ඡබන්ධං මච්ඡෙ වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමාන’’න්ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තුම්හෙහි දිට්ඨං වා සුතං වා – ‘මච්ඡිකො මච්ඡබන්ධො මච්ඡෙ වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමානො තෙන කම්මෙන තෙන ආජීවෙන හත්ථියායී වා අස්සයායී වා රථයායී වා යානයායී වා භොගභොගී වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසන්තො’’’ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’ . ‘‘සාධු, භික්ඛවෙ! මයාපි ඛො එතං, භික්ඛවෙ, නෙව දිට්ඨං න සුතං – ‘මච්ඡිකො මච්ඡබන්ධො මච්ඡෙ වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමානො තෙන කම්මෙන තෙන ආජීවෙන හත්ථියායී වා අස්සයායී වා රථයායී වා යානයායී වා භොගභොගී වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසන්තො’ති. තං කිස්ස හෙතු? තෙ හි සො, භික්ඛවෙ, මච්ඡෙ වජ්ඣෙ වධායුපනීතෙ [වධායානීතෙ (ස්‍යා. කං.), වධාය නීතෙ (ක.)] පාපකෙන මනසානුපෙක්ඛති, තස්මා සො නෙව හත්ථියායී හොති න අස්සයායී න රථයායී න යානයායී න භොගභොගී, න මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසති.

''තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තුම්හෙහි දිට්ඨං වා සුතං වා – 'ගොඝාතකො ගාවො වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමානො තෙන කම්මෙන තෙන ආජීවෙන හත්ථියායී වා අස්සයායී වා රථයායී වා යානයායී වා භොගභොගී වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසන්තො'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''සාධු, භික්ඛවෙ! මයාපි ඛො එතං, භික්ඛවෙ, නෙව දිට්ඨං න සුතං – 'ගොඝාතකො ගාවො වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමානො තෙන කම්මෙන තෙන ආජීවෙන හත්ථියායී වා අස්සයායී වා රථයායී වා යානයායී වා භොගභොගී වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසන්තො'ති. තං කිස්ස හෙතු? තෙ හි සො, භික්ඛවෙ, ගාවො වජ්ඣෙ වධායුපනීතෙ පාපකෙන මනසානුපෙක්ඛති, තස්මා සො නෙව හත්ථියායී හොති න අස්සයායී න රථයායී න යානයායී න භොගභොගී, න මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසති''.

''තං කිං මඤ්ඤථ, භික්ඛවෙ, අපි නු තුම්හෙහි දිට්ඨං වා සුතං වා – 'ඔරබ්භිකො…පෙ…. සූකරිකො [සොකරිකො (සයා.)] …පෙ…. සාකුණිකො…පෙ…. මාගවිකො මගෙ [මිගෙ (සයා. කං.)] වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමානො තෙන කම්මෙන තෙන ආජීවෙන හත්ථියායී වා අස්සයායී වා රථයායී වා යානයායී වා භොගභොගී වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසන්තො'''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''. ''සාධු, භික්ඛවෙ! මයාපි ඛො එතං, භික්ඛවෙ, නෙව දිට්ඨං න සුතං – 'මාගවිකො මගෙ වධිත්වා වධිත්වා වික්කිණමානො තෙන කම්මෙන තෙන ආජීවෙන හත්ථියායී වා අස්සයායී වා රථයායී වා යානයායී වා භොගභොගී වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසන්තො'ති. තං කිස්ස හෙතු? තෙ හි සො, භික්ඛවෙ, මගෙ වජ්ඣෙ වධායුපනීතෙ පාපකෙන මනසානුපෙක්ඛති, තස්මා සො නෙව හත්ථියායී හොති න අස්සයායී න රථයායී න යානයායී න භොගභොගී, න මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසති. තෙ හි (නාම) [( ) බහූසු නත්ථි] සො, භික්ඛවෙ, තිරච්ඡානගතෙ පාණෙ වජ්ඣෙ වධායුපනීතෙ පාපකෙන මනසානුපෙක්ඛමානො [මනසානුපෙක්ඛති, තස්මා සො (සයා. ක.)] නෙව හත්ථියායී භවිස්සති [හොති (සයා. ක.)] න අස්සයායී න රථයායී න යානයායී න භොගභොගී, න මහන්තං භොගක්ඛන්ධං අජ්ඣාවසිස්සති [අජ්ඣාවසති (සයා. ක.)]. කො පන වාදො යං මනුස්සභූතං වජ්ඣං වධායුපනීතං පාපකෙන මනසානුපෙක්ඛති! තඤ්හි තස්ස [තං හිස්ස (පී. ක.)], භික්ඛවෙ, හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය. කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජතී''ති. අට්ඨමං.

9. පඨමමරණස්සතිසුත්තං

19. එකං සමයං භගවා නාතිකෙ [නාදිකෙ (සී. සයා. කං. පී.) අ. නි. 8.73] විහරති ගිඤ්ජකාවසථෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''භික්ඛවො''ති . ''භදන්තෙ''ති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''මරණස්සති, භික්ඛවෙ, භාවිතා බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා අමතොගධා අමතපරියොසානා. භාවෙථ නො තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, මරණස්සති''න්ති?

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''අහං ඛො, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති. ''යථා කථං පන ත්වං, භික්ඛු, භාවෙසි මරණස්සති''න්ති? ''ඉධ මය්හං, භන්තෙ , එවං හොති – 'අහො වතාහං රත්තින්දිවං ජීවෙය්‍යං, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති.

අඤ්ඤතරොපි ඛො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''අහම්පි ඛො, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති. ''යථා කථං පන ත්වං, භික්ඛු, භාවෙසි මරණස්සති''න්ති? ''ඉධ මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – 'අහො වතාහං දිවසං ජීවෙය්‍යං, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති.

අඤ්ඤතරොපි ඛො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''අහම්පි ඛො, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති. ''යථා කථං පන ත්වං, භික්ඛු, භාවෙසි මරණස්සති''න්ති ? ''ඉධ මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං යදන්තරං එකපිණ්ඩපාතං භුඤ්ජාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති.

අඤ්ඤතරොපි ඛො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''අහම්පි ඛො, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති. ''යථා කථං පන ත්වං, භික්ඛු, භාවෙසි මරණස්සති''න්ති? ''ඉධ මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං යදන්තරං චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ සඞ්ඛාදිත්වා [සඞ්ඛරිත්වා (ක.)] අජ්ඣොහරාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති.

අඤ්ඤතරොපි ඛො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''අහම්පි ඛො, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති. ''යථා කථං පන ත්වං, භික්ඛු, භාවෙසි මරණස්සති''න්ති? ''ඉධ මය්හං, භන්තෙ, එවං හොති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං යදන්තරං එකං ආලොපං සඞ්ඛාදිත්වා [සංහරිත්වා (ක.)] අජ්ඣොහරාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති.

අඤ්ඤතරොපි ඛො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''අහම්පි ඛො, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති. ''යථා කථං පන ත්වං, භික්ඛු, භාවෙසි මරණස්සති''න්ති? ''ඉධ මය්හං, භන්තෙ , එවං හොති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං

යදන්තරං අස්සසිත්වා වා පස්සසාමි පස්සසිත්වා වා අස්සසාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. එවං ඛො අහං, භන්තෙ, භාවෙමි මරණස්සති''න්ති.

එවං වුත්තෙ භගවා තෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''යො චායං [ය්වායං (පී. ක.)], භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං මරණස්සතිං භාවෙති – 'අහො වතාහං රත්තින්දිවං ජීවෙය්‍යං, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'''ති.

''යො චායං [යොපායං (ක.)], භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං මරණස්සතිං භාවෙති – 'අහො වතාහං දිවසං ජීවෙය්‍යං, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'''ති.

''යො චායං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං මරණස්සතිං භාවෙති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං යදන්තරං එකපිණ්ඩපාතං භුඤ්ජාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'''ති.

''යො චායං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං මරණස්සතිං භාවෙති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං යදන්තරං චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ සඞ්ඛාදිත්වා අජ්ඣොහරාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං , බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ පමත්තා විහරන්ති දන්ධං මරණස්සතිං භාවෙන්ති ආසවානං ඛයාය.

''යො ච ඛ්වායං [යොපායං (ක.)], භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං මරණස්සතිං භාවෙති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං යදන්තරං එකං ආලොපං සඞ්ඛාදිත්වා අජ්ඣොහරාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'''ති.

''යො චායං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු එවං මරණස්සතිං භාවෙති – 'අහො වතාහං තදන්තරං ජීවෙය්‍යං යදන්තරං අස්සසිත්වා වා පස්සසාමි පස්සසිත්වා වා අස්සසාමි, භගවතො සාසනං මනසි කරෙය්‍යං, බහු වත මෙ කතං අස්සා'ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, භික්ඛූ අප්පමත්තා විහරන්ති තික්ඛං මරණස්සතිං භාවෙන්ති ආසවානං ඛයාය.

''තස්මාතිහ , භික්ඛවෙ, එවං සික්ඛිතබ්බං – 'අප්පමත්තා විහරිස්සාම, තික්ඛං මරණස්සතිං භාවෙස්සාම ආසවානං ඛයායා'ති. එවඤ්හි වො, භික්ඛවෙ, සික්ඛිතබ්බ''න්ති. නවමං.

10. දුතියමරණස්සතිසුත්තං

20. එකං සමයං භගවා නාතිකෙ විහරති ගිඤ්ජකාවසථෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''මරණස්සති, භික්ඛවෙ, භාවිතා බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා අමතොගධා අමතපරියොසානා. කථං භාවිතා ච, භික්ඛවෙ, මරණස්සති කථං බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා අමතොගධා අමතපරියොසානා?

''ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු දිවසෙ නික්ඛන්තෙ රත්තියා පතිහිතාය [පටිගතාය (ක.) අ. නි. 8.74] ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'බහුකා ඛො මෙ පච්චයා මරණස්ස – අහි වා මං ඩංසෙය්‍ය, විච්ඡිකො වා මං ඩංසෙය්‍ය, සතපදී වා මං ඩංසෙය්‍ය; තෙන මෙ අස්ස කාලකිරියා , සො මමස්ස අන්තරායො. උපක්ඛලිත්වා වා පපතෙය්‍යං, භත්තං වා මෙ භුත්තං බ්‍යාපජ්ජෙය්‍ය, පිත්තං වා මෙ කුප්පෙය්‍ය , සෙම්හං වා මෙ කුප්පෙය්‍ය, සත්ථකා වා මෙ වාතා කුප්පෙය්‍යුං; තෙන මෙ අස්ස කාලකිරියා, සො මමස්ස අන්තරායො'ති. තෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – 'අත්ථි නු ඛො මෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අප්පහීනා, යෙ මෙ අස්සු රත්තිං කාලං කරොන්තස්ස අන්තරායායා'''ති.

''සචෙ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'අත්ථි මෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අප්පහීනා, යෙ මෙ අස්සු රත්තිං කාලං කරොන්තස්ස අන්තරායායා'ති, තෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා තෙසංයෙව පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය අධිමත්තො ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරණීයං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ආදිත්තචෙලො වා ආදිත්තසීසො වා තස්සෙව චෙලස්ස වා සීසස්ස වා නිබ්බාපනාය අධිමත්තං ඡන්දඤ්ච වායාමඤ්ච උස්සාහඤ්ච උස්සොළ්හිඤ්ච අප්පටිවානිඤ්ච සතිඤ්ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තෙන භික්ඛුනා තෙසංයෙව පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය අධිමත්තො ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරණීයං.

''සචෙ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – 'නත්ථි මෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අප්පහීනා, යෙ මෙ අස්සු රත්තිං කාලං කරොන්තස්ස අන්තරායායා'ති, තෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු.

''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු රත්තියා නික්ඛන්තාය දිවසෙ පතිහිතෙ ඉති පටිසඤ්චික්ඛති – 'බහුකා ඛො මෙ පච්චයා මරණස්ස – අහි වා මං ඩංසෙය්‍ය, විච්ඡිකො වා මං ඩංසෙය්‍ය, සතපදී වා මං ඩංසෙය්‍ය; තෙන මෙ අස්ස කාලකිරියා සො මමස්ස අන්තරායො. උපක්ඛලිත්වා වා පපතෙය්‍යං, භත්තං වා මෙ භුත්තං බ්‍යාපජ්ජෙය්‍ය, පිත්තං වා මෙ කුප්පෙය්‍ය, සෙම්හං වා මෙ කුප්පෙය්‍ය, සත්ථකා වා මෙ වාතා කුප්පෙය්‍යුං; තෙන මෙ අස්ස කාලකිරියා සො

මමස්ස අන්තරායො’ති. තෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා ඉති පටිසඤ්චික්ඛිතබ්බං – ‘අත්ථි නු ඛො මෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අප්පහීනා, යෙ මෙ අස්සු දිවා කාලං කරොන්තස්ස අන්තරායායා’’’ති.

‘‘සචෙ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘අත්ථි මෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අප්පහීනා, යෙ මෙ අස්සු දිවා කාලං කරොන්තස්ස අන්තරායායා’ති, තෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා තෙසංයෙව පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය අධිමත්තො ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරණීයං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, ආදිත්තචෙලො වා ආදිත්තසීසො වා තස්සෙව චෙලස්ස වා සීසස්ස වා නිබ්බාපනාය අධිමත්තං ඡන්දඤ්ච වායාමඤ්ච උස්සාහඤ්ච උස්සොළ්හිඤ්ච අප්පටිවානිඤ්ච සතිඤ්ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, තෙන භික්ඛුනා තෙසංයෙව පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය අධිමත්තො ඡන්දො ච වායාමො ච උස්සාහො ච උස්සොළ්හී ච අප්පටිවානී ච සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච කරණීයං.

‘‘සචෙ පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පච්චවෙක්ඛමානො එවං ජානාති – ‘නත්ථි මෙ පාපකා අකුසලා ධම්මා අප්පහීනා, යෙ මෙ අස්සු දිවා කාලං කරොන්තස්ස අන්තරායායා’ති, තෙන, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනා තෙනෙව පීතිපාමොජ්ජෙන විහාතබ්බං අහොරත්තානුසික්ඛිනා කුසලෙසු ධම්මෙසු. එවං භාවිතා ඛො, භික්ඛවෙ, මරණස්සති එවං බහුලීකතා මහප්ඵලා හොති මහානිසංසා අමතොගධා අමතපරියොසානා’’ති. දසමං.

සාරණීයවග්ගො දුතියො.

තස්සුද්දානං –

ද්වෙ සාරණී නිසාරණීයං, භද්දකං අනුතප්පියං;
නකුලං සොප්පමච්ඡා ච, ද්වෙ හොන්ති මරණස්සතීති.

3. අනුත්තරියවග්ගො

1. සාමකසුත්තං

21. එකං සමයං භගවා සක්කෙසු විහරති සාමගාමකෙ පොක්ඛරණියායං. අථ ඛො අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං පොක්ඛරණියං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි ; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො සා දෙවතා භගවන්තං එතදවොච –

‘‘තයොමෙ, භන්තෙ, ධම්මා භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ තයො? කම්මාරාමතා, භස්සාරාමතා , නිද්දාරාමතා – ඉමෙ ඛො, භන්තෙ, තයො ධම්මා භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති’’ති. ඉදමවොච සා දෙවතා. සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි. අථ ඛො සා දෙවතා ‘‘සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා’’ති භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායි.

අථ ඛො භගවා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ඉමං, භික්ඛවෙ, රත්තිං අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං පොක්ඛරණියං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා මං එතදවොච – ‘තයොමෙ, භන්තෙ, ධම්මා භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ තයො? කම්මාරාමතා, භස්සාරාමතා, නිද්දාරාමතා – ඉමෙ ඛො, භන්තෙ, තයො ධම්මා භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති’ති. ඉදමවොච, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා. ඉදං වත්වා මං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායි. තෙසං වො [ඛො (ක.)], භික්ඛවෙ, අලාභා තෙසං දුල්ලද්ධං, යෙ වො දෙවතාපි ජානන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහි පරිහායමානෙ’’.

‘‘අපරෙපි, භික්ඛවෙ, තයො පරිහානියෙ ධම්මෙ දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, තයො පරිහානියා ධම්මා? සඞ්ගණිකාරාමතා, දොවචස්සතා, පාපමිත්තතා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො පරිහානියා ධම්මා’’.

‘‘යෙ හි කෙචි, භික්ඛවෙ, අතීතමද්ධානං පරිහායිංසු කුසලෙහි ධම්මෙහි, සබ්බෙතෙ ඉමෙහෙව ඡහි ධම්මෙහි පරිහායිංසු කුසලෙහි ධම්මෙහි. යෙපි හි කෙචි, භික්ඛවෙ, අනාගතමද්ධානං පරිහායිස්සන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහි, සබ්බෙතෙ ඉමෙහෙව ඡහි ධම්මෙහි පරිහායිස්සන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහි. යෙපි හි කෙචි, භික්ඛවෙ, එතරහි පරිහායන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහි, සබ්බෙතෙ ඉමෙහෙව ඡහි ධම්මෙහි පරිහායන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහී’’ති. පඨමං.

2. අපරිහානියසුත්තං

22. ‘‘ඡයිමෙ, භික්ඛවෙ, අපරිහානියෙ ධම්මෙ දෙසෙස්සාමි, තං සුණාථ…පෙ…. කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ඡ අපරිහානියා ධම්මා? න කම්මාරාමතා, න භස්සාරාමතා, න නිද්දාරාමතා, න සඞ්ගණිකාරාමතා, සොවචස්සතා, කල්‍යාණමිත්තතා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අපරිහානියා ධම්මා.

‘‘යෙ හි කෙචි, භික්ඛවෙ, අතීතමද්ධානං න පරිහායිංසු කුසලෙහි ධම්මෙහි, සබ්බෙතෙ ඉමෙහෙව ඡහි ධම්මෙහි න පරිහායිංසු කුසලෙහි ධම්මෙහි. යෙපි හි කෙචි, භික්ඛවෙ, අනාගතමද්ධානං න පරිහායිස්සන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහි, සබ්බෙතෙ ඉමෙහෙව ඡහි ධම්මෙහි න පරිහායිස්සන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහි. යෙපි හි කෙචි, භික්ඛවෙ, එතරහි න පරිහායන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහි, සබ්බෙතෙ ඉමෙහෙව ඡහි ධම්මෙහි න පරිහායන්ති කුසලෙහි ධම්මෙහී’’ති. දුතියං.

3. භයසුත්තං

23. ‘‘‘භය’න්ති, භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං; ‘දුක්ඛ’න්ති, භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං; ‘රොගො’ති, භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං; ‘ගණ්ඩො’ති, භික්ඛවෙ , කාමානමෙතං අධිවචනං; ‘සඞ්ගො’ති, භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං; ‘පඞ්කො’ති, භික්ඛවෙ, කාමානමෙතං අධිවචනං.

‘‘කස්මා ච, භික්ඛවෙ, ‘භය’න්ති කාමානමෙතං අධිවචනං? කාමරාගරත්තායං, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගවිනිබද්ධො දිට්ඨධම්මිකාපි භයා න පරිමුච්චති, සම්පරායිකාපි භයා න පරිමුච්චති, තස්මා ‘භය’න්ති කාමානමෙතං අධිවචනං. කස්මා ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛන්ති…පෙ…. රොගොති… ගණ්ඩොති… සඞ්ගොති… පඞ්කොති කාමානමෙතං අධිවචනං? කාමරාගරත්තායං, භික්ඛවෙ, ඡන්දරාගවිනිබද්ධො දිට්ඨධම්මිකාපි පඞ්කා න පරිමුච්චති, සම්පරායිකාපි පඞ්කා න පරිමුච්චති, තස්මා ‘පඞ්කො’ති කාමානමෙතං අධිවචන’’න්ති.

‘‘භයං දුක්ඛං රොගො ගණ්ඩො, සඞ්ගො පඞ්කො ච උභයං;
එතෙ කාමා පවුච්චන්ති, යත්ථ සත්තො පුථුජ්ජනො.

‘‘උපාදානෙ භයං දිස්වා, ජාතිමරණසම්භවෙ;
අනුපාදා විමුච්චන්ති, ජාතිමරණසඞ්ඛයෙ.

‘‘තෙ ඛෙමප්පත්තා සුඛිනො, දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතා;
සබ්බවෙරභයාතීතා [සබ්බෙ වෙරභයාතීතා (ස්‍යා.)], සබ්බදුක්ඛං උපච්චගු’’න්ති. තතියං;

4. හිමවන්තසුත්තං

24. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු හිමවන්තං පබ්බතරාජං පදාලෙය්‍ය, කො පන වාදො ඡවාය අවිජ්ජාය! කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සමාධිස්ස සමාපත්තිකුසලො හොති, සමාධිස්ස ඨිතිකුසලො හොති, සමාධිස්ස වුට්ඨානකුසලො හොති, සමාධිස්ස කල්ලිතකුසලො [කල්ලතාකුසලො (ස්‍යා. කං. ක.) සං. නි. 3.665 පස්සිතබ්බං] හොති, සමාධිස්ස ගොචරකුසලො හොති, සමාධිස්ස අභිනීහාරකුසලො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු හිමවන්තං පබ්බතරාජං පදාලෙය්‍ය, කො පන වාදො ඡවාය අවිජ්ජායා’’ති! චතුත්ථං.

5. අනුස්සතිට්ඨානසුත්තං

25. ‘‘ඡයිමානි , භික්ඛවෙ, අනුස්සතිට්ඨානානි. කතමානි ඡ? ඉධ, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති – ‘ඉතිපි සො භගවා…පෙ…. සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ඉදම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුජ්ඣන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො…පෙ…. පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති ; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ඉදම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුජ්ඣන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති. යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ඉදම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුජ්ඣන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො අත්තනො සීලානි අනුස්සරති අඛණ්ඩානි…පෙ…. සමාධිසංවත්තනිකානි. යස්මිං, භික්ඛවෙ, සමයෙ අරියසාවකො සීලං අනුස්සරති, නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ඉදම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුජ්ඣන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො අත්තනො චාගං අනුස්සරති – ‘ලාභා වත මෙ! සුලද්ධං වත මෙ…පෙ…. යාචයොගො දානසංවිභාගරතො’ති. යස්මිං…පෙ…. එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුජ්ඣන්ති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො දෙවතා අනුස්සරති – ‘සන්ති දෙවා චාතුමහාරාජිකා , සන්ති දෙවා තාවතිංසා, සන්ති දෙවා යාමා, සන්ති දෙවා තුසිතා, සන්ති දෙවා නිම්මානරතිනො, සන්ති දෙවා පරනිම්මිතවසවත්තිනො, සන්ති දෙවා බ්‍රහ්මකායිකා , සන්ති දෙවා තතුත්තරි. යථාරූපාය සද්ධාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා; මය්හම්පි තථාරූපා සද්ධා සංවිජ්ජති. යථාරූපෙන සීලෙන… සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා; මය්හම්පි තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජතී’’’ ති.

‘‘යස්මිං , භික්ඛවෙ, සමයෙ අරියසාවකො අත්තනො ච තාසඤ්ච දෙවතානං සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච සුතඤ්ච චාගඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ඉදම්පි ඛො, භික්ඛවෙ, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුජ්ඣන්ති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අනුස්සතිට්ඨානානී’’ති. පඤ්චමං.

6. මහාකච්චානසුත්තං

26. තත්‍ර ඛො ආයස්මා මහාකච්චානො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො මහාකච්චානස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා මහාකච්චානො එතදවොච – ‘‘අච්ඡරියං, ආවුසො; අබ්භුතං, ආවුසො! යාවඤ්චිදං තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො අනුබුද්ධො සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං ඡ අනුස්සතිට්ඨානානි.

‘‘කතමානි ඡ? ඉධාවුසො, අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති – ‘ඉතිපි සො භගවා …පෙ…. සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’ති. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, ආවුසො, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ස ඛො සො, ආවුසො, අරියසාවකො සබ්බසො ආකාසසමෙන චෙතසා විහරති විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. ඉදම්පි ඛො, ආවුසො, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුද්ධිධම්මා භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති – ‘ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො…පෙ…. පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’ති. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ අරියසාවකො ධම්මං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, ආවුසො, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ස ඛො සො, ආවුසො, අරියසාවකො සබ්බසො ආකාසසමෙන චෙතසා විහරති විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන . ඉදම්පි ඛො, ආවුසො, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුද්ධිධම්මා භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති – ‘සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො…පෙ…. අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’ති. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ අරියසාවකො සඞ්ඝං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, ආවුසො, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ස ඛො සො, ආවුසො, අරියසාවකො සබ්බසො ආකාසසමෙන චෙතසා විහරති විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. ඉදම්පි ඛො, ආවුසො, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුද්ධිධම්මා භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, අරියසාවකො අත්තනො සීලානි අනුස්සරති අඛණ්ඩානි…පෙ…. සමාධිසංවත්තනිකානි. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ අරියසාවකො අත්තනො සීලං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, ආවුසො, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ස ඛො සො, ආවුසො, අරියසාවකො සබ්බසො ආකාසසමෙන චෙතසා විහරති විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. ඉදම්පි ඛො, ආවුසො, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුද්ධිධම්මා භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, අරියසාවකො අත්තනො චාගං අනුස්සරති – ‘ලාභා වත මෙ, සුලද්ධං වත මෙ…පෙ…. යාචයොගො දානසංවිභාගරතො’ති. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ අරියසාවකො අත්තනො චාගං අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, ආවුසො, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ස ඛො සො, ආවුසො, අරියසාවකො සබ්බසො ආකාසසමෙන චෙතසා විහරති විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. ඉදම්පි ඛො, ආවුසො, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුද්ධිධම්මා භවන්ති.

‘‘පුන චපරං, ආවුසො, අරියසාවකො දෙවතා අනුස්සරති – ‘සන්ති දෙවා චාතුමහාරාජිකා, සන්ති දෙවා…පෙ…. තතුත්තරිං. යථාරූපාය සද්ධාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා; මය්හම්පි තථාරූපා සද්ධා සංවිජ්ජති . යථාරූපෙන සීලෙන…පෙ…. සුතෙන… චාගෙන… පඤ්ඤාය සමන්නාගතා තා දෙවතා ඉතො චුතා තත්ථ උපපන්නා; මය්හම්පි තථාරූපා පඤ්ඤා සංවිජ්ජතී’ති. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ අරියසාවකො අත්තනො ච තාසඤ්ච දෙවතානං සද්ධඤ්ච සීලඤ්ච සුතඤ්ච චාගඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච අනුස්සරති නෙවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති , න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති, න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති; උජුගතමෙවස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, නික්ඛන්තං මුත්තං වුට්ඨිතං ගෙධම්හා. ‘ගෙධො’ති ඛො, ආවුසො, පඤ්චන්නෙතං කාමගුණානං අධිවචනං. ස ඛො සො, ආවුසො, අරියසාවකො සබ්බසො ආකාසසමෙන චෙතසා විහරති විපුලෙන මහග්ගතෙන අප්පමාණෙන අවෙරෙන අබ්‍යාපජ්ජෙන. ඉදම්පි ඛො, ආවුසො, ආරම්මණං කරිත්වා එවමිධෙකච්චෙ සත්තා විසුද්ධිධම්මා භවන්ති.

''අච්ඡරියං , ආවුසො; අබ්භුතං, ආවුසො! යාවඤ්චිදං තෙන භගවතා ජානතා පස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන සම්බාධෙ ඔකාසාධිගමො අනුබුද්ධො සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං ඡ අනුස්සතිට්ඨානානී''ති. ඡට්ඨං.

7. පඨමසමයසුත්තං

27. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො භික්ඛු භගවන්තං එතදවොච – ''කති නු ඛො, භන්තෙ, සමයා මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු''න්ති? ''ඡයිමෙ, භික්ඛු, සමයා මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං''.

''කතමෙ ඡ? ඉධ, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති කාමරාගපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච කාමරාගස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං ඛො, ආවුසො, කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරාමි කාමරාගපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච කාමරාගස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාමි. සාධු වත මෙ, ආයස්මා, කාමරාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු කාමරාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති. අයං, භික්ඛු, පඨමො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං.

''පුන චපරං, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු බ්‍යාපාදපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති බ්‍යාපාදපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච බ්‍යාපාදස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං ඛො, ආවුසො, බ්‍යාපාදපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරාමි බ්‍යාපාදපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච බ්‍යාපාදස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාමි. සාධු වත මෙ, ආයස්මා, බ්‍යාපාදස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු බ්‍යාපාදස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති. අයං, භික්ඛු, දුතියො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං.

''පුන චපරං, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු ථිනමිද්ධපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති ථිනමිද්ධපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච ථිනමිද්ධස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං ඛො, ආවුසො, ථිනමිද්ධපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරාමි ථිනමිද්ධපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච ථිනමිද්ධස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාමි. සාධු වත මෙ, ආයස්මා, ථිනමිද්ධස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු ථිනමිද්ධස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති . අයං, භික්ඛු, තතියො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං.

''පුන චපරං, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු උද්ධච්චකුක්කුච්චපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති උද්ධච්චකුක්කුච්චපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං ඛො, ආවුසො, උද්ධච්චකුක්කුච්චපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරාමි උද්ධච්චකුක්කුච්චපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාමි. සාධු වත මෙ, ආයස්මා, උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති. අයං, භික්ඛු, චතුත්ථො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං.

''පුන චපරං, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු විචිකිච්ඡාපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති විචිකිච්ඡාපරෙතෙන, උප්පන්නාය ච විචිකිච්ඡාය නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං, ආවුසො, විචිකිච්ඡාපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරාමි විචිකිච්ඡාපරෙතෙන, උප්පන්නාය ච විචිකිච්ඡාය නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාමි. සාධු වත මෙ, ආයස්මා, විචිකිච්ඡාය පහානාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු විචිකිච්ඡාය පහානාය ධම්මං දෙසෙති. අයං, භික්ඛු, පඤ්චමො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං.

''පුන චපරං, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු යං නිමිත්තං ආගම්ම යං නිමිත්තං මනසිකරොතො අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොති තං නිමිත්තං නප්පජානාති තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං ඛො, ආවුසො, යං නිමිත්තං ආගම්ම යං නිමිත්තං මනසිකරොතො අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොති, තං නිමිත්තං නප්පජානාමි. සාධු වත මෙ, ආයස්මා, ආසවානං ඛයාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු ආසවානං ඛයාය ධම්මං දෙසෙති. අයං, භික්ඛු, ඡට්ඨො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛු, ඡ සමයා මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු''න්ති. සත්තමං.

8. දුතියසමයසුත්තං

28. එකං සමයං සම්බහුලා ථෙරා භික්ඛූ බාරාණසියං විහරන්ති ඉසිපතනෙ මිගදායෙ. අථ ඛො තෙසං ථෙරානං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං මණ්ඩලමාළෙ සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ''කො නු ඛො, ආවුසො, සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු''න්ති?

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා, සො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු''න්ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු තං භික්ඛුං එතදවොච – ''න ඛො, ආවුසො , සො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා, චාරිත්තකිලමථොපිස්ස තස්මිං සමයෙ අප්පටිප්පස්සද්ධො හොති, භත්තකිලමථොපිස්ස තස්මිං සමයෙ අප්පටිප්පස්සද්ධො හොති. තස්මා සො අසමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො විහාරපච්ඡායායං නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා, සො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු''න්ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු තං භික්ඛුං එතදවොච – ''න ඛො, ආවුසො, සො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො විහාරපච්ඡායායං නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා, යදෙවස්ස දිවා සමාධිනිමිත්තං මනසිකතං හොති තදෙවස්ස තස්මිං සමයෙ සමුදාචරති. තස්මා සො අසමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු රත්තියා පච්චූසසමයං පච්චුට්ඨාය නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා, සො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු''න්ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු තං භික්ඛුං එතදවොච – ''න ඛො, ආවුසො, සො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං. යස්මිං, ආවුසො, සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු රත්තියා පච්චූසසමයං පච්චුට්ඨාය නිසින්නො හොති පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා උජුං කායං පණිධාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා, ඔජට්ඨායිස්ස තස්මිං සමයෙ කායො හොති ඵාසුස්ස හොති බුද්ධානං සාසනං මනසි කාතුං. තස්මා සො අසමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු''න්ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා මහාකච්චානො ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''සම්මුඛා මෙතං, ආවුසො, භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – 'ඡයිමෙ, භික්ඛු, සමයා මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං'''.

''කතමෙ ඡ? ඉධ, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති කාමරාගපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච කාමරාගස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාති, තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං ඛො, ආවුසො, කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරාමි කාමරාගපරෙතෙන, උප්පන්නස්ස ච කාමරාගස්ස නිස්සරණං යථාභූතං නප්පජානාමි. සාධු වත මෙ ආයස්මා කාමරාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු කාමරාගස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති. අයං, භික්ඛු, පඨමො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං.

''පුන චපරං, භික්ඛු, යස්මිං සමයෙ භික්ඛු බ්‍යාපාදපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති…පෙ…. ථීනමිද්ධපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති… උද්ධච්චකුක්කුච්චපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති… විචිකිච්ඡාපරියුට්ඨිතෙන චෙතසා විහරති… යං නිමිත්තං ආගම්ම යං නිමිත්තං මනසිකරොතො අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොති, තං නිමිත්තං න ජානාති න පස්සති, තස්මිං සමයෙ මනොභාවනීයො භික්ඛු උපසඞ්කමිත්වා එවමස්ස වචනීයො – 'අහං ඛො, ආවුසො, යං නිමිත්තං ආගම්ම යං නිමිත්තං මනසිකරොතො අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොති තං නිමිත්තං න ජානාමි න පස්සාමි. සාධු වත මෙ ආයස්මා ආසවානං ඛයාය ධම්මං දෙසෙතූ'ති. තස්ස මනොභාවනීයො භික්ඛු ආසවානං ඛයාය ධම්මං දෙසෙති. අයං, භික්ඛු, ඡට්ඨො සමයො මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතුං.

''සම්මුඛා මෙතං, ආවුසො, භගවතො සුතං සම්මුඛා පටිග්ගහිතං – 'ඉමෙ ඛො, භික්ඛු, ඡ සමයා මනොභාවනීයස්ස භික්ඛුනො දස්සනාය උපසඞ්කමිතු'''න්ති. අට්ඨමං.

9. උදායීසුත්තං

29. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං උදායිං ආමන්තෙසි – ''කති නු ඛො, උදායි, අනුස්සතිට්ඨානානී''ති? එවං වුත්තෙ ආයස්මා උදායී තුණ්හී අහොසි. දුතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං උදායිං ආමන්තෙසි – ''කති නු ඛො, උදායි,

අනුස්සතිට්ඨානානී''ති? දුතියම්පි ඛො ආයස්මා උදායී තුණ්හී අහොසි. තතියම්පි ඛො භගවා ආයස්මන්තං උදායිං ආමන්තෙසි – ''කති නු ඛො, උදායි, අනුස්සතිට්ඨානානී''ති? තතියම්පි ඛො ආයස්මා උදායී තුණ්හී අහොසි.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො ආයස්මන්තං උදායිං එතදවොච – ''සත්ථා තං, ආවුසො උදායි, ආමන්තෙසී''ති. ''සුණොමහං , ආවුසො ආනන්ද, භගවතො. ඉධ , භන්තෙ, භික්ඛු අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති – සෙය්‍යථිදං එකම්පි ජාතිං ද්වෙපි ජාතියො…පෙ….. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. ඉදං, භන්තෙ, අනුස්සතිට්ඨාන''න්ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ''අඤ්ඤාසිං ඛො අහං, ආනන්ද – 'නෙවායං උදායී මොඝපුරිසො අධිචිත්තං අනුයුත්තො විහරතී'ති. කති නු ඛො, ආනන්ද, අනුස්සතිට්ඨානානී''ති?

''පඤ්ච, භන්තෙ, අනුස්සතිට්ඨානානි. කතමානි පඤ්ච? ඉධ, භන්තෙ, භික්ඛු විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදං, භන්තෙ, අනුස්සතිට්ඨානං එවං භාවිතං එවං බහුලීකතං දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, භන්තෙ, භික්ඛු ආලොකසඤ්ඤං මනසි කරොති, දිවා සඤ්ඤං අධිට්ඨාති, යථා දිවා තථා රත්තිං, යථා රත්තිං තථා දිවා; ඉති විවටෙන චෙතසා අපරියොනද්ධෙන සප්පභාසං චිත්තං භාවෙති. ඉදං, භන්තෙ, අනුස්සතිට්ඨානං එවං භාවිතං එවං බහුලීකතං ඤාණදස්සනප්පටිලාභාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, භන්තෙ, භික්ඛු ඉමමෙව කායං උද්ධං පාදතලා අධො කෙසමත්ථකා තචපරියන්තං පූරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පච්චවෙක්ඛති – 'අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචො මංසං න්හාරු [නහාරු (සී. පී.) දී. නි. 2.377; ම. නි. 1.110] අට්ඨී අට්ඨිමිඤ්ජං වක්කං හදයං යකනං කිලොමකං පිහකං පප්ඵාසං අන්තං අන්තගුණං උදරියං කරීසං පිත්තං සෙම්හං පුබ්බො ලොහිතං සෙදො මෙදො අස්සු වසා ඛෙළො සිඞ්ඝාණිකා ලසිකා මුත්ත'න්ති. ඉදං, භන්තෙ , අනුස්සතිට්ඨානං එවං භාවිතං එවං බහුලීකතං කාමරාගප්පහානාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, භන්තෙ, භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං [ඡඩ්ඩිතං (සී. ස්‍යා. පී.)] එකාහමතං වා ද්වීහමතං වා තීහමතං වා උද්ධුමාතකං විනීලකං විපුබ්බකජාතං. සො ඉමමෙව කායං එවං [එවන්ති ඉදං සතිපට්ඨානසුත්තාදීසු නත්ථි] උපසංහරති – 'අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො'''ති [එතං අනතීතොති (සී.)].

''සෙය්‍යථාපි වා පන [සෙය්‍යථා වා පන (ස්‍යා.)] පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං කාකෙහි වා ඛජ්ජමානං කුලලෙහි වා ඛජ්ජමානං ගිජ්ඣෙහි වා ඛජ්ජමානං සුනඛෙහි වා ඛජ්ජමානං සිඞ්ගාලෙහි [සිගාලෙහි (සී.)] වා ඛජ්ජමානං විවිධෙහි වා පාණකජාතෙහි ඛජ්ජමානං. සො ඉමමෙව කායං එවං උපසංහරති – 'අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො'''ති.

''සෙය්‍යථාපි වා පන පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං අට්ඨිකසඞ්ඛලිකං සමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධං… පෙ…. අට්ඨිකසඞ්ඛලිකං නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතං න්හාරුසම්බන්ධං… අට්ඨිකසඞ්ඛලිකං අපගතමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධං. අට්ඨිකානි අපගතසම්බන්ධානි දිසාවිදිසාවික්ඛිත්තානි [දිසාවිදිසාසු වික්ඛිත්තානි (සී.)], අඤ්ඤෙන හත්ථට්ඨිකං අඤ්ඤෙන පාදට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ජඞ්ඝට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ඌරුට්ඨිකං අඤ්ඤෙන කටිට්ඨිකං [කටට්ඨිකං (සී.)] අඤ්ඤෙන [පිට්ඨිකණ්ඩකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං (සී. පී.), පිට්ඨිකණ්ඩකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං (ස්‍යා. කං.)] ඵාසුකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන පිට්ඨිකණ්ටකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ඛන්ධට්ඨිකං අඤ්ඤෙන ගීවට්ඨිකං අඤ්ඤෙන හනුකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන දන්තකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං [පිට්ඨිකණ්ඩකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං (සී. පී.), පිට්ඨිකණ්ඩකට්ඨිකං අඤ්ඤෙන සීසකටාහං (ස්‍යා. කං.)], අට්ඨිකානි සෙතානි සඞ්ඛවණ්ණප්පටිභාගානි [සඞ්ඛවණ්ණූපනිභානි (සී. ස්‍යා. පී.)] අට්ඨිකානි පුඤ්ජකිතානි [පුඤ්ජකතානි (පී.)] තෙරොවස්සිකානි අට්ඨිකානි පූතීනි චුණ්ණකජාතානි. සො ඉමමෙව කායං එවං උපසංහරති – 'අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො'ති. ඉදං, භන්තෙ, අනුස්සතිට්ඨානං එවං භාවිතං එවං බහුලීකතං අස්මිමානසමුග්ඝාතාය සංවත්තති.

''පුන චපරං, භන්තෙ, භික්ඛු සුඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. ඉදං, භන්තෙ, අනුස්සතිට්ඨානං එවං භාවිතං එවං බහුලීකතං අනෙකධාතුපටිවෙධාය සංවත්තති. ඉමානි ඛො, භන්තෙ, පඤ්ච අනුස්සතිට්ඨානානී''ති.

''සාධු, සාධු, ආනන්ද! තෙන හි ත්වං, ආනන්ද, ඉදම්පි ඡට්ඨං අනුස්සතිට්ඨානං ධාරෙහි. ඉධානන්ද, භික්ඛු සතොව අභික්කමති සතොව පටික්කමති සතොව තිට්ඨති සතොව නිසීදති සතොව සෙය්‍යං කප්පෙති සතොව කම්මං අධිට්ඨාති. ඉදං, ආනන්ද, අනුස්සතිට්ඨානං එවං භාවිතං එවං බහුලීකතං සතිසම්පජඤ්ඤාය සංවත්තතී''ති. නවමං.

10. අනුත්තරියසුත්තං

30. ‘‘ඡයිමානි, භික්ඛවෙ, අනුත්තරියානි. කතමානි ඡ? දස්සනානුත්තරියං, සවනානුත්තරියං, ලාභානුත්තරියං, සික්ඛානුත්තරියං, පාරිචරියානුත්තරියං, අනුස්සතානුත්තරියන්ති.

‘‘කතමඤ්ච , භික්ඛවෙ, දස්සනානුත්තරියං? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො හත්ථිරතනම්පි දස්සනාය ගච්ඡති, අස්සරතනම්පි දස්සනාය ගච්ඡති, මණිරතනම්පි දස්සනාය ගච්ඡති, උච්චාවචං වා පන දස්සනාය ගච්ඡති, සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා මිච්ඡාදිට්ඨිකං මිච්ඡාපටිපන්නං දස්සනාය ගච්ඡති. අත්ථෙතං, භික්ඛවෙ, දස්සනං; නෙතං නත්ථීති වදාමි. තඤ්ච ඛො එතං, භික්ඛවෙ, දස්සනං හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බොධාය න නිබ්බානාය සංවත්තති. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා දස්සනාය ගච්ඡති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො, එතදානුත්තරියං, භික්ඛවෙ, දස්සනානං සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං [සොකපරිද්දවානං (සී.)] සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය [අත්ථගමාය (සී.)] ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා දස්සනාය ගච්ඡති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දස්සනානුත්තරියං. ඉති දස්සනානුත්තරියං.

‘‘සවනානුත්තරියඤ්ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො භෙරිසද්දම්පි [භෙරිසද්දස්සපි (ක.) එවං වීණාසද්දම්පිඉච්චාදීසුපි] සවනාය ගච්ඡති, වීණාසද්දම්පි සවනාය ගච්ඡති, ගීතසද්දම්පි සවනාය ගච්ඡති, උච්චාවචං වා පන සවනාය ගච්ඡති, සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස මිච්ඡාපටිපන්නස්ස ධම්මස්සවනාය ගච්ඡති. අත්ථෙතං, භික්ඛවෙ, සවනං; නෙතං නත්ථීති වදාමි. තඤ්ච ඛො එතං, භික්ඛවෙ, සවනං හීනං ගම්මං පොථුජ්ජනිකං අනරියං අනත්ථසංහිතං, න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බොධාය න නිබ්බානාය සංවත්තති. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස වා තථාගතසාවකස්ස වා ධම්මස්සවනාය ගච්ඡති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො, එතදානුත්තරියං, භික්ඛවෙ, සවනානං සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතස්ස වා තථාගතසාවකස්ස වා ධම්මස්සවනාය ගච්ඡති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සවනානුත්තරියං. ඉති දස්සනානුත්තරියං, සවනානුත්තරියං.

‘‘ලාභානුත්තරියඤ්ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුත්තලාභම්පි ලභති, දාරලාභම්පි ලභති, ධනලාභම්පි ලභති, උච්චාවචං වා පන ලාභං ලභති, සමණෙ වා බ්‍රාහ්මණෙ වා මිච්ඡාදිට්ඨිකෙ මිච්ඡාපටිපන්නෙ සද්ධං පටිලභති. අත්ථෙසො, භික්ඛවෙ, ලාභො; නෙසො නත්ථීති වදාමි. සො ච ඛො එසො, භික්ඛවෙ, ලාභො හීනො ගම්මො පොථුජ්ජනිකො අනරියො අනත්ථසංහිතො, න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බොධාය න නිබ්බානාය සංවත්තති. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතෙ වා තථාගතසාවකෙ වා සද්ධං පටිලභති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො, එතදානුත්තරියං, භික්ඛවෙ, ලාභානං සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතෙ වා තථාගතසාවකෙ වා සද්ධං පටිලභති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ලාභානුත්තරියං. ඉති දස්සනානුත්තරියං, සවනානුත්තරියං, ලාභානුත්තරියං.

‘‘සික්ඛානුත්තරියඤ්ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො හත්ථිස්මිම්පි සික්ඛති, අස්සස්මිම්පි සික්ඛති, රථස්මිම්පි සික්ඛති, ධනුස්මිම්පි සික්ඛති, ථරුස්මිම්පි සික්ඛති, උච්චාවචං වා පන සික්ඛති, සමණස්ස වා බ්‍රාහ්මණස්ස වා මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස මිච්ඡාපටිපන්නස්ස [මිච්ඡාපටිපත්තිං (ක.)] සික්ඛති. අත්ථෙසා, භික්ඛවෙ, සික්ඛා; නෙසා නත්ථීති වදාමි. සා ච ඛො එසා, භික්ඛවෙ, සික්ඛා හීනා ගම්මා පොථුජ්ජනිකා අනරියා අනත්ථසංහිතා, න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බොධාය න නිබ්බානාය සංවත්තති. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ අධිසීලම්පි සික්ඛති, අධිචිත්තම්පි සික්ඛති, අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො, එතදානුත්තරියං, භික්ඛවෙ, සික්ඛානං සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය , යදිදං තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ අධිසීලම්පි සික්ඛති, අධිචිත්තම්පි සික්ඛති, අධිපඤ්ඤම්පි සික්ඛති, නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සික්ඛානුත්තරියං. ඉති දස්සනානුත්තරියං, සවනානුත්තරියං, ලාභානුත්තරියං, සික්ඛානුත්තරියං.

‘‘පාරිචරියානුත්තරියඤ්ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො ඛත්තියම්පි පරිචරති, බ්‍රාහ්මණම්පි පරිචරති, ගහපතිම්පි පරිචරති, උච්චාවචං වා පන පරිචරති, සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා මිච්ඡාදිට්ඨිකං මිච්ඡාපටිපන්නං පරිචරති. අත්ථෙසා, භික්ඛවෙ, පාරිචරියා; නෙසා නත්ථීති වදාමි. සා ච ඛො එසා, භික්ඛවෙ, පාරිචරියා හීනා ගම්මා පොථුජ්ජනිකා අනරියා අනත්ථසංහිතා, න නිබ්බිදාය…පෙ…. න නිබ්බානාය සංවත්තති. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා පරිචරති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො , එතදානුත්තරියං, භික්ඛවෙ, පාරිචරියානං සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා පරිචරති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, පාරිචරියානුත්තරියං. ඉති දස්සනානුත්තරියං, සවනානුත්තරියං, ලාභානුත්තරියං, සික්ඛානුත්තරියං, පාරිචරියානුත්තරියං.

‘‘අනුස්සතානුත්තරියඤ්ච කථං හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො පුත්තලාභම්පි අනුස්සරති, දාරලාභම්පි අනුස්සරති, ධනලාභම්පි අනුස්සරති, උච්චාවචං වා පන ලාභං අනුස්සරති, සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා මිච්ඡාදිට්ඨිකං මිච්ඡාපටිපන්නං අනුස්සරති. අත්ථෙසා, භික්ඛවෙ, අනුස්සති; නෙසා නත්ථීති වදාමි. සා ච ඛො එසා, භික්ඛවෙ, අනුස්සති හීනා ගම්මා පොථුජ්ජනිකා අනරියා අනත්ථසංහිතා, න නිබ්බිදාය න විරාගාය න නිරොධාය න උපසමාය න අභිඤ්ඤාය න සම්බොධාය න නිබ්බානාය සංවත්තති. යො ච ඛො, භික්ඛවෙ, තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා අනුස්සරති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො, එතදානුත්තරියං, භික්ඛවෙ, අනුස්සතීනං සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං අත්ථඞ්ගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය, යදිදං තථාගතං වා තථාගතසාවකං වා අනුස්සරති නිවිට්ඨසද්ධො නිවිට්ඨපෙමො එකන්තගතො අභිප්පසන්නො. ඉදං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අනුස්සතානුත්තරියං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අනුත්තරියානී’’ති.

‘‘යෙ දස්සනානුත්තරං ලද්ධා [යෙ දස්සනවරං ලද්ධා (සී. පී.), දස්සනානුත්තරියං ලද්ධා (ස්‍යා. කං.)],
සවනඤ්ච අනුත්තරං;
ලාභානුත්තරියං ලද්ධා, සික්ඛානුත්තරියෙ රතා [අනුත්තරියං තථා (ක.)].

‘‘උපට්ඨිතා පාරිචරියා, භාවයන්ති අනුස්සතිං;
විවෙකප්පටිසංයුත්තං, ඛෙමං අමතගාමිනිං.

‘‘අප්පමාදෙ පමුදිතා, නිපකා සීලසංවුතා;
තෙ වෙ කාලෙන පච්චෙන්ති [පච්චන්ති (ස්‍යා. ක.)], යත්ථ දුක්ඛං නිරුජ්ඣතී’’ති. දසමං;

අනුත්තරියවග්ගො [සාමකවග්ගො (ක.)] තතියො.

තස්සුද්දානං –

සාමකො අපරිහානියො, භයං හිමවානුස්සති;
කච්චානො ද්වෙ ච සමයා, උදායී අනුත්තරියෙනාති.

4. දෙවතාවග්ගො

1. සෙඛසුත්තං

31. ''ඡයිමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? කම්මාරාමතා , භස්සාරාමතා, නිද්දාරාමතා, සඞ්ගණිකාරාමතා, ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතා, භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො පරිහානාය සංවත්තන්ති.

''ඡයිමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? න කම්මාරාමතා, න භස්සාරාමතා, න නිද්දාරාමතා, න සඞ්ගණිකාරාමතා, ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතා, භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතා – ඉමෙ ඛො , භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මා සෙඛස්ස භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති''ති. පඨමං.

2. පඨමඅපරිහානසුත්තං

32. අථ ඛො අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො සා දෙවතා භගවන්තං එතදවොච –

''ඡයිමෙ, භන්තෙ, ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? සත්ථුගාරවතා, ධම්මගාරවතා, සඞ්ඝගාරවතා, සික්ඛාගාරවතා, අප්පමාදගාරවතා, පටිසන්ථාරගාරවතා [පටිසන්ධාරගාරවතා (ක.)] – ඉමෙ ඛො, භන්තෙ, ඡ ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති''ති. ඉදමවොච සා දෙවතා. සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි. අථ ඛො සා දෙවතා ''සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා''ති භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායි.

අථ ඛො භගවා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''ඉමං, භික්ඛවෙ, රත්තිං අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා මං එතදවොච – 'ඡයිමෙ, භන්තෙ, ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? සත්ථුගාරවතා, ධම්මගාරවතා, සඞ්ඝගාරවතා, සික්ඛාගාරවතා, අප්පමාදගාරවතා, පටිසන්ථාරගාරවතා – ඉමෙ ඛො, භන්තෙ, ඡ ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්තී'ති. ඉදමවොච, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා. ඉදං වත්වා මං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායී''ති.

> ''සත්ථුගරු ධම්මගරු, සඞ්ඝෙ ච තිබ්බගාරවො;
> අප්පමාදගරු භික්ඛු, පටිසන්ථාරගාරවො;
> අභබ්බො පරිහානාය, නිබ්බානස්සෙව සන්තිකෙ''ති. දුතියං;

3. දුතියඅපරිහානසුත්තං

33. ''ඉමං, භික්ඛවෙ, රත්තිං අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා මං එතදවොච – 'ඡයිමෙ, භන්තෙ, ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? සත්ථුගාරවතා, ධම්මගාරවතා, සඞ්ඝගාරවතා, සික්ඛාගාරවතා, හිරිගාරවතා, ඔත්තප්පගාරවතා – ඉමෙ ඛො, භන්තෙ, ඡ ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්තී'ති. ඉදමවොච, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා. ඉදං වත්වා මං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායී''ති.

> ''සත්ථුගරු ධම්මගරු, සඞ්ඝෙ ච තිබ්බගාරවො;
> හිරිඔත්තප්පසම්පන්නො, සප්පතිස්සො සගාරවො;
> අභබ්බො පරිහානාය, නිබ්බානස්සෙව සන්තිකෙ''ති. තතියං;

4. මහාමොග්ගල්ලානසුත්තං

34. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානස්ස රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි – ''කතමෙසානං දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම [සොතාපන්නාම්හා (සී.), සොතාපන්නාම්හ (සයා. කං. පී.)] අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති ? තෙන ඛො පන සමයෙන තිස්සො නාම භික්ඛු අධුනාකාලඞ්කතො අඤ්ඤතරං බ්‍රහ්මලොකං උපපන්නො හොති. තත්‍රපි නං එවං ජානන්ති – ''තිස්සො බ්‍රහ්මා මහිද්ධිකො මහානුභාවො''ති.

අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො – සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං [සම්මිඤ්ජිතං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] වා බාහං පසාරෙය්‍ය පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙවං – ජෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මිං බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අද්දසා ඛො තිස්සො බ්‍රහ්මා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං එතදවොච – ''එහි ඛො, මාරිස මොග්ගල්ලාන; ස්වාගතං [සාගතං (සී.)], මාරිස මොග්ගල්ලාන; චිරස්සං ඛො, මාරිස මොග්ගල්ලාන; ඉමං පරියායමකාසි, යදිදං ඉධාගමනාය. නිසීද, මාරිස මොග්ගල්ලාන, ඉදමාසනං පඤ්ඤත්ත''න්ති. නිසීදි ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. තිස්සොපි ඛො බ්‍රහ්මා ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො තිස්සං බ්‍රහ්මානං ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො එතදවොච –

''කතමෙසානං ඛො, තිස්ස, දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති? ''චාතුමහාරාජිකානං ඛො, මාරිස මොග්ගල්ලාන, දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති.

''සබ්බෙසඤ්ඤෙව නු ඛො, තිස්ස, චාතුමහාරාජිකානං දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති? ''න ඛො, මාරිස මොග්ගල්ලාන, සබ්බෙසං චාතුමහාරාජිකානං දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'ති. යෙ ඛො තෙ, මාරිස මොග්ගල්ලාන, චාතුමහාරාජිකා දෙවා බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන අසමන්නාගතා ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන අසමන්නාගතා සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන අසමන්නාගතා අරියකන්තෙහි සීලෙහි අසමන්නාගතා න තෙසං දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'ති. යෙ ච ඛො තෙ, මාරිස මොග්ගල්ලාන, චාතුමහාරාජිකා දෙවා බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා අරියකන්තෙහි සීලෙහි සමන්නාගතා, තෙසං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති.

''චාතුමහාරාජිකානඤ්ඤෙව නු ඛො, තිස්ස, දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'ති උදාහු තාවතිංසානම්පි දෙවානං…පෙ.… යාමානම්පි දෙවානං… තුසිතානම්පි දෙවානං… නිම්මානරතීනම්පි දෙවානං… පරනිම්මිතවසවත්තීනම්පි දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති? ''පරනිම්මිතවසවත්තීනම්පි ඛො, මාරිස මොග්ගල්ලාන, දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති.

''සබ්බෙසඤ්ඤෙව නු ඛො, තිස්ස, පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති? ''න ඛො, මාරිස මොග්ගල්ලාන, සබ්බෙසං පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'ති. යෙ ඛො තෙ, මාරිස මොග්ගල්ලාන, පරනිම්මිතවසවත්තී දෙවා බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන අසමන්නාගතා, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන අසමන්නාගතා, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන අසමන්නාගතා, අරියකන්තෙහි සීලෙහි අසමන්නාගතා, න තෙසං දෙවානං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'ති. යෙ ච ඛො තෙ, මාරිස මොග්ගල්ලාන, පරනිම්මිතවසවත්තී දෙවා බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතා, අරියකන්තෙහි සීලෙහි සමන්නාගතා තෙසං එවං ඤාණං හොති – 'සොතාපන්නා නාම අවිනිපාතධම්මා නියතා සම්බොධිපරායණා'''ති.

අථ ඛො ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තිස්සස්ස බ්‍රහ්මුනො භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා – ''සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙවං – 'බ්‍රහ්මලොකෙ අන්තරහිතො ජෙතවනෙ පාතුරහොසී'''ති. චතුත්ථං.

5. විජ්ජාභාගියසුත්තං

35. ''ඡයිමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා විජ්ජාභාගියා. කතමෙ ඡ? අනිච්චසඤ්ඤා, අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤා, දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤා, පහානසඤ්ඤා, විරාගසඤ්ඤා, නිරොධසඤ්ඤා – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මා විජ්ජාභාගියා''ති. පඤ්චමං.

6. විවාදමූලසුත්තං

36. [දී. නි. 3.325; ම. නි. 3.44; චූළව. 216] ''ඡයිමානි, භික්ඛවෙ, විවාදමූලානි. කතමානි ඡ? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කොධනො හොති උපනාහී. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කොධනො හොති උපනාහී සො සත්ථරිපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සඞ්ඝෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සික්ඛායපි න පරිපූරකාරී හොති. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සත්ථරි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙ අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සඞ්ඝෙ අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සික්ඛාය න පරිපූරකාරී සො සඞ්ඝෙ විවාදං ජනෙති, යො හොති විවාදො බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං. එවරූපං චෙ

තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා සමනුපස්සෙය්‍යාථ. තත්‍ර තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානාය වායමෙය්‍යාථ. එවරූපං චෙ තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා න සමනුපස්සෙය්‍යාථ, තත්‍ර තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවාය පටිපජ්ජෙය්‍යාථ. එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානං හොති. එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවො හොති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මක්ඛී හොති පළාසී…පෙ.… ඉස්සුකී හොති මච්ඡරී… සඨො හොති මායාවී… පාපිච්ඡො හොති මිච්ඡාදිට්ඨී… සන්දිට්ඨිපරාමාසී හොති ආධානග්ගාහී දුප්පටිනිස්සග්ගී. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සන්දිට්ඨිපරාමාසී හොති ආධානග්ගාහී දුප්පටිනිස්සග්ගී, සො සත්ථරිපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සඞ්ඝෙපි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සික්ඛායපි න පරිපූරකාරී හොති. යො සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සත්ථරි අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, ධම්මෙ…පෙ.… සඞ්ඝෙ අගාරවො විහරති අප්පතිස්සො, සික්ඛාය න පරිපූරකාරී, සො සඞ්ඝෙ විවාදං ජනෙති, යො හොති විවාදො බහුජනාහිතාය බහුජනාසුඛාය බහුනො ජනස්ස අනත්ථාය අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානං. එවරූපං චෙ තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා සමනුපස්සෙය්‍යාථ. තත්‍ර තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානාය වායමෙය්‍යාථ. එවරූපං චෙ තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, විවාදමූලං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා න සමනුපස්සෙය්‍යාථ. තත්‍ර තුම්හෙ, භික්ඛවෙ, තස්සෙව පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවාය පටිපජ්ජෙය්‍යාථ. එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස පහානං හොති. එවමෙතස්ස පාපකස්ස විවාදමූලස්ස ආයතිං අනවස්සවො හොති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ විවාදමූලානී’’ති. ඡට්ඨං.

7. ඡළඞ්ගදානසුත්තං

37. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන වෙළුකණ්ඩකී [වෙළුකණ්ඩකියා (අ. නි. 7.53; 2.134; සං. නි. 2.173)] නන්දමාතා උපාසිකා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානප්පමුඛෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ ඡළඞ්ගසමන්නාගතං දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙති. අද්දසා ඛො භගවා දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන වෙළුකණ්ඩකිං නන්දමාතරං උපාසිකං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානප්පමුඛෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ ඡළඞ්ගසමන්නාගතං දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙන්තිං. දිස්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘එසා, භික්ඛවෙ, වෙළුකණ්ඩකී නන්දමාතා උපාසිකා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානප්පමුඛෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ ඡළඞ්ගසමන්නාගතං දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙති’’.

‘‘කථඤ්ච, භික්ඛවෙ, ඡළඞ්ගසමන්නාගතා දක්ඛිණා හොති? ඉධ, භික්ඛවෙ , දායකස්ස තීණඞ්ගානි හොන්ති, පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි. කතමානි දායකස්ස තීණඞ්ගානි? ඉධ, භික්ඛවෙ, දායකො පුබ්බෙව දානා සුමනො හොති, දදං චිත්තං පසාදෙති, දත්වා අත්තමනො හොති. ඉමානි දායකස්ස තීණඞ්ගානි.

‘‘කතමානි පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි? ඉධ, භික්ඛවෙ, පටිග්ගාහකා වීතරාගා වා හොන්ති රාගවිනයාය වා පටිපන්නා, වීතදොසා වා හොන්ති දොසවිනයාය වා පටිපන්නා, වීතමොහා වා හොන්ති මොහවිනයාය වා පටිපන්නා. ඉමානි පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි. ඉති දායකස්ස තීණඞ්ගානි, පටිග්ගාහකානං තීණඞ්ගානි. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඡළඞ්ගසමන්නාගතා දක්ඛිණා හොති.

‘‘එවං ඡළඞ්ගසමන්නාගතාය, භික්ඛවෙ, දක්ඛිණාය න සුකරං පුඤ්ඤස්ස පමාණං ගහෙතුං – ‘එත්තකො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තතී’ති. අථ ඛො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යො [අසඞ්ඛෙය්‍යො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අප්පමෙය්‍යො මහාපුඤ්ඤක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, මහාසමුද්දෙ න සුකරං උදකස්ස පමාණං ගහෙතුං – ‘එත්තකානි උදකාළ්හකානීති වා එත්තකානි උදකාළ්හකසතානීති වා එත්තකානි උදකාළ්හකසහස්සානීති වා එත්තකානි උදකාළ්හකසතසහස්සානී’ති වා. අථ ඛො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යො අප්පමෙය්‍යො මහාඋදකක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, එවං ඡළඞ්ගසමන්නාගතාය දක්ඛිණාය න සුකරං පුඤ්ඤස්ස පමාණං ගහෙතුං – ‘එත්තකො පුඤ්ඤාභිසන්දො කුසලාභිසන්දො සුඛස්සාහාරො සොවග්ගිකො සුඛවිපාකො සග්ගසංවත්තනිකො ඉට්ඨාය කන්තාය මනාපාය හිතාය සුඛාය සංවත්තතී’ති. අථ ඛො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යො අප්පමෙය්‍යො මහාපුඤ්ඤක්ඛන්ධොත්වෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී’’ති.

[පෙ. ව. 305 පෙතවත්ථුම්හිපි] ‘‘පුබ්බෙව දානා සුමනො, දදං චිත්තං පසාදයෙ;
දත්වා අත්තමනො හොති, එසා යඤ්ඤස්ස [පුඤ්ඤස්ස (ක.)] සම්පදා.

‘‘වීතරාගා [වීතරාගො (ස්‍යා. කං. ක.) එවං අනන්තරපදත්තයෙපි] වීතදොසා, වීතමොහා අනාසවා;
ඛෙත්තං යඤ්ඤස්ස සම්පන්නං, සඤ්ඤතා බ්‍රහ්මචාරයො [බ්‍රහ්මචාරිනො (ස්‍යා. කං.)].

‘‘සයං ආචමයිත්වාන, දත්වා සකෙහි පාණිහි;
අත්තනො පරතො චෙසො, යඤ්ඤො හොති මහප්ඵලො.

[අ. නි. 4.40] ‘‘එවං යජිත්වා මෙධාවී, සද්ධො මුත්තෙන චෙතසා;
අබ්‍යාපජ්ජං සුඛං ලොකං, පණ්ඩිතො උපපජ්ජතී’’ති. සත්තමං;

8. අත්තකාරීසුත්තං

38. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘අහඤ්හි, භො ගොතම, එවංවාදී එවංදිට්ඨී – ‘නත්ථි අත්තකාරො, නත්ථි පරකාරො’’’ති. ‘‘මාහං, බ්‍රාහ්මණ, එවංවාදිං එවංදිට්ඨිං අද්දසං වා අස්සොසිං වා. කථඤ්හි නාම සයං අභික්කමන්තො, සයං පටික්කමන්තො එවං වක්ඛති – ‘නත්ථි අත්තකාරො, නත්ථි පරකාරො’’’ති!

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ, අත්ථි ආරබ්භධාතූ’’ති? ‘‘එවං, භො’’. ‘‘ආරබ්භධාතුයා සති ආරබ්භවන්තො සත්තා පඤ්ඤායන්තී’’ති? ‘‘එවං, භො’’. ‘‘යං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, ආරබ්භධාතුයා සති ආරබ්භවන්තො සත්තා පඤ්ඤායන්ති, අයං සත්තානං අත්තකාරො අයං පරකාරො’’.

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ, අත්ථි නික්කමධාතු…පෙ.… අත්ථි පරක්කමධාතු… අත්ථි ථාමධාතු… අත්ථි ඨිතිධාතු… අත්ථි උපක්කමධාතූ’’ති? ‘‘එවං, භො’’. ‘‘උපක්කමධාතුයා සති උපක්කමවන්තො සත්තා පඤ්ඤායන්තී’’ති? ‘‘එවං, භො’’. ‘‘යං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, උපක්කමධාතුයා සති උපක්කමවන්තො සත්තා පඤ්ඤායන්ති, අයං සත්තානං අත්තකාරො අයං පරකාරො’’.

‘‘මාහං, බ්‍රාහ්මණ [තං කිං මඤ්ඤසි බ්‍රාහ්මණ මාහං (ක.)], එවංවාදිං එවංදිට්ඨිං අද්දසං වා අස්සොසිං වා. කථඤ්හි නාම සයං අභික්කමන්තො සයං පටික්කමන්තො එවං වක්ඛති – ‘නත්ථි අත්තකාරො නත්ථි පරකාරො’’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම…පෙ.… අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති! අට්ඨමං.

9. නිදානසුත්තං

39. ‘‘තීණිමානි , භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? ලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, දොසො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, මොහො නිදානං කම්මානං සමුදයාය. න, භික්ඛවෙ, ලොභා අලොභො සමුදෙති; අථ ඛො, භික්ඛවෙ, ලොභා ලොභොව සමුදෙති. න, භික්ඛවෙ, දොසා අදොසො සමුදෙති; අථ ඛො, භික්ඛවෙ, දොසා දොසොව සමුදෙති. න, භික්ඛවෙ, මොහා අමොහො සමුදෙති; අථ ඛො, භික්ඛවෙ, මොහා මොහොව සමුදෙති. න, භික්ඛවෙ, ලොභජෙන කම්මෙන දොසජෙන කම්මෙන මොහජෙන කම්මෙන දෙවා පඤ්ඤායන්ති, මනුස්සා පඤ්ඤායන්ති, යා වා පනඤ්ඤාපි කාචි සුගතියො. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, ලොභජෙන කම්මෙන දොසජෙන කම්මෙන මොහජෙන කම්මෙන නිරයො පඤ්ඤායති තිරච්ඡානයොනි පඤ්ඤායති පෙත්තිවිසයො පඤ්ඤායති, යා වා පනඤ්ඤාපි කාචි දුග්ගතියො. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයාය.

‘‘තීණිමානි, භික්ඛවෙ, නිදානානි කම්මානං සමුදයාය. කතමානි තීණි? අලොභො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, අදොසො නිදානං කම්මානං සමුදයාය, අමොහො නිදානං කම්මානං සමුදයාය. න, භික්ඛවෙ, අලොභා ලොභො සමුදෙති; අථ ඛො, භික්ඛවෙ, අලොභා අලොභොව සමුදෙති. න, භික්ඛවෙ, අදොසා දොසො සමුදෙති; අථ ඛො, භික්ඛවෙ, අදොසා අදොසොව සමුදෙති. න, භික්ඛවෙ, අමොහා මොහො සමුදෙති; අථ ඛො, භික්ඛවෙ, අමොහා අමොහොව සමුදෙති. න, භික්ඛවෙ, අලොභජෙන කම්මෙන අදොසජෙන කම්මෙන අමොහජෙන කම්මෙන නිරයො පඤ්ඤායති තිරච්ඡානයොනි පඤ්ඤායති පෙත්තිවිසයො පඤ්ඤායති, යා වා පනඤ්ඤාපි කාචි දුග්ගතියො. අථ ඛො, භික්ඛවෙ, අලොභජෙන කම්මෙන අදොසජෙන කම්මෙන අමොහජෙන කම්මෙන දෙවා පඤ්ඤායන්ති, මනුස්සා පඤ්ඤායන්ති, යා වා පනඤ්ඤාපි කාචි සුගතියො. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, තීණි නිදානානි කම්මානං සමුදයායා’’ති. නවමං.

10. කිම්ලසුත්තං

40. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා කිම්ලායං විහරති නිචුලවනෙ. අථ ඛො ආයස්මා කිම්ලො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි . එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා කිම්ලො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘කො නු ඛො, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො යෙන තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ සද්ධම්මො න චිරට්ඨිතිකො හොතී’’ති? ‘‘ඉධ, කිම්ල, තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ භික්ඛූ භික්ඛුනියො උපාසකා උපාසිකායො සත්ථරි අගාරවා විහරන්ති අප්පතිස්සා, ධම්මෙ අගාරවා විහරන්ති අප්පතිස්සා, සඞ්ඝෙ අගාරවා විහරන්ති අප්පතිස්සා, සික්ඛාය අගාරවා විහරන්ති අප්පතිස්සා, අප්පමාදෙ අගාරවා විහරන්ති අප්පතිස්සා, පටිසන්ථාරෙ [පටිසන්ධාරෙ (ක.) අ. නි. 5.201; 7.59] අගාරවා විහරන්ති අප්පතිස්සා. අයං ඛො, කිම්ල, හෙතු අයං පච්චයො යෙන තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ සද්ධම්මො න චිරට්ඨිතිකො හොති’’.

‘‘කො පන, භන්තෙ, හෙතු කො පච්චයො යෙන තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ සද්ධම්මො චිරට්ඨිතිකො හොතී’’ති? ‘‘ඉධ, කිමිල, තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ භික්ඛූ භික්ඛුනියො උපාසකා උපාසිකායො සත්ථරි සගාරවා විහරන්ති සප්පතිස්සා, ධම්මෙ සගාරවා විහරන්ති සප්පතිස්සා, සඞ්ඝෙ සගාරවා විහරන්ති සප්පතිස්සා, සික්ඛාය සගාරවා විහරන්ති සප්පතිස්සා, අප්පමාදෙ සගාරවා විහරන්ති සප්පතිස්සා, පටිසන්ථාරෙ සගාරවා විහරන්ති සප්පතිස්සා. අයං ඛො, කිමිල, හෙතු අයං පච්චයො යෙන තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ සද්ධම්මො චිරට්ඨිතිකො හොතී’’ති. දසමං.

11. දාරුක්ඛන්ධසුත්තං

41. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා සාරිපුත්තො රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. අථ ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ගිජ්ඣකූටා පබ්බතා ඔරොහන්තො අද්දස අඤ්ඤතරස්මිං පදෙසෙ මහන්තං දාරුක්ඛන්ධං. දිස්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘පස්සථ නො, ආවුසො, තුම්හෙ අමුං මහන්තං දාරුක්ඛන්ධ’’න්ති? ‘‘එවමාවුසො’’ති.

‘‘ආකඞ්ඛමානො, ආවුසො, භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො අමුං දාරුක්ඛන්ධං පථවීත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? අත්ථි, ආවුසො , අමුම්හි දාරුක්ඛන්ධෙ පථවීධාතු, යං නිස්සාය භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො අමුං දාරුක්ඛන්ධං පථවීත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍ය. ආකඞ්ඛමානො, ආවුසො, භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො අමුං දාරුක්ඛන්ධං ආපොත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍ය …පෙ…. තෙජොත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍ය… වායොත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍ය… සුභන්ත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍ය… අසුභන්ත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? අත්ථි, ආවුසො, අමුම්හි දාරුක්ඛන්ධෙ අසුභධාතු, යං නිස්සාය භික්ඛු ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො අමුං දාරුක්ඛන්ධං අසුභන්ත්වෙව අධිමුච්චෙය්‍යා’’ති. එකාදසමං.

12. නාගිතසුත්තං

42. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන ඉච්ඡානඞ්ගලං නාම කොසලානං බ්‍රාහ්මණගාමො තදවසරි. තත්‍ර සුදං භගවා ඉච්ඡානඞ්ගලෙ විහරති ඉච්ඡානඞ්ගලවනසණ්ඩෙ. අස්සොසුං ඛො ඉච්ඡානඞ්ගලකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා – ‘‘සමණො ඛලු, භො, ගොතමො සක්‍යපුත්තො සක්‍යකුලා පබ්බජිතො ඉච්ඡානඞ්ගලං අනුප්පත්තො ඉච්ඡානඞ්ගලෙ විහරති ඉච්ඡානඞ්ගලවනසණ්ඩෙ. තං ඛො පන භවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගතො – ‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො…පෙ…. බුද්ධො භගවා’ති. සො ඉමං ලොකං සදෙවකං…පෙ…. අරහතං දස්සනං හොතී’’ති. අථ ඛො ඉච්ඡානඞ්ගලකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන පහූතං ඛාදනීයං භොජනීයං ආදාය යෙන ඉච්ඡානඞ්ගලවනසණ්ඩො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා බහිද්වාරකොට්ඨකෙ අට්ඨංසු උච්චාසද්දා මහාසද්දා.

තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා නාගිතො භගවතො උපට්ඨාකො හොති. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නාගිතං ආමන්තෙසි – ‘‘කෙ පන තෙ, නාගිත, උච්චාසද්දා මහාසද්දා කෙවට්ටා මඤ්ඤෙ මච්ඡවිලොපෙ’’ති? ‘‘එතෙ, භන්තෙ, ඉච්ඡානඞ්ගලකා බ්‍රාහ්මණගහපතිකා පහූතං ඛාදනීයං භොජනීයං ආදාය බහිද්වාරකොට්ඨකෙ ඨිතා භගවන්තංයෙව උද්දිස්ස භික්ඛුසඞ්ඝඤ්චා’’ති. ‘‘මාහං, නාගිත, යසෙන සමාගමං, මා ච මයා යසො. යො ඛො, නාගිත, නයිමස්ස නෙක්ඛම්මසුඛස්ස පවිවෙකසුඛස්ස උපසමසුඛස්ස සම්බොධසුඛස්ස නිකාමලාභී අස්ස අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, යස්සාහං නෙක්ඛම්මසුඛස්ස පවිවෙකසුඛස්ස උපසමසුඛස්ස සම්බොධසුඛස්ස නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, සො තං මීළ්හසුඛං මිද්ධසුඛං ලාභසක්කාරසිලොකසුඛං සාදියෙය්‍යා’’ති.

‘‘අධිවාසෙතු දානි, භන්තෙ, භගවා; අධිවාසෙතු, සුගතො; අධිවාසනකාලො දානි, භන්තෙ, භගවතො. යෙන යෙනෙව දානි, භන්තෙ, භගවා ගමිස්සති, තන්නින්නාව භවිස්සන්ති බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමා චෙව ජානපදා ච. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, ථුල්ලඵුසිතකෙ දෙවෙ වස්සන්තෙ යථානින්නං උදකානි පවත්තන්ති; එවමෙවං ඛො, භන්තෙ, යෙන යෙනෙව දානි භගවා ගමිස්සති, තන්නින්නාව භවිස්සන්ති බ්‍රාහ්මණගහපතිකා නෙගමා චෙව ජානපදා ච. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි, භන්තෙ, භගවතො සීලපඤ්ඤාණ’’න්ති.

‘‘මාහං, නාගිත, යසෙන සමාගමං, මා ච මයා යසො. යො ඛො, නාගිත, නයිමස්ස නෙක්ඛම්මසුඛස්ස පවිවෙකසුඛස්ස උපසමසුඛස්ස සම්බොධසුඛස්ස නිකාමලාභී අස්ස අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, යස්සාහං නෙක්ඛම්මසුඛස්ස පවිවෙකසුඛස්ස උපසමසුඛස්ස සම්බොධසුඛස්ස නිකාමලාභී අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභී, සො තං මීළ්හසුඛං මිද්ධසුඛං ලාභසක්කාරසිලොකසුඛං සාදියෙය්‍ය.

‘‘ඉධාහං, නාගිත, භික්ඛුං පස්සාමි ගාමන්තවිහාරිං සමාහිතං නිසින්නං. තස්ස මය්හං, නාගිත, එවං හොති – ‘ඉදානිමං ආයස්මන්තං [ආරාමිකො වා සට්ටෙස්සති සමණුද්දෙසො වා, තං තම්හා (ක. සී. පී.) ආරාමිකො වා සට්ටෙස්සති සමණුද්දෙසො වා, සො තං තම්හා (ක. සී.) අ. නි. 8.86 පස්සිතබ්බං] ආරාමිකො වා උපට්ඨහිස්සති සමණුද්දෙසො වා තං තම්හා [ආරාමිකො වා සට්ටෙස්සති සමණුද්දෙසො වා, තං තම්හා (ක. සී. පී.) ආරාමිකො වා සට්ටෙස්සති සමණුද්දෙසො වා, සො තං තම්හා (ක. සී.) අ. නි. 8.86 පස්සිතබ්බං] සමාධිම්හා චාවෙස්සතී’ති. තෙනාහං,

නාගිත, තස්ස භික්ඛුනො න අත්තමනො හොමි ගාමන්තවිහාරෙන. ඉධ පනාහං, නාගිත, භික්ඛුං පස්සාමි ආරඤ්ඤිකං අරඤ්ඤෙ පචලායමානං නිසින්නං. තස්ස මය්හං, නාගිත, එවං හොති – 'ඉදානි අයමායස්මා ඉමං නිද්දාකිලමථං පටිවිනොදෙත්වා අරඤ්ඤසඤ්ඤංයෙව මනසි කරිස්සති එකත්ත'න්ති. තෙනාහං, නාගිත, තස්ස භික්ඛුනො අත්තමනො හොමි අරඤ්ඤවිහාරෙන.

''ඉධ පනාහං, නාගිත, භික්ඛුං පස්සාමි ආරඤ්ඤිකං අරඤ්ඤෙ අසමාහිතං නිසින්නං. තස්ස මය්හං, නාගිත, එවං හොති – 'ඉදානි අයමායස්මා අසමාහිතං වා චිත්තං සමාදහිස්සති, සමාහිතං වා චිත්තං අනුරක්ඛිස්සතී'ති. තෙනාහං, නාගිත, තස්ස භික්ඛුනො අත්තමනො හොමි අරඤ්ඤවිහාරෙන.

''ඉධ පනාහං, නාගිත, භික්ඛුං පස්සාමි ආරඤ්ඤිකං අරඤ්ඤෙ සමාහිතං නිසින්නං. තස්ස මය්හං, නාගිත, එවං හොති – 'ඉදානි අයමායස්මා අවිමුත්තං වා චිත්තං විමොචෙස්සති, විමුත්තං වා චිත්තං අනුරක්ඛිස්සතී'ති. තෙනාහං, නාගිත, තස්ස භික්ඛුනො අත්තමනො හොමි අරඤ්ඤවිහාරෙන.

''ඉධ පනාහං, නාගිත, භික්ඛුං පස්සාමි ගාමන්තවිහාරිං ලාභිං චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. සො තං ලාභසක්කාරසිලොකං නිකාමයමානො රිඤ්චති පටිසල්ලානං රිඤ්චති අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි; ගාමනිගමරාජධානිං ඔසරිත්වා වාසං කප්පෙති. තෙනාහං, නාගිත, තස්ස භික්ඛුනො න අත්තමනො හොමි ගාමන්තවිහාරෙන.

''ඉධ පනාහං, නාගිත, භික්ඛුං පස්සාමි ආරඤ්ඤිකං ලාභිං චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. සො තං ලාභසක්කාරසිලොකං පටිපණාමෙත්වා න රිඤ්චති පටිසල්ලානං න රිඤ්චති අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි. තෙනාහං, නාගිත, තස්ස භික්ඛුනො අත්තමනො හොමි අරඤ්ඤවිහාරෙන. යස්මාහං, නාගිත, සමයෙ අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො න කඤ්චි [න කිඤ්චි (සී. පී. ක.)] පස්සාමි පුරතො වා පච්ඡතො වා, ඵාසු මෙ, නාගිත, තස්මිං සමයෙ හොති අන්තමසො උච්චාරපස්සාවකම්මායා''ති. ද්වාදසමං.

දෙවතාවග්ගො [සෙක්ඛපරිහානියවග්ගො (ස්‍යා.)] චතුත්ථො.

තස්සුද්දානං –

සෙඛා ද්වෙ අපරිහානි, මොග්ගල්ලාන විජ්ජාභාගියා;
විවාදදානත්තකාරී නිදානං, කිමිලදාරුක්ඛන්ධෙන නාගිතොති.

5. ධම්මිකවග්ගො

1. නාගසුත්තං

43. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. අථ ඛො භගවා පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය සාවත්ථියං පිණ්ඩාය පාවිසි. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ''ආයාමානන්ද , යෙන පුබ්බාරාමො මිගාරමාතුපාසාදො තෙනුපසඞ්කමිස්සාම දිවාවිහාරායා''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි.

අථ ඛො භගවා ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං යෙන පුබ්බාරාමො මිගාරමාතුපාසාදො තෙනුපසඞ්කමි. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙසි – ''ආයාමානන්ද, යෙන පුබ්බකොට්ඨකො තෙනුපසඞ්කමිස්සාම ගත්තානි පරිසිඤ්චිතු''න්ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. අථ ඛො භගවා ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං යෙන පුබ්බකොට්ඨකො තෙනුපසඞ්කමි ගත්තානි පරිසිඤ්චිතුං. පුබ්බකොට්ඨකෙ ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා පච්චුත්තරිත්වා එකචීවරො අට්ඨාසි ගත්තානි පුබ්බාපයමානො.

තෙන ඛො පන සමයෙන රඤ්ඤො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස සෙතො නාම නාගො මහාතූරිය [මහාතුරිය (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] තාළිතවාදිතෙන පුබ්බකොට්ඨකා පච්චුත්තරති. අපිස්සු තං ජනො දිස්වා එවමාහ – ''අභිරූපො වත, භො, රඤ්ඤො නාගො; දස්සනීයො වත, භො, රඤ්ඤො නාගො; පාසාදිකො වත, භො, රඤ්ඤො නාගො; කායුපපන්නො වත, භො, රඤ්ඤො නාගො''ති! එවං වුත්තෙ ආයස්මා උදායී භගවන්තං එතදවොච – ''හත්ථිමෙව නු ඛො, භන්තෙ, මහන්තං බ්‍රහන්තං [මහන්තං බ්‍රූහන්තං (සී.), මහත්තං බ්‍රහ්මත්තං (ක.)] කායුපපන්නං ජනො දිස්වා එවමාහ – 'නාගො වත, භො, නාගො'ති, උදාහු අඤ්ඤම්පි කඤ්චි [කිඤ්චි (ක.)] මහන්තං බ්‍රහන්තං කායුපපන්නං ජනො දිස්වා එවමාහ – 'නාගො වත, භො, නාගො'''ති? ''හත්ථිම්පි ඛො, උදායි, මහන්තං බ්‍රහන්තං කායුපපන්නං ජනො දිස්වා එවමාහ – 'නාගො වත, භො, නාගො'ති! අස්සම්පි ඛො, උදායි, මහන්තං බ්‍රහන්තං…පෙ…. ගොණම්පි ඛො, උදායි , මහන්තං බ්‍රහන්තං…පෙ…. උරගම්පි [නාගම්පි (ක.)] ඛො, උදායි, මහන්තං බ්‍රහන්තං…පෙ…. රුක්ඛම්පි ඛො, උදායි , මහන්තං බ්‍රහන්තං…පෙ…. මනුස්සම්පි ඛො, උදායි, මහන්තං බ්‍රහන්තං කායුපපන්නං ජනො දිස්වා එවමාහ – 'නාගො වත, භො, නාගො'ති! අපි ච, උදායි, යො සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ආගුං න කරොති කායෙන වාචාය මනසා, තමහං 'නාගො'ති බ්‍රූමී''ති.

''අච්ඡරියං, භන්තෙ, අබ්භුතං, භන්තෙ! යාව සුභාසිතං චිදං, භන්තෙ, භගවතා – අපි ච, උදායි, යො සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය ආගුං න කරොති කායෙන වාචාය මනසා, තමහං 'නාගො'ති බ්‍රූමී''ති. ඉදඤ්ච පනාහං, භන්තෙ, භගවතා සුභාසිතං ඉමාහි ගාථාහි අනුමොදාමි –

''මනුස්සභූතං සම්බුද්ධං, අත්තදන්තං සමාහිතං;
ඉරියමානං බ්‍රහ්මපථෙ, චිත්තස්සූපසමෙ රතං.

''යං මනුස්සා නමස්සන්ති, සබ්බධම්මාන පාරගුං;
දෙවාපි තං [නං (සී. පී.)] නමස්සන්ති, ඉති මෙ අරහතො සුතං.

''සබ්බසංයොජනාතීතං, වනා නිබ්බන [නිබ්බාන (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] මාගතං;
කාමෙහි නෙක්ඛම්මරතං [නෙක්ඛම්මෙ රතං (ක. සී.)], මුත්තං සෙලාව කඤ්චනං.

''සබ්බෙ අච්චරුචී නාගො, හිමවාඤ්ඤෙ සිලුච්චයෙ;
සබ්බෙසං නාගනාමානං, සච්චනාමො අනුත්තරො.

''නාගං වො [තෙ (ක.)] කිත්තයිස්සාමි, න හි ආගුං කරොති සො;
සොරච්චං අවිහිංසා ච, පාදා නාගස්ස තෙ දුවෙ.

''තපො ච බ්‍රහ්මචරියං, චරණා නාගස්ස ත්‍යාපරෙ;
සද්ධාහත්ථො මහානාගො, උපෙක්ඛාසෙතදන්තවා.

ධම්මකුච්ඡිසමාතපො, විවෙකො තස්ස වාලධි.
''සති ගීවා සිරො පඤ්ඤා, වීමංසා ධම්මචින්තනා;

''සො ඣායී අස්සාසරතො, අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො [අජ්ඣත්තූපසමාහිතො (ස්‍යා. ක.)];
ගච්ඡං සමාහිතො නාගො, ඨිතො නාගො සමාහිතො.

‘‘සෙය්‍යං සමාහිතො නාගො, නිසින්නොපි සමාහිතො;
සබ්බත්ථ සංවුතො නාගො, එසා නාගස්ස සම්පදා.

‘‘භුඤ්ජති අනවජ්ජානි, සාවජ්ජානි න භුඤ්ජති;
ඝාසමච්ඡාදනං ලද්ධා, සන්නිධිං පරිවජ්ජයං.

‘‘සංයොජනං අණුං ථූලං, සබ්බං ඡෙත්වාන බන්ධනං;
යෙන යෙනෙව ගච්ඡති, අනපෙක්ඛොව ගච්ඡති.

‘‘යථාපි උදකෙ ජාතං, පුණ්ඩරීකං පවඩ්ඪති;
නුපලිප්පති [න උපලිප්පති (සී. ස්‍යා. කං. පී.), නුපලිම්පති (ක.)] තොයෙන, සුචිගන්ධං මනොරමං.

‘‘තථෙව ලොකෙ සුජාතො, බුද්ධො ලොකෙ විහරති;
නුපලිප්පති ලොකෙන, තොයෙන පදුමං යථා.

‘‘මහාගිනීව ජලිතො [මහාග්ගිනි පජ්ජලිතො (සී. ස්‍යා. කං.)], අනාහාරූපසම්මති;
සඞ්ඛාරෙසූපසන්තෙසු [අඞ්ගාරෙසු ච සන්තෙසු (ක.)], නිබ්බුතොති පවුච්චති.

‘‘අත්ථස්සායං විඤ්ඤාපනී, උපමා විඤ්ඤූහි දෙසිතා;
විඤ්ඤස්සන්ති [විඤ්ඤිස්සන්ති (ක.)] මහානාගා, නාගං නාගෙන දෙසිතං.

‘‘වීතරාගො වීතදොසො, වීතමොහො අනාසවො;
සරීරං විජහං නාගො, පරිනිබ්බිස්සති [පරිනිබ්බාති (පී. ක.)] අනාසවො’’ති. පඨමං;

2. මිගසාලාසුත්තං

44. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන මිගසාලාය උපාසිකාය නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. අථ ඛො මිගසාලා [මිගසාඛා (ක.) අ. නි. 10.75] උපාසිකා යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නා ඛො මිගසාලා උපාසිකා ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච –

‘‘කථං කථං නාමායං, භන්තෙ ආනන්ද, භගවතා ධම්මො දෙසිතො අඤ්ඤෙය්‍යො, යත්‍ර හි නාම බ්‍රහ්මචාරී ච අබ්‍රහ්මචාරී ච උභො සමසමගතිකා භවිස්සන්ති අභිසම්පරායං ? පිතා මෙ, භන්තෙ, පුරාණො බ්‍රහ්මචාරී අහොසි ආරාචාරී විරතො මෙථුනා ගාමධම්මා. සො කාලඞ්කතො භගවතා බ්‍යාකතො සකදාගාමිසත්තො [සකදාගාමිපත්තො (ක. ස්‍යා. පී.)] තුසිතං කායං උපපන්නොති. පෙත්තෙය්‍යොපි [පෙත්තය්‍යො පියො (සී. පී. ක.), පිතු පියො (ස්‍යා. කං.)] මෙ, භන්තෙ, ඉසිදත්තො අබ්‍රහ්මචාරී අහොසි සදාරසන්තුට්ඨො. සොපි කාලඞ්කතො භගවතා බ්‍යාකතො සකදාගාමිපත්තො තුසිතං කායං උපපන්නොති. කථං කථං නාමායං, භන්තෙ ආනන්ද, භගවතා ධම්මො දෙසිතො අඤ්ඤෙය්‍යො, යත්‍ර හි නාම බ්‍රහ්මචාරී ච අබ්‍රහ්මචාරී ච උභො සමසමගතිකා භවිස්සන්ති අභිසම්පරාය’’න්ති? ‘‘එවං ඛො පනෙතං, භගිනි, භගවතා බ්‍යාකත’’න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො මිගසාලාය උපාසිකාය නිවෙසනෙ පිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘ඉධාහං, භන්තෙ, පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරමාදාය යෙන මිගසාලාය උපාසිකාය නිවෙසනං තෙනුපසඞ්කමිං; උපසඞ්කමිත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදිං. අථ ඛො, භන්තෙ, මිගසාලා උපාසිකා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නා ඛො, භන්තෙ, මිගසාලා උපාසිකා මං එතදවොච – ‘කථං කථං නාමායං, භන්තෙ ආනන්ද, භගවතා ධම්මො දෙසිතො අඤ්ඤෙය්‍යො, යත්‍ර හි නාම බ්‍රහ්මචාරී ච අබ්‍රහ්මචාරී ච උභො සමසමගතිකා භවිස්සන්ති අභිසම්පරායං. පිතා මෙ, භන්තෙ, පුරාණො බ්‍රහ්මචාරී අහොසි ආරාචාරී විරතො මෙථුනා ගාමධම්මා. සො කාලඞ්කතො භගවතා බ්‍යාකතො සකදාගාමිපත්තො තුසිතං කායං උපපන්නොති. පෙත්තෙය්‍යොපි මෙ, භන්තෙ, ඉසිදත්තො අබ්‍රහ්මචාරී අහොසි සදාරසන්තුට්ඨො. සොපි කාලඞ්කතො භගවතා බ්‍යාකතො සකදාගාමිපත්තො තුසිතං කායං උපපන්නොති. කථං කථං නාමායං, භන්තෙ ආනන්ද, භගවතා ධම්මො දෙසිතො අඤ්ඤෙය්‍යො, යත්‍ර හි නාම බ්‍රහ්මචාරී ච අබ්‍රහ්මචාරී ච උභො සමසමගතිකා භවිස්සන්ති අභිසම්පරාය’න්ති? එවං වුත්තෙ අහං, භන්තෙ, මිගසාලං උපාසිකං එතදවොචං – ‘එවං ඛො පනෙතං, භගිනි, භගවතා බ්‍යාකත’’’න්ති.

‘‘කා චානන්ද, මිගසාලා උපාසිකා බාලා අබ්‍යත්තා අම්මකා අම්මකසඤ්ඤා [අම්බකා අම්බකපඤ්ඤා (සී. පී.), අම්බකා අම්බකසඤ්ඤා (ස්‍යා. කං.) අ. නි. 10.75 පස්සිතබ්බං], කෙ ච පුරිසපුග්ගලපරොපරියඤාණෙ? ඡයිමෙ, ආනන්ද, පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

‘‘කතමෙ ඡ? ඉධානන්ද, එකච්චො පුග්ගලො සොරතො හොති සුඛසංවාසො, අභිනන්දන්ති සබ්‍රහ්මචාරී එකත්තවාසෙන. තස්ස සවනෙනපි අකතං හොති, බාහුසච්චෙනපි අකතං හොති, දිට්ඨියාපි අප්පටිවිද්ධං හොති, සාමායිකම්පි විමුත්තිං න ලභති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා හානාය පරෙති නො විසෙසාය, හානගාමීයෙව හොති නො විසෙසගාමී.

‘‘ඉධ පනානන්ද, එකච්චො පුග්ගලො සොරතො හොති සුඛසංවාසො, අභිනන්දන්ති සබ්‍රහ්මචාරී එකත්තවාසෙන. තස්ස සවනෙනපි කතං හොති, බාහුසච්චෙනපි කතං හොති, දිට්ඨියාපි පටිවිද්ධං හොති, සාමායිකම්පි විමුත්තිං ලභති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා විසෙසාය පරෙති නො හානාය, විසෙසගාමීයෙව හොති නො හානගාමී.

‘‘තත්‍රානන්ද, පමාණිකා පමිණන්ති – ‘ඉමස්සපි තෙව ධම්මා අපරස්සපි තෙව ධම්මා, කස්මා තෙසං එකො හීනො එකො පණීතො’ති! තඤ්හි තෙසං, ආනන්ද, හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය.

‘‘තත්‍රානන්ද , ය්වායං පුග්ගලො සොරතො හොති සුඛසංවාසො, අභිනන්දන්ති සබ්‍රහ්මචාරී එකත්තවාසෙන, තස්ස සවනෙනපි කතං හොති, බාහුසච්චෙනපි කතං හොති, දිට්ඨියාපි පටිවිද්ධං හොති, සාමායිකම්පි විමුත්තිං ලභති. අයං , ආනන්ද , පුග්ගලො අමුනා පුරිමෙන පුග්ගලෙන අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? ඉමං හානන්ද, පුග්ගලං ධම්මසොතො නිබ්බහති, තදන්තරං කො ජානෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර තථාගතෙන! තස්මාතිහානන්ද, මා පුග්ගලෙසු පමාණිකා අහුවත්ථ; මා පුග්ගලෙසු පමාණං ගණ්හිත්ථ. ඛඤ්ඤති හානන්ද, පුග්ගලෙසු පමාණං ගණ්හන්තො. අහං වා, ආනන්ද, පුග්ගලෙසු පමාණං ගණ්හෙය්‍යං, යො වා පනස්ස මාදිසො.

‘‘ඉධ පනානන්ද, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස කොධමානො අධිගතො [අවිගතො (ක.)] හොති, සමයෙන සමයඤ්චස්ස ලොභධම්මා උප්පජ්ජන්ති. තස්ස සවනෙනපි අකතං හොති, බාහුසච්චෙනපි අකතං හොති, දිට්ඨියාපි අප්පටිවිද්ධං හොති, සාමායිකම්පි විමුත්තිං න ලභති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා හානාය පරෙති නො විසෙසාය, හානගාමීයෙව හොති නො විසෙසගාමී.

‘‘ඉධ පනානන්ද, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස කොධමානො අධිගතො හොති, සමයෙන සමයඤ්චස්ස ලොභධම්මා උප්පජ්ජන්ති. තස්ස සවනෙනපි කතං හොති…පෙ…. නො හානගාමී.

‘‘තත්‍රානන්ද , පමාණිකා පමිණන්ති…පෙ…. යො වා පනස්ස මාදිසො.

‘‘ඉධ, පනානන්ද, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස කොධමානො අධිගතො හොති, සමයෙන සමයඤ්චස්ස වචීසඞ්ඛාරා උප්පජ්ජන්ති. තස්ස සවනෙනපි අකතං හොති…පෙ…. සාමායිකම්පි විමුත්තිං න ලභති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා හානාය පරෙති නො විසෙසාය, හානගාමීයෙව හොති නො විසෙසගාමී.

‘‘ඉධ පනානන්ද, එකච්චස්ස පුග්ගලස්ස කොධමානො අධිගතො හොති, සමයෙන සමයඤ්චස්ස වචීසඞ්ඛාරා උප්පජ්ජන්ති. තස්ස සවනෙනපි කතං හොති, බාහුසච්චෙනපි කතං හොති, දිට්ඨියාපි පටිවිද්ධං හොති, සාමායිකම්පි විමුත්තිං ලභති. සො කායස්ස භෙදා පරං මරණා විසෙසාය පරෙති නො හානාය, විසෙසගාමීයෙව හොති නො හානගාමී.

‘‘තත්‍රානන්ද , පමාණිකා පමිණන්ති – ‘ඉමස්සපි තෙව ධම්මා, අපරස්සපි තෙව ධම්මා. කස්මා තෙසං එකො හීනො, එකො පණීතො’ති? තඤ්හි තෙසං, ආනන්ද, හොති දීඝරත්තං අහිතාය දුක්ඛාය.

‘‘තත්‍රානන්ද, යස්ස පුග්ගලස්ස කොධමානො අධිගතො හොති, සමයෙන සමයඤ්චස්ස වචීසඞ්ඛාරා උප්පජ්ජන්ති, තස්ස සවනෙනපි කතං හොති, බාහුසච්චෙනපි කතං හොති, දිට්ඨියාපි පටිවිද්ධං හොති, සාමායිකම්පි විමුත්තිං ලභති. අයං, ආනන්ද, පුග්ගලො අමුනා පුරිමෙන පුග්ගලෙන අභික්කන්තතරො ච පණීතතරො ච. තං කිස්ස හෙතු? ඉමං හානන්ද, පුග්ගලං ධම්මසොතො නිබ්බහති. තදන්තරං කො ජානෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර තථාගතෙන! තස්මාතිහානන්ද, මා පුග්ගලෙසු පමාණිකා අහුවත්ථ; මා පුග්ගලෙසු පමාණං ගණ්හිත්ථ. ඛඤ්ඤති හානන්ද, පුග්ගලෙසු පමාණං ගණ්හන්තො. අහං වා, ආනන්ද, පුග්ගලෙසු පමාණං ගණ්හෙය්‍යං, යො වා පනස්ස මාදිසො.

‘‘කා චානන්ද, මිගසාලා උපාසිකා බාලා අබ්‍යත්තා අම්මකා අම්මකසඤ්ඤා, කෙ ච පුරිසපුග්ගලපරොපරියඤාණෙ! ඉමෙ ඛො, ආනන්ද, ඡ පුග්ගලා සන්තො සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං.

‘‘යථාරූපෙන, ආනන්ද, සීලෙන පුරාණො සමන්නාගතො අහොසි, තථාරූපෙන සීලෙන ඉසිදත්තො සමන්නාගතො අභවිස්ස. නයිධ පුරාණො ඉසිදත්තස්ස ගතිම්පි අඤ්ඤස්ස. යථාරූපාය ච, ආනන්ද, පඤ්ඤාය

ඉසිදත්තො සමන්නාගතො අහොසි, තථාරූපාය පඤ්ඤාය පුරාණො සමන්නාගතො අභවිස්ස. නයිධ ඉසිදත්තො පුරාණස්ස ගතිම්පි අඤ්ඤස්ස. ඉති ඛො, ආනන්ද, ඉමෙ පුග්ගලා උභො එකඞ්ගහීනා''ති. දුතියං.

3. ඉණසුත්තං

45. ''දාලිද්දියං [දාළිද්දියං (සී.)], භික්ඛවෙ, දුක්ඛං ලොකස්මිං කාමභොගිනො''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''යම්පි, භික්ඛවෙ, දලිද්දො [දළිද්දො (සී.)] අස්සකො අනාළ්හිකො [අනද්ධිකො (සයා. කං.)] ඉණං ආදියති, ඉණාදානම්පි, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං ලොකස්මිං කාමභොගිනො''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''යම්පි, භික්ඛවෙ, දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො ඉණං ආදියිත්වා වඩ්ඪිං පටිස්සුණාති, වඩ්ඪිපි, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා ලොකස්මිං කාමභොගිනො''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''යම්පි, භික්ඛවෙ, දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො වඩ්ඪිං පටිස්සුණිත්වා කාලාභතං [කාලගතං (ක.)] වඩ්ඪිං න දෙති, චොදෙන්තිපි නං; චොදනාපි, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා ලොකස්මිං කාමභොගිනො''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''යම්පි, භික්ඛවෙ, දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො චොදියමානො න දෙති, අනුචරන්තිපි නං; අනුචරියාපි, භික්ඛවෙ, දුක්ඛා ලොකස්මිං කාමභොගිනො''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''යම්පි, භික්ඛවෙ, දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො අනුචරියමානො න දෙති, බන්ධන්තිපි නං; බන්ධනම්පි, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං ලොකස්මිං කාමභොගිනො''ති? ''එවං, භන්තෙ''.

''ඉති ඛො, භික්ඛවෙ, දාලිද්දියම්පි දුක්ඛං ලොකස්මිං කාමභොගිනො, ඉණාදානම්පි දුක්ඛං ලොකස්මිං කාමභොගිනො, වඩ්ඪිපි දුක්ඛා ලොකස්මිං කාමභොගිනො, චොදනාපි දුක්ඛා ලොකස්මිං කාමභොගිනො, අනුචරියාපි දුක්ඛා ලොකස්මිං කාමභොගිනො, බන්ධනම්පි දුක්ඛං ලොකස්මිං කාමභොගිනො; එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ , යස්ස කස්සචි සද්ධා නත්ථි කුසලෙසු ධම්මෙසු, හිරී නත්ථි කුසලෙසු ධම්මෙසු, ඔත්තප්පං නත්ථි කුසලෙසු ධම්මෙසු, වීරියං නත්ථි කුසලෙසු ධම්මෙසු, පඤ්ඤා නත්ථි කුසලෙසු ධම්මෙසු – අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, අරියස්ස විනයෙ දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො.

''ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො සද්ධාය අසති කුසලෙසු ධම්මෙසු, හිරියා අසති කුසලෙසු ධම්මෙසු, ඔත්තප්පෙ අසති කුසලෙසු ධම්මෙසු, වීරියෙ අසති කුසලෙසු ධම්මෙසු, පඤ්ඤාය අසති කුසලෙසු ධම්මෙසු, කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. ඉදමස්ස ඉණාදානස්මිං වදාමි.

''සො තස්ස කායදුච්චරිතස්ස පටිච්ඡාදනහෙතු පාපිකං ඉච්ඡං පණිදහති [පදහති (ක.)]. 'මා මං ජඤ්ඤූ'ති ඉච්ඡති, 'මා මං ජඤ්ඤූ'ති සඞ්කප්පති , 'මා මං ජඤ්ඤූ'ති වාචං භාසති, 'මා මං ජඤ්ඤූ'ති කායෙන පරක්කමති. සො තස්ස වචීදුච්චරිතස්ස පටිච්ඡාදනහෙතු...පෙ.... සො තස්ස මනොදුච්චරිතස්ස පටිච්ඡාදනහෙතු...පෙ.... 'මා මං ජඤ්ඤූ'ති කායෙන පරක්කමති. ඉදමස්ස වඩ්ඪියා වදාමි.

''තමෙනං පෙසලා සබ්‍රහ්මචාරී එවමාහංසු – 'අයඤ්ච සො ආයස්මා එවංකාරී එවංසමාචාරො'ති. ඉදමස්ස චොදනාය වදාමි.

''තමෙනං අරඤ්ඤගතං වා රුක්ඛමූලගතං වා සුඤ්ඤාගාරගතං වා විප්පටිසාරසහගතා පාපකා අකුසලවිතක්කා සමුදාචරන්ති. ඉදමස්ස අනුචරියාය වදාමි.

''ස ඛො සො, භික්ඛවෙ, දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා නිරයබන්ධනෙ වා බජ්ඣති තිරච්ඡානයොනිබන්ධනෙ වා. නාහං, භික්ඛවෙ, අඤ්ඤං එකබන්ධනම්පි සමනුපස්සාමි එවංදාරුණං එවංකටුකං [එවංදුක්ඛං (සයා. කං. ක.)] එවංඅන්තරායකරං අනුත්තරස්ස යොගක්ඛෙමස්ස අධිගමාය, යථයිදං, භික්ඛවෙ, නිරයබන්ධනං වා තිරච්ඡානයොනිබන්ධනං වා''ති.

''දාලිද්දියං දුක්ඛං ලොකෙ, ඉණාදානඤ්ච වුච්චති;
දලිද්දො ඉණමාදාය, භුඤ්ජමානො විහඤ්ඤති.

''තතො අනුචරන්ති නං, බන්ධනම්පි නිගච්ඡති;
එතඤ්හි බන්ධනං දුක්ඛං, කාමලාභාභිජප්පිනං.

''තථෙව අරියවිනයෙ, සද්ධා යස්ස න විජ්ජති;
අහිරීකො අනොත්තප්පී, පාපකම්මවිනිබ්බයො.

''කායදුච්චරිතං කත්වා, වචීදුච්චරිතානි ච;
මනොදුච්චරිතං කත්වා, 'මා මං ජඤ්ඤූ'ති ඉච්ඡති.

''සො සංසප්පති [සඞ්කප්පති (ක.)] කායෙන, වාචාය උද චෙතසා;
පාපකම්මං පවඩ්ඪෙන්තො, තත්ථ තත්ථ පුනප්පුනං.

‘‘සො පාපකම්මො දුම්මෙධො, ජානං දුක්කටමත්තනො;
දලිද්දො ඉණමාදාය, භුඤ්ජමානො විහඤ්ඤති.

‘‘තතො අනුචරන්ති නං, සඞ්කප්පා මානසා දුඛා;
ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ, යස්ස විප්පටිසාරජා.

‘‘සො පාපකම්මො දුම්මෙධො, ජානං දුක්කටමත්තනො;
යොනිමඤ්ඤතරං ගන්ත්වා, නිරයෙ වාපි බජ්ඣති.

‘‘එතඤ්හි බන්ධනං දුක්ඛං, යම්හා ධීරො පමුච්චති;
ධම්මලද්ධෙහි භොගෙහි, දදං චිත්තං පසාදයං.

‘‘උභයත්ථ කටග්ගාහො, සද්ධස්ස ඝරමෙසිනො;
දිට්ඨධම්මහිතත්ථාය, සම්පරායසුඛාය ච;
එවමෙතං ගහට්ඨානං, චාගො පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති.

‘‘තථෙව අරියවිනයෙ, සද්ධා යස්ස පතිට්ඨිතා;
හිරීමනො ච ඔත්තප්පී, පඤ්ඤවා සීලසංවුතො.

‘‘එසො ඛො අරියවිනයෙ, ‘සුඛජීවී’ති වුච්චති;
නිරාමිසං සුඛං ලද්ධා, උපෙක්ඛං අධිතිට්ඨති.

‘‘පඤ්ච නීවරණෙ හිත්වා, නිච්චං ආරද්ධවීරියො;
ඣානානි උපසම්පජ්ජ, එකොදි නිපකො සතො.

‘‘එවං ඤත්වා යථාභූතං, සබ්බසංයොජනක්ඛයෙ;
සබ්බසො අනුපාදාය, සම්මා චිත්තං විමුච්චති.

‘‘තස්ස සම්මා විමුත්තස්ස, ඤාණං වෙ හොති තාදිනො;
‘අකුප්පා මෙ විමුත්තී’ති, භවසංයොජනක්ඛයෙ.

‘‘එතං ඛො පරමං ඤාණං, එතං සුඛමනුත්තරං;
අසොකං විරජං ඛෙමං, එතං ආනණ්‍යමුත්තම’’න්ති. තතියං;

4. මහාචුන්දසුත්තං

46. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං ආයස්මා මහාචුන්දො චෙතීසු විහරති සයංජාතියං [සහජාතියං (සී. පී.), සඤ්ජාතියං (ස්‍යා. කං.)]. තත්‍ර ඛො ආයස්මා මහාචුන්දො භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘ආවුසො භික්ඛවෙ’’ති. ‘‘ආවුසො’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ ආයස්මතො මහාචුන්දස්ස පච්චස්සොසුං. ආයස්මා මහාචුන්දො එතදවොච –

‘‘ඉධාවුසො, ධම්මයොගා භික්ඛූ ඣායී භික්ඛූ අපසාදෙන්ති – ‘ඉමෙ පන ඣායිනොම්හා, ඣායිනොම්හාති ඣායන්ති පජ්ඣායන්ති නිජ්ඣායන්ති අවජ්ඣායන්ති [අපජ්ඣායන්ති (ම. නි. 1.508)]. කිම්මෙ [කිං හිමෙ (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] ඣායන්ති, කින්තිමෙ ඣායන්ති, කථං ඉමෙ ඣායන්තී’ති? තත්ථ ධම්මයොගා ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, ඣායී ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, න ච බහුජනහිතාය පටිපන්නා හොන්ති බහුජනසුඛාය බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං.

‘‘ඉධ පනාවුසො, ඣායී භික්ඛූ ධම්මයොගෙ භික්ඛූ අපසාදෙන්ති – ‘ඉමෙ පන ධම්මයොගම්හා, ධම්මයොගම්හාති උද්ධතා උන්නළා චපලා මුඛරා විකිණ්ණවාචා මුට්ඨස්සතී අසම්පජානා අසමාහිතා විබ්භන්තචිත්තා පාකතින්ද්‍රියා. කිම්මෙ ධම්මයොගා, කින්තිමෙ ධම්මයොගා, කථං ඉමෙ ධම්මයොගා’ති? තත්ථ ඣායී ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, ධම්මයොගා ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, න ච බහුජනහිතාය පටිපන්නා හොන්ති බහුජනසුඛාය බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං.

‘‘ඉධ පනාවුසො, ධම්මයොගා භික්ඛූ ධම්මයොගානඤ්ඤෙව භික්ඛූනං වණ්ණං භාසන්ති, නො ඣායීනං භික්ඛූනං වණ්ණං භාසන්ති. තත්ථ ධම්මයොගා ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, ඣායී ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, න ච බහුජනහිතාය පටිපන්නා හොන්ති බහුජනසුඛාය බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං.

‘‘ඉධ පනාවුසො, ඣායී භික්ඛූ ඣායීනඤ්ඤෙව භික්ඛූනං වණ්ණං භාසන්ති, නො ධම්මයොගානං භික්ඛූනං වණ්ණං භාසන්ති. තත්ථ ඣායී ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, ධම්මයොගා ච භික්ඛූ නප්පසීදන්ති, න ච බහුජනහිතාය පටිපන්නා හොන්ති බහුජනසුඛාය බහුනො ජනස්ස අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං.

‘‘තස්මාතිහාවුසො , එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘ධම්මයොගා සමානා ඣායීනං භික්ඛූනං වණ්ණං භාසිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, ආවුසො, සික්ඛිතබ්බං. තං කිස්ස හෙතු? අච්ඡරියා හෙතෙ, ආවුසො, පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකස්මිං, යෙ අමතං ධාතුං කායෙන ඵුසිත්වා විහරන්ති. තස්මාතිහාවුසො, එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘ඣායී සමානා ධම්මයොගානං භික්ඛූනං වණ්ණං භාසිස්සාමා’ති. එවඤ්හි වො, ආවුසො, සික්ඛිතබ්බං. තං කිස්ස හෙතු? අච්ඡරියා හෙතෙ, ආවුසො, පුග්ගලා දුල්ලභා ලොකස්මිං යෙ ගම්භීරං අත්ථපදං පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සන්ති’’ති. චතුත්ථං.

5. පඨමසන්දිට්ඨිකසුත්තං

47. අථ ඛො මොළියසීවකො [මොලියසීවකො (සී. පී.), මොළිසීවකො (ක.)] පරිබ්බාජකො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො මොළියසීවකො පරිබ්බාජකො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘‘සන්දිට්ඨිකො ධම්මො, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො’ති, භන්තෙ, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භන්තෙ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’’ති?

‘‘තෙන හි, සීවක, තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡාමි. යථා තෙ ඛමෙය්‍ය තථා නං බ්‍යාකරෙය්‍යාසි. තං කිං මඤ්ඤසි, සීවක, සන්තං වා අජ්ඣත්තං ලොභං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං ලොභො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං ලොභං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං ලොභො’ති පජානාසී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘යං ඛො ත්වං, සීවක, සන්තං වා අජ්ඣත්තං ලොභං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං ලොභො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං ලොභං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං ලොභො’ති පජානාසි – එවම්පි ඛො, සීවක, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති…පෙ.….

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, සීවක, සන්තං වා අජ්ඣත්තං දොසං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං මොහං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං ලොභධම්මං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං දොසධම්මං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං මොහධම්මං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මොහධම්මො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං මොහධම්මං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මොහධම්මො’ති පජානාසී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘යං ඛො ත්වං, සීවක, සන්තං වා අජ්ඣත්තං මොහධම්මං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මොහධම්මො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං මොහධම්මං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මොහධම්මො’ති පජානාසි – එවං ඛො, සීවක, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භන්තෙ, අභික්කන්තං, භන්තෙ…පෙ.… උපාසකං මං, භන්තෙ, භගවා ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. පඤ්චමං.

6. දුතියසන්දිට්ඨිකසුත්තං

48. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘‘සන්දිට්ඨිකො ධම්මො, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො’ති, භො ගොතම, වුච්චති. කිත්තාවතා නු ඛො, භො ගොතම, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’’ති?

‘‘තෙන හි, බ්‍රාහ්මණ, තඤ්ඤෙවෙත්ථ පටිපුච්ඡිස්සාමි. යථා තෙ ඛමෙය්‍ය තථා නං බ්‍යාකරෙය්‍යාසි. තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ, සන්තං වා අජ්ඣත්තං රාගං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං රාගො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං රාගං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං රාගො’ති පජානාසී’’ති? ‘‘එවං, භො’’. ‘‘යං ඛො ත්වං, බ්‍රාහ්මණ, සන්තං වා අජ්ඣත්තං රාගං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං රාගො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං රාගං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං රාගො’ති පජානාසි – එවම්පි ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති…පෙ.….

‘‘තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ, සන්තං වා අජ්ඣත්තං දොසං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං මොහං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං කායසන්දොසං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං වචීසන්දොසං…පෙ.… සන්තං වා අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසො’ති පජානාසී’’ති? ‘‘එවං, භො’’. ‘‘යං ඛො ත්වං, බ්‍රාහ්මණ, සන්තං වා අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසො’ති පජානාසි, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං මනොසන්දොසො’ති පජානාසි – එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, සන්දිට්ඨිකො ධම්මො හොති අකාලිකො එහිපස්සිකො ඔපනෙය්‍යිකො පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විඤ්ඤූහී’’ති.

‘‘අභික්කන්තං , භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම…පෙ.… උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. ඡට්ඨං.

7. ඛෙමසුත්තං

49. එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ච ඛෙමො ආයස්මා ච සුමනො සාවත්ථියං විහරන්ති අන්ධවනස්මිං. අථ ඛො ආයස්මා ච ඛෙමො ආයස්මා ච සුමනො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ඛෙමො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘යො සො, භන්තෙ, භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තො තස්ස න එවං හොති – ‘අත්ථි මෙ සෙය්‍යොති වා අත්ථි මෙ සදිසොති වා අත්ථි මෙ හීනොති වා’’’ති. ඉදමවොචායස්මා ඛෙමො. සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි. අථ ඛො ආයස්මා ඛෙමො ‘‘සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා’’ති උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි.

අථ ඛො ආයස්මා සුමනො අචිරපක්කන්තෙ ආයස්මන්තෙ ඛෙමෙ භගවන්තං එතදවොච – ‘‘යො සො, භන්තෙ, භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤා විමුත්තො තස්ස න එවං හොති – ‘නත්ථි මෙ සෙය්‍යොති වා නත්ථි මෙ සදිසොති වා නත්ථි මෙ හීනොති වා’’’ති. ඉදමවොචායස්මා සුමනො. සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි. අථ ඛො ආයස්මා සුමනො ‘‘සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා’’ති උට්ඨායාසනා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි.

අථ ඛො භගවා අචිරපක්කන්තෙසු ආයස්මන්තෙ ච ඛෙමෙ ආයස්මන්තෙ ච සුමනෙ භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ‘‘එවං ඛො, භික්ඛවෙ, කුලපුත්තා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්ති . අත්ථො ච වුත්තො අත්තා ච අනුපනීතො. අථ ච පන ඉධෙකච්චෙ මොඝපුරිසා හසමානකා [හසමානකං (ක.) මහාව. 245] මඤ්ඤෙ අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්ති. තෙ පච්ඡා විඝාතං ආපජ්ජන්තී’’ති.

‘‘න උස්සෙසු න ඔමෙසු, සමත්තෙ නොපනීයරෙ [නොපනියාරෙ (ස්‍යා. පී. ක.)];
ඛීණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, චරන්ති සංයොජනවිප්පමුත්තා’’ති. සත්තමං;

8. ඉන්ද්‍රියසංවරසුත්තං

50. [අ. නි. 5.24, 168; 2.7.65] ‘‘ඉන්ද්‍රියසංවරෙ , භික්ඛවෙ, අසති ඉන්ද්‍රියසංවරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති සීලං; සීලෙ අසති සීලවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති සම්මාසමාධි; සම්මාසමාධිම්හි අසති සම්මාසමාධිවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං; යථාභූතඤාණදස්සනෙ අසති යථාභූතඤාණදස්සනවිපන්නස්ස හතූපනිසො හොති නිබ්බිදාවිරාගො; නිබ්බිදාවිරාගෙ අසති නිබ්බිදාවිරාගවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො සාඛාපලාසවිපන්නො. තස්ස පපටිකාපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති, තචොපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති, ඵෙග්ගුපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති, සාරොපි න පාරිපූරිං ගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉන්ද්‍රියසංවරෙ අසති ඉන්ද්‍රියසංවරවිපන්නස්ස හතූපනිසං හොති සීලං…පෙ.… විමුත්තිඤාණදස්සනං.

‘‘ඉන්ද්‍රියසංවරෙ , භික්ඛවෙ, සති ඉන්ද්‍රියසංවරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති සීලං; සීලෙ සති සීලසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති සම්මාසමාධි; සම්මාසමාධිම්හි සති සම්මාසමාධිසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති යථාභූතඤාණදස්සනං; යථාභූතඤාණදස්සනෙ සති යථාභූතඤාණදස්සනසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නො හොති නිබ්බිදාවිරාගො; නිබ්බිදාවිරාගෙ සති නිබ්බිදාවිරාගසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති විමුත්තිඤාණදස්සනං. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, රුක්ඛො සාඛාපලාසසම්පන්නො. තස්ස පපටිකාපි පාරිපූරිං ගච්ඡති, තචොපි පාරිපූරිං ගච්ඡති, ඵෙග්ගුපි පාරිපූරිං ගච්ඡති, සාරොපි පාරිපූරිං ගච්ඡති . එවමෙවං ඛො, භික්ඛවෙ, ඉන්ද්‍රියසංවරෙ සති ඉන්ද්‍රියසංවරසම්පන්නස්ස උපනිසසම්පන්නං හොති සීලං…පෙ.… විමුත්තිඤාණදස්සන’’න්ති. අට්ඨමං.

9. ආනන්දසුත්තං

51. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙනායස්මා සාරිපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මතා සාරිපුත්තෙන සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං එතදවොච –

‘‘කිත්තාවතා නු ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, භික්ඛු අස්සුතඤ්චෙව ධම්මං සුණාති, සුතා චස්ස ධම්මා න සම්මොසං ගච්ඡන්ති, යෙ චස්ස ධම්මා පුබ්බෙ චෙතසා සම්ඵුට්ඨපුබ්බා තෙ ච සමුදාචරන්ති, අවිඤ්ඤාතඤ්ච විජානාතී’’ති? ‘‘ආයස්මා ඛො ආනන්දො බහුස්සුතො. පටිභාතු ආයස්මන්තංයෙව ආනන්ද’’න්ති. ‘‘තෙනහාවුසො සාරිපුත්ත, සුණාහි,

සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී’’ති . ‘‘එවමාවුසො’’ති ඛො ආයස්මා සාරිපුත්තො ආයස්මතො ආනන්දස්ස පච්චස්සොසි. ආයස්මා ආනන්දො එතදවොච –

‘‘ඉධාවුසො සාරිපුත්ත, භික්ඛු ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං. සො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන පරෙසං දෙසෙති, යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන පරෙසං වාචෙති, යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන සජ්ඣායං කරොති, යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං චෙතසා අනුවිතක්කෙති අනුවිචාරෙති මනසානුපෙක්ඛති. යස්මිං ආවාසෙ ථෙරා භික්ඛූ විහරන්ති බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා තස්මිං ආවාසෙ වස්සං උපෙති. තෙ කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්හති – ‘ඉදං, භන්තෙ, කථං; ඉමස්ස ක්වත්ථො’ති? තෙ තස්ස ආයස්මතො අවිවටඤ්චෙව විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච උත්තානීකරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්ති. එත්තාවතා ඛො, ආවුසො සාරිපුත්ත, භික්ඛු අස්සුතඤ්චෙව ධම්මං සුණාති, සුතා චස්ස ධම්මා න සම්මොසං ගච්ඡන්ති, යෙ චස්ස ධම්මා පුබ්බෙ චෙතසා සම්ඵුට්ඨපුබ්බා තෙ ච සමුදාචරන්ති, අවිඤ්ඤාතඤ්ච විජානාතී’’ති.

‘‘අච්ඡරියං , ආවුසො, අබ්භුතං, ආවුසො, යාව සුභාසිතං චිදං ආයස්මතා ආනන්දෙන. ඉමෙහි ච මයං ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතං ආයස්මන්තං ආනන්දං ධාරෙම. ආයස්මා හි ආනන්දො ධම්මං පරියාපුණාති – සුත්තං ගෙය්‍යං වෙය්‍යාකරණං ගාථං උදානං ඉතිවුත්තකං ජාතකං අබ්භුතධම්මං වෙදල්ලං . ආයස්මා ආනන්දො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන පරෙසං දෙසෙති, ආයස්මා ආනන්දො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන පරෙසං වාචෙති, ආයස්මා ආනන්දො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං විත්ථාරෙන සජ්ඣායං කරොති, ආයස්මා ආනන්දො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං චෙතසා අනුවිතක්කෙති අනුවිචාරෙති මනසානුපෙක්ඛති. ආයස්මා ආනන්දො යස්මිං ආවාසෙ ථෙරා භික්ඛූ විහරන්ති බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා තස්මිං ආවාසෙ වස්සං උපෙති. තෙ ආයස්මා ආනන්දො කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්හති – ‘ඉදං, භන්තෙ, කථං; ඉමස්ස ක්වත්ථො’ති? තෙ ආයස්මතො ආනන්දස්ස අවිවටඤ්චෙව විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච උත්තානීකරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්තී’’ති. නවමං.

10. ඛත්තියසුත්තං

52. අථ ඛො ජාණුස්සොණි [ජාණුසොණි (ක.)] බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ජාණුස්සොණි බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘ඛත්තියා , භො ගොතම, කිංඅධිප්පායා, කිංඋපවිචාරා, කිංඅධිට්ඨානා, කිංඅභිනිවෙසා, කිංපරියොසානා’’ති? ‘‘ඛත්තියා ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භොගාධිප්පායා පඤ්ඤූපවිචාරා බලාධිට්ඨානා පථවීභිනිවෙසා ඉස්සරියපරියොසානා’’ති.

‘‘බ්‍රාහ්මණා පන, භො ගොතම, කිංඅධිප්පායා, කිංඋපවිචාරා, කිංඅධිට්ඨානා, කිංඅභිනිවෙසා, කිංපරියොසානා’’ති? ‘‘බ්‍රාහ්මණා ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භොගාධිප්පායා පඤ්ඤූපවිචාරා මන්තාධිට්ඨානා යඤ්ඤාභිනිවෙසා බ්‍රහ්මලොකපරියොසානා’’ති.

‘‘ගහපතිකා පන, භො ගොතම, කිංඅධිප්පායා, කිංඋපවිචාරා, කිංඅධිට්ඨානා, කිංඅභිනිවෙසා, කිංපරියොසානා’’ති? ‘‘ගහපතිකා ඛො, බ්‍රාහ්මණ, භොගාධිප්පායා පඤ්ඤූපවිචාරා සිප්පාධිට්ඨානා කම්මන්තාභිනිවෙසා නිට්ඨිතකම්මන්තපරියොසානා’’ති.

‘‘ඉත්ථී පන, භො ගොතම, කිංඅධිප්පායා, කිංඋපවිචාරා, කිංඅධිට්ඨානා, කිංඅභිනිවෙසා, කිංපරියොසානා’’ති? ‘‘ඉත්ථී ඛො, බ්‍රාහ්මණ, පුරිසාධිප්පායා අලඞ්කාරූපවිචාරා පුත්තාධිට්ඨානා අසපත්තීභිනිවෙසා ඉස්සරියපරියොසානා’’ති.

‘‘චොරා පන, භො ගොතම, කිංඅධිප්පායා, කිංඋපවිචාරා, කිංඅධිට්ඨානා, කිංඅභිනිවෙසා, කිංපරියොසානා’’ති? ‘‘චොරා ඛො, බ්‍රාහ්මණ, ආදානාධිප්පායා ගහනූපවිචාරා සත්ථාධිට්ඨානා අන්ධකාරාභිනිවෙසා අදස්සනපරියොසානා’’ති.

‘‘සමණා පන, භො ගොතම, කිංඅධිප්පායා, කිංඋපවිචාරා, කිංඅධිට්ඨානා, කිංඅභිනිවෙසා, කිංපරියොසානා’’ති? ‘‘සමණා ඛො, බ්‍රාහ්මණ, ඛන්තිසොරච්චාධිප්පායා පඤ්ඤූපවිචාරා සීලාධිට්ඨානා ආකිඤ්චඤ්ඤාභිනිවෙසා [අකිඤ්චනාභිනිවෙසා (ස්‍යා. ක.)] නිබ්බානපරියොසානා’’ති.

‘‘අච්ඡරියං, භො ගොතම, අබ්භුතං, භො ගොතම! ඛත්තියානම්පි භවං ගොතමො ජානාති අධිප්පායඤ්ච උපවිචාරඤ්ච අධිට්ඨානඤ්ච අභිනිවෙසඤ්ච පරියොසානඤ්ච. බ්‍රාහ්මණානම්පි භවං ගොතමො ජානාති…පෙ…. ගහපතීනම්පි භවං ගොතමො ජානාති… ඉත්ථීනම්පි භවං ගොතමො ජානාති… චොරානම්පි භවං ගොතමො ජානාති … සමණානම්පි භවං ගොතමො ජානාති අධිප්පායඤ්ච උපවිචාරඤ්ච අධිට්ඨානඤ්ච අභිනිවෙසඤ්ච පරියොසානඤ්ච.

අභික්කන්තං, භො ගොතම…පෙ.… උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. දසමං.

11. අප්පමාදසුත්තං

53. අථ ඛො අඤ්ඤතරො බ්‍රාහ්මණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවතා සද්ධිං සම්මොදි. සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො සො බ්‍රාහ්මණො භගවන්තං එතදවොච –

‘‘අත්ථි නු ඛො, භො ගොතම, එකො ධම්මො භාවිතො බහුලීකතො යො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති – දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං, යො ච අත්ථො සම්පරායිකො’’ති? ‘‘අත්ථි ඛො, බ්‍රාහ්මණ , එකො ධම්මො භාවිතො බහුලීකතො යො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති – දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං, යො ච අත්ථො සම්පරායිකො’’ති.

‘‘කතමො පන, භො ගොතම, එකො ධම්මො භාවිතො බහුලීකතො යො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති – දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං, යො ච අත්ථො සම්පරායිකො’’ති? ‘‘අප්පමාදො ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකො ධම්මො භාවිතො බහුලීකතො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති – දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං, යො ච අත්ථො සම්පරායිකො’’.

‘‘සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණ, යානි කානිචි ජඞ්ගලානං [ජඞ්ගමානං (සී. පී.) අ. නි. 10.15; ම. නි. 1.300] පාණානං පදජාතානි, සබ්බානි තානි හත්ථිපදෙ සමොධානං ගච්ඡන්ති; හත්ථිපදං තෙසං අග්ගමක්ඛායති, යදිදං මහන්තත්තෙන. එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අප්පමාදො එකො ධම්මො භාවිතො බහුලීකතො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති – දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං, යො ච අත්ථො සම්පරායිකො.

‘‘සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණ, කූටාගාරස්ස යා කාචි ගොපානසියො සබ්බා තා කූටඞ්ගමා කූටනින්නා කූටසමොසරණා, කූටං තාසං අග්ගමක්ඛායති; එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ …පෙ.….

‘‘සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණ, පබ්බජලායකො පබ්බජං [බබ්බජලායකො බබ්බජං (සී. පී.)] ලායිත්වා අග්ගෙ ගහෙත්වා ඔධුනාති නිධුනාති නිච්ඡාදෙති; එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ…පෙ.….

‘‘සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණ, අම්බපිණ්ඩියා වණ්ටච්ඡින්නාය යානි කානිචි අම්බානි වණ්ටූපනිබන්ධනානි සබ්බානි තානි තදන්වයානි භවන්ති; එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ…පෙ.….

‘‘සෙය්‍යථාපි, බ්‍රාහ්මණ, යෙ කෙචි ඛුද්දරාජානො [කුඩ්ඩරාජානො (සී. ස්‍යා. අට්ඨ.), කුද්දරාජානො (පී.) අ. නි. 10.15] සබ්බෙතෙ රඤ්ඤො චක්කවත්තිස්ස අනුයන්තා [අනුයුත්තා (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] භවන්ති, රාජා තෙසං චක්කවත්තී අග්ගමක්ඛායති; එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ…පෙ.….

‘‘සෙය්‍යථාපි , බ්‍රාහ්මණ, යා කාචි තාරකරූපානං පභා සබ්බා තා චන්දස්ස පභාය කලං නාග්ඝන්ති සොළසිං, චන්දප්පභා තාසං අග්ගමක්ඛායති. එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, අප්පමාදො එකො ධම්මො භාවිතො බහුලීකතො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති – දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං යො ච අත්ථො සම්පරායිකො.

‘‘අයං ඛො, බ්‍රාහ්මණ, එකො ධම්මො භාවිතො බහුලීකතො උභො අත්ථෙ සමධිග්ගය්හ තිට්ඨති – දිට්ඨධම්මිකඤ්චෙව අත්ථං, යො ච අත්ථො සම්පරායිකො’’ති.

‘‘අභික්කන්තං, භො ගොතම, අභික්කන්තං, භො ගොතම…පෙ.… උපාසකං මං භවං ගොතමො ධාරෙතු අජ්ජතග්ගෙ පාණුපෙතං සරණං ගත’’න්ති. එකාදසමං.

12. ධම්මිකසුත්තං

54. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා ධම්මිකො ජාතිභූමියං ආවාසිකො හොති සබ්බසො ජාතිභූමියං සත්තසු ආවාසෙසු. තත්‍ර සුදං ආයස්මා ධම්මිකො ආගන්තුකෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති විහිංසති විතුදති රොසෙති වාචාය. තෙ ච ආගන්තුකා භික්ඛූ ආයස්මතා ධම්මිකෙන අක්කොසියමානා පරිභාසියමානා විහෙසියමානා විතුදියමානා රොසියමානා වාචාය පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති [න සණ්ඨහන්ති (සී.)], රිඤ්චන්ති ආවාසං.

අථ ඛො ජාතිභූමකානං [ජාතිභූමිකානං (ස්‍යා. පී. ක.)] උපාසකානං එතදහොසි – ‘‘මයං ඛො භික්ඛුසඞ්ඝං පච්චුපට්ඨිතා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන. අථ ච පන ආගන්තුකා භික්ඛූ පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාසං. කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො යෙන ආගන්තුකා භික්ඛූ පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාස’’න්ති? අථ ඛො ජාතිභූමකානං උපාසකානං එතදහොසි – ‘‘අයං ඛො

ආයස්මා ධම්මිකො ආගන්තුකෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති විහිංසති විතුදති රොසෙති වාචාය. තෙ ච ආගන්තුකා භික්ඛූ ආයස්මතා ධම්මිකෙන අක්කොසියමානා පරිභාසියමානා විහෙසියමානා විතුදියමානා රොසියමානා වාචාය පක්කමන්ති , න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාසං. යංනූන මයං ආයස්මන්තං ධම්මිකං පබ්බාජෙය්‍යාමා''ති.

අථ ඛො ජාතිභූමකා උපාසකා යෙන ආයස්මා ධම්මිකො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ධම්මිකං එතදවොචුං – ''පක්කමතු, භන්තෙ, ආයස්මා ධම්මිකො ඉමම්හා ආවාසා; අලං තෙ ඉධ වාසෙනා''ති. අථ ඛො ආයස්මා ධම්මිකො තම්හා ආවාසා අඤ්ඤං ආවාසං අගමාසි. තත්‍රපි සුදං ආයස්මා ධම්මිකො ආගන්තුකෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති විහිංසති විතුදති රොසෙති වාචාය. තෙ ච ආගන්තුකා භික්ඛූ ආයස්මතා ධම්මිකෙන අක්කොසියමානා පරිභාසියමානා විහෙසියමානා විතුදියමානා රොසියමානා වාචාය පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාසං.

අථ ඛො ජාතිභූමකානං උපාසකානං එතදහොසි – ''මයං ඛො භික්ඛුසඞ්ඝං පච්චුපට්ඨිතා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන. අථ ච පන ආගන්තුකා භික්ඛූ පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාසං. කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො යෙන ආගන්තුකා භික්ඛූ පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාස''න්ති? අථ ඛො ජාතිභූමකානං උපාසකානං එතදහොසි – ''අයං ඛො ආයස්මා ධම්මිකො ආගන්තුකෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති විහිංසති විතුදති රොසෙති වාචාය. තෙ ච ආගන්තුකා භික්ඛූ ආයස්මතා ධම්මිකෙන අක්කොසියමානා පරිභාසියමානා විහෙසියමානා විතුදියමානා රොසියමානා වාචාය පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාසං. යංනූන මයං ආයස්මන්තං ධම්මිකං පබ්බාජෙය්‍යාමා''ති.

අථ ඛො ජාතිභූමකා උපාසකා යෙනායස්මා ධම්මිකො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ධම්මිකං එතදවොචුං – ''පක්කමතු, භන්තෙ, ආයස්මා ධම්මිකො ඉමම්හාපි ආවාසා; අලං තෙ ඉධ වාසෙනා''ති. අථ ඛො ආයස්මා ධම්මිකො තම්හාපි ආවාසා අඤ්ඤං ආවාසං අගමාසි . තත්‍රපි සුදං ආයස්මා ධම්මිකො ආගන්තුකෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති විහිංසති විතුදති රොසෙති වාචාය. තෙ ච ආගන්තුකා භික්ඛූ ආයස්මතා ධම්මිකෙන අක්කොසියමානා පරිභාසියමානා විහෙසියමානා විතුදියමානා රොසියමානා වාචාය පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාසං.

අථ ඛො ජාතිභූමකානං උපාසකානං එතදහොසි – ''මයං ඛො භික්ඛුසඞ්ඝං පච්චුපට්ඨිතා චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන. අථ ච පන ආගන්තුකා භික්ඛූ පක්කමන්ති , න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාසං. කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො යෙන ආගන්තුකා භික්ඛූ පක්කමන්ති, න සණ්ඨන්ති, රිඤ්චන්ති ආවාස''න්ති? අථ ඛො ජාතිභූමකානං උපාසකානං එතදහොසි – ''අයං ඛො ආයස්මා ධම්මිකො ආගන්තුකෙ භික්ඛූ අක්කොසති...පෙ.... . යංනූන මයං ආයස්මන්තං ධම්මිකං පබ්බාජෙය්‍යාම සබ්බසො ජාතිභූමියං සත්තහි ආවාසෙහී''ති. අථ ඛො ජාතිභූමකා උපාසකා යෙනායස්මා ධම්මිකො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ධම්මිකං එතදවොචුං – ''පක්කමතු, භන්තෙ, ආයස්මා ධම්මිකො සබ්බසො ජාතිභූමියං සත්තහි ආවාසෙහී''ති. අථ ඛො ආයස්මතො ධම්මිකස්ස එතදහොසි – ''පබ්බාජිතො ඛොම්හි ජාතිභූමකෙහි උපාසකෙහි සබ්බසො ජාතිභූමියං සත්තහි ආවාසෙහි. කහං නු ඛො දානි ගච්ඡාමී''ති? අථ ඛො ආයස්මතො ධම්මිකස්ස එතදහොසි – ''යංනූනාහං යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යා''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා ධම්මිකො පත්තචීවරමාදාය යෙන රාජගහං තෙන පක්කාමි. අනුපුබ්බෙන යෙන රාජගහං ගිජ්ඣකූටො පබ්බතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං ධම්මිකං භගවා එතදවොච – ''හන්ද කුතො නු ත්වං, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, ආගච්ඡසී''ති? ''පබ්බාජිතො අහං, භන්තෙ, ජාතිභූමකෙහි උපාසකෙහි සබ්බසො ජාතිභූමියං සත්තහි ආවාසෙහී''ති. ''අලං, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, කිං තෙ ඉමිනා, යං තං තතො තතො පබ්බාජෙන්ති, සො ත්වං තතො තතො පබ්බාජිතො මමෙව සන්තිකෙ ආගච්ඡසි''.

''භූතපුබ්බං, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සාමුද්දිකා වාණිජා තීරදස්සිං සකුණං ගහෙත්වා නාවාය සමුද්දං අජ්ඣොගාහන්ති. තෙ අතීරදක්ඛිණියා [අතීරදස්සනියා (ස්‍යා.), අතීරදස්සියා (ක.)] නාවාය තීරදස්සිං සකුණං මුඤ්චන්ති. සො ගච්ඡතෙව පුරත්ථිමං දිසං, ගච්ඡති පච්ඡිමං දිසං, ගච්ඡති උත්තරං දිසං, ගච්ඡති දක්ඛිණං දිසං, ගච්ඡති උද්ධං, ගච්ඡති අනුදිසං. සචෙ සො සමන්තා තීරං පස්සති, තථාගතකොව [තථාගතො (ක.) දී. නි. 1.497 පස්සිතබ්බං] හොති. සචෙ පන සො සමන්තා තීරං න පස්සති තමෙව නාවං පච්චාගච්ඡති. එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, යං තං තතො තතො පබ්බාජෙන්ති සො ත්වං තතො තතො පබ්බාජිතො මමෙව සන්තිකෙ ආගච්ඡසි.

''භූතපුබ්බං , බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, රඤ්ඤො කොරබ්‍යස්ස සුප්පතිට්ඨො නාම නිග්‍රොධරාජා අහොසි පඤ්චසාඛො සීතච්ඡායො මනොරමො. සුප්පතිට්ඨස්ස ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, නිග්‍රොධරාජස්ස ද්වාදසයොජනානි අභිනිවෙසො අහොසි, පඤ්ච යොජනානි මූලසන්තානකානං. සුප්පතිට්ඨස්ස ඛො පන , බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, නිග්‍රොධරාජස්ස තාව මහන්තානි ඵලානි අහෙසුං; සෙය්‍යථාපි නාම ආළ්හකථාලිකා. එවමස්ස සාදූනි ඵලානි අහෙසුං; සෙය්‍යථාපි නාම ඛුද්දං මධුං අනෙළකං. සුප්පතිට්ඨස්ස ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, නිග්‍රොධරාජස්ස එකං ඛන්ධං රාජා පරිභුඤ්ජති සද්ධිං ඉත්ථාගාරෙන, එකං ඛන්ධං බලකායො පරිභුඤ්ජති, එකං ඛන්ධං නෙගමජානපදා පරිභුඤ්ජන්ති, එකං ඛන්ධං

සමණබ්‍රාහ්මණා පරිභුඤ්ජන්ති, එකං ඛන්ධං මිගා [මිගපක්ඛිනො (සී. ස්‍යා. පී.)] පරිභුඤ්ජන්ති. සුප්පතිට්ඨස්ස ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, නිග්‍රොධරාජස්ස න කොචි ඵලානි රක්ඛති, න ච සුදං [න ච පුන (ක.)] අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඵලානි හිංසන්ති.

''අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, අඤ්ඤතරො පුරිසො සුප්පතිට්ඨස්ස නිග්‍රොධරාජස්ස යාවදත්ථං ඵලානි භක්ඛිත්වා සාඛං භඤ්ජිත්වා පක්කාමි. අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සුප්පතිට්ඨෙ නිග්‍රොධරාජෙ අධිවත්ථාය දෙවතාය එතදහොසි – 'අච්ඡරියං වත, භො, අබ්භුතං වත, භො! යාව පාපො මනුස්සො [යාව පාපමනුස්සො (ස්‍යා.), යාවතා පාපමනුස්සො (ක.)], යත්‍ර හි නාම සුප්පතිට්ඨස්ස නිග්‍රොධරාජස්ස යාවදත්ථං ඵලානි භක්ඛිත්වා සාඛං භඤ්ජිත්වා පක්කමිස්සති, යංනූන සුප්පතිට්ඨො නිග්‍රොධරාජා ආයතිං ඵලං න දදෙය්‍යා'ති. අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සුප්පතිට්ඨො නිග්‍රොධරාජා ආයතිං ඵලං න අදාසි.

''අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, රාජා කොරබ්‍යො යෙන සක්කො දෙවානමින්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා සක්කං දෙවානමින්දං එතදවොච – 'යග්ඝෙ, මාරිස, ජානෙය්‍යාසි සුප්පතිට්ඨො නිග්‍රොධරාජා ඵලං න දෙතී'ති? අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සක්කො දෙවානමින්දො තථාරූපං ඉද්ධාභිසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛාසි [අභිසඞ්ඛාරෙසි (ස්‍යා. ක.)], යථා භුසා වාතවුට්ඨී ආගන්ත්වා සුප්පතිට්ඨං නිග්‍රොධරාජං පවත්තෙසි [පාතෙසි (සී. පී.)] උම්මූලමකාසි. අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සුප්පතිට්ඨෙ නිග්‍රොධරාජෙ අධිවත්ථා දෙවතා දුක්ඛී දුම්මනා අස්සුමුඛී රුදමානා එකමන්තං අට්ඨාසි.

''අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සක්කො දෙවානමින්දො යෙන සුප්පතිට්ඨෙ නිග්‍රොධරාජෙ අධිවත්ථා දෙවතා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා සුප්පතිට්ඨෙ නිග්‍රොධරාජෙ අධිවත්ථං දෙවතං එතදවොච – 'කිං නු ත්වං, දෙවතෙ, දුක්ඛී දුම්මනා අස්සුමුඛී රුදමානා එකමන්තං ඨිතා'ති? 'තථා හි පන මෙ, මාරිස, භුසා වාතවුට්ඨී ආගන්ත්වා භවනං පවත්තෙසි උම්මූලමකාසී'ති. 'අපි නු ත්වං, දෙවතෙ, රුක්ඛධම්මෙ ඨිතාය භුසා වාතවුට්ඨී ආගන්ත්වා භවනං පවත්තෙසි උම්මූලමකාසී'ති? 'කථං පන, මාරිස , රුක්ඛො රුක්ඛධම්මෙ ඨිතො හොතී'ති? 'ඉධ, දෙවතෙ, රුක්ඛස්ස මූලං මූලත්ථිකා හරන්ති, තචං තචත්ථිකා හරන්ති, පත්තං පත්තත්ථිකා හරන්ති, පුප්ඵං පුප්ඵත්ථිකා හරන්ති, ඵලං ඵලත්ථිකා හරන්ති. න ච තෙන දෙවතාය අනත්තමනතා වා අනභිනන්දි [අනභිරද්ධි (සී.)] වා කරණීයා. එවං ඛො, දෙවතෙ, රුක්ඛො රුක්ඛධම්මෙ ඨිතො හොතී'ති. 'අට්ඨිතායෙව ඛො මෙ, මාරිස, රුක්ඛධම්මෙ භුසා වාතවුට්ඨී ආගන්ත්වා භවනං පවත්තෙසි උම්මූලමකාසී'ති. 'සචෙ ඛො ත්වං, දෙවතෙ, රුක්ඛධම්මෙ තිට්ඨෙය්‍යාසි, සියා [සියාපි (සී. පී.)] තෙ භවනං යථාපුරෙ'ති? 'ඨස්සාමහං, [තිට්ඨෙය්‍යාමහං (ස්‍යා.)] මාරිස , රුක්ඛධම්මෙ, හොතු මෙ භවනං යථාපුරෙ'''ති.

''අථ ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සක්කො දෙවානමින්දො තථාරූපං ඉද්ධාභිසඞ්ඛාරං අභිසඞ්ඛාසි [අභිසඞ්ඛාරි (ස්‍යා. ක.)], යථා භුසා වාතවුට්ඨී ආගන්ත්වා සුප්පතිට්ඨං නිග්‍රොධරාජං උස්සාපෙසි, සච්ඡවීනි මූලානි අහෙසුං. එවමෙවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, අපි නු තං සමණධම්මෙ ඨිතං ජාතිභූමකා උපාසකා පබ්බාජෙසුං සබ්බසො ජාතිභූමියං සත්තහි ආවාසෙහී''ති? ''කථං පන, භන්තෙ, සමණො සමණධම්මෙ ඨිතො හොතී''ති? ''ඉධ, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සමණො අක්කොසන්තං න පච්චක්කොසති, රොසන්තං න පටිරොසති, භණ්ඩන්තං න පටිභණ්ඩති. එවං ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සමණො සමණධම්මෙ ඨිතො හොතී''ති. ''අට්ඨිතංයෙව මං, භන්තෙ, සමණධම්මෙ ජාතිභූමකා උපාසකා පබ්බාජෙසුං සබ්බසො ජාතිභූමියං සත්තහි ආවාසෙහී''ති.

[අ. නි. 7.66; 7.73] ''භූතපුබ්බං , බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සුනෙත්තො නාම සත්ථා අහොසි තිත්ථකරො කාමෙසු වීතරාගො. සුනෙත්තස්ස ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සත්ථුනො අනෙකානි සාවකසතානි අහෙසුං. සුනෙත්තො සත්ථා සාවකානං බ්‍රහ්මලොකසහබ්‍යතාය ධම්මං දෙසෙසි. යෙ ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සුනෙත්තස්ස සත්ථුනො බ්‍රහ්මලොකසහබ්‍යතාය ධම්මං දෙසෙන්තස්ස චිත්තානි න පසාදෙසුං තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජිංසු. යෙ ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සුනෙත්තස්ස සත්ථුනො බ්‍රහ්මලොකසහබ්‍යතාය ධම්මං දෙසෙන්තස්ස චිත්තානි පසාදෙසුං තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජිංසු.

''භූතපුබ්බං, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, මූගපක්ඛො නාම සත්ථා අහොසි…පෙ…. අරනෙමි නාම සත්ථා අහොසි… කුද්දාලකො නාම සත්ථා අහොසි… හත්ථිපාලො නාම සත්ථා අහොසි… ජොතිපාලො නාම සත්ථා අහොසි තිත්ථකරො කාමෙසු වීතරාගො. ජොතිපාලස්ස ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සත්ථුනො අනෙකානි සාවකසතානි අහෙසුං. ජොතිපාලො සත්ථා සාවකානං බ්‍රහ්මලොකසහබ්‍යතාය ධම්මං දෙසෙසි. යෙ ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, ජොතිපාලස්ස සත්ථුනො බ්‍රහ්මලොකසහබ්‍යතාය ධම්මං දෙසෙන්තස්ස චිත්තානි න පසාදෙසුං තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජිංසු. යෙ ඛො පන, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, ජොතිපාලස්ස සත්ථුනො බ්‍රහ්මලොකසහබ්‍යතාය ධම්මං දෙසෙන්තස්ස චිත්තානි පසාදෙසුං තෙ කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජිංසු.

''තං කිං මඤ්ඤසි, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, යො ඉමෙ ඡ සත්ථාරෙ තිත්ථකරෙ කාමෙසු වීතරාගෙ, අනෙකසතපරිවාරෙ සසාවකසඞ්ඝෙ පදුට්ඨචිත්තො අක්කොසෙය්‍ය පරිභාසෙය්‍ය, බහුං සො අපුඤ්ඤං පසවෙය්‍යා''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''යො ඛො, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, ඉමෙ ඡ සත්ථාරෙ තිත්ථකරෙ කාමෙසු වීතරාගෙ අනෙකසතපරිවාරෙ සසාවකසඞ්ඝෙ පදුට්ඨචිත්තො අක්කොසෙය්‍ය පරිභාසෙය්‍ය, බහුං සො අපුඤ්ඤං පසවෙය්‍ය. යො එකං දිට්ඨිසම්පන්නං පුග්ගලං පදුට්ඨචිත්තො අක්කොසති පරිභාසති, අයං තතො බහුතරං අපුඤ්ඤං පසවති. තං කිස්ස හෙතු? නාහං, බ්‍රාහ්මණ

ධම්මික, ඉතො බහිද්ධා එවරූපිං ඛන්තිං [එවරූපං ඛන්තං (සයා.)] වදාමි, යථාමං සබ්‍රහ්මචාරීසු. තස්මාතිහ, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික , එවං සික්ඛිතබ්බං – ‘න නො සමසබ්‍රහ්මචාරීසු [න නො ආමසබ්‍රහ්මචාරීසු (සයා.), න නො සබ්‍රහ්මචාරීසු (සී. පී.)] චිත්තානි පදුට්ඨානි භවිස්සන්ති’’’ති. එවඤ්හි තෙ, බ්‍රාහ්මණ ධම්මික, සික්ඛිතබ්බන්ති.

‘‘සුනෙත්තො මූගපක්ඛො ච, අරනෙමි ච බ්‍රාහ්මණො;
කුද්දාලකො අහු සත්ථා, හත්ථිපාලො ච මාණවො.

‘‘ජොතිපාලො ච ගොවින්දො, අහු සත්තපුරොහිතො;
අහිංසකා [අභිසෙකා (සයා.)] අතීතංසෙ, ඡ සත්ථාරො යසස්සිනො.

‘‘නිරාමගන්ධා කරුණෙධිමුත්තා [විමුත්තා (සී. සයා. පී.)], කාමසංයොජනාතිගා [කාමසංයොජනාතිතා (සයා.)];
කාමරාගං විරාජෙත්වා, බ්‍රහ්මලොකූපගා අහුං [අහු (බහූසු), අහූ (ක. සී.)].

‘‘අහෙසුං සාවකා තෙසං, අනෙකානි සතානිපි;
නිරාමගන්ධා කරුණෙධිමුත්තා, කාමසංයොජනාතිගා;
කාමරාගං විරාජෙත්වා, බ්‍රහ්මලොකූපගා අහුං [අහු (බහූසු), අහූ (ක. සී.)].

‘‘යෙතෙ ඉසී බාහිරකෙ, වීතරාගෙ සමාහිතෙ;
පදුට්ඨමනසඞ්කප්පො, යො නරො පරිභාසති;
බහුඤ්ච සො පසවති, අපුඤ්ඤං තාදිසො නරො.

‘‘යො චෙකං දිට්ඨිසම්පන්නං, භික්ඛුං බුද්ධස්ස සාවකං;
පදුට්ඨමනසඞ්කප්පො , යො නරො පරිභාසති;
අයං තතො බහුතරං, අපුඤ්ඤං පසවෙ නරො.

‘‘න සාධුරූපං ආසීදෙ, දිට්ඨිට්ඨානප්පහායිනං;
සත්තමො පුග්ගලො එසො, අරියසඞ්ඝස්ස වුච්චති.

‘‘අවීතරාගො කාමෙසු, යස්ස පඤ්චින්ද්‍රියා මුදූ;
සද්ධා සති ච වීරියං, සමථො ච විපස්සනා.

‘‘තාදිසං භික්ඛුමාසජ්ජ, පුබ්බෙව උපහඤ්ඤති;
අත්තානං උපහන්ත්වාන, පච්ඡා අඤ්ඤං විහිංසති.

‘‘යො ච රක්ඛති අත්තානං, රක්ඛිතො තස්ස බාහිරො;
තස්මා රක්ඛෙය්‍ය අත්තානං, අක්ඛතො පණ්ඩිතො සදා’’ති. ද්වාදසමං;

ධම්මිකවග්ගො පඤ්චමො.

තස්සුද්දානං –

නාගමිගසාලා ඉණං, චුන්දං ද්වෙ සන්දිට්ඨිකා දුවෙ;
ඛෙමඉන්ද්‍රිය ආනන්ද, ඛත්තියා අප්පමාදෙන ධම්මිකොති.

පඨමපණ්ණාසකං සමත්තං.

2. දුතියපණ්ණාසකං

6. මහාවග්ගො

1. සොණසුත්තං

55. [මහාව. 243 ආගතං] එවං , මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා සොණො රාජගහෙ විහරති සීතවනස්මිං. අථ ඛො ආයස්මතො සොණස්ස රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි – ''යෙ ඛො කෙචි භගවතො සාවකා ආරද්ධවීරියා විහරන්ති, අහං තෙසං අඤ්ඤතරො. අථ ච පන මෙ න අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චති, සංවිජ්ජන්ති ඛො පන මෙ කුලෙ භොගා, සක්කා භොගා ච භුඤ්ජිතුං පුඤ්ඤානි ච කාතුං. යංනූනාහං සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිත්වා භොගෙ ච භුඤ්ජෙය්‍යං පුඤ්ඤානි ච කරෙය්‍ය''න්ති.

අථ ඛො භගවා ආයස්මතො සොණස්ස චෙතසා චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය – සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්මිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සම්මිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙවං ඛො – ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ අන්තරහිතො සීතවනෙ ආයස්මතො සොණස්ස සම්මුඛෙ පාතුරහොසි. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. ආයස්මාපි ඛො සොණො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො ආයස්මන්තං සොණං භගවා එතදවොච –

''නනු තෙ, සොණ, රහොගතස්ස පටිසල්ලීනස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි – 'යෙ ඛො කෙචි භගවතො සාවකා ආරද්ධවීරියා විහරන්ති, අහං තෙසං අඤ්ඤතරො. අථ ච පන මෙ න අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චති, සංවිජ්ජන්ති ඛො පන මෙ කුලෙ භොගා, සක්කා භොගා [භොගෙ (මහාව. 243)] ච භුඤ්ජිතුං පුඤ්ඤානි ච කාතුං. යංනූනාහං සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිත්වා භොගෙ ච භුඤ්ජෙය්‍යං පුඤ්ඤානි ච කරෙය්‍ය'''න්ති? ''එවං, භන්තෙ''.

''තං කිං මඤ්ඤසි, සොණ, කුසලො ත්වං පුබ්බෙ අගාරියභූතො [ආගාරිකභූතො (ස්‍යා.), අගාරිකභූතො (මහාව. 243)] වීණාය තන්තිස්සරෙ''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''තං කිං මඤ්ඤසි, සොණ, යදා තෙ වීණාය තන්තියො අච්චායතා හොන්ති, අපි නු තෙ වීණා තස්මිං සමයෙ සරවතී වා හොති කම්මඤ්ඤා වා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''.

''තං කිං මඤ්ඤසි, සොණ, යදා තෙ වීණාය තන්තියො අතිසිථිලා හොන්ති, අපි නු තෙ වීණා තස්මිං සමයෙ සරවතී වා හොති කම්මඤ්ඤා වා''ති? ''නො හෙතං, භන්තෙ''.

''යදා පන තෙ, සොණ, වීණාය තන්තියො න අච්චායතා හොන්ති නාතිසිථිලා සමෙ ගුණෙ පතිට්ඨිතා, අපි නු තෙ වීණා තස්මිං සමයෙ සරවතී වා හොති කම්මඤ්ඤා වා''ති? ''එවං, භන්තෙ''.

''එවමෙවං ඛො, සොණ, අච්චාරද්ධවීරියං උද්ධච්චාය සංවත්තති, අතිසිථිලවීරියං කොසජ්ජාය සංවත්තති. තස්මාතිහ ත්වං, සොණ, වීරියසමථං අධිට්ඨහං, ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමතං පටිවිජ්ඣ, තත්ථ ච නිමිත්තං ගණ්හාහී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා සොණො භගවතො පච්චස්සොසි. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං සොණං ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදිත්වා – සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සමිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය, පසාරිතං වා බාහං සමිඤ්ජෙය්‍ය, එවමෙවං ඛො – සීතවනෙ අන්තරහිතො ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ පාතුරහොසි.

අථ ඛො ආයස්මා සොණො අපරෙන සමයෙන වීරියසමථං අධිට්ඨාසි, ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමතං පටිවිජ්ඣි, තත්ථ ච නිමිත්තං අග්ගහෙසි. අථ ඛො ආයස්මා සොණො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො නචිරස්සෙව – යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනාගාරියං පබ්බජන්ති තදනුත්තරං – බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි. ''ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා''ති අබ්භඤ්ඤාසි. අඤ්ඤතරො ච පනායස්මා සොණො අරහතං අහොසි.

අථ ඛො ආයස්මතො සොණස්ස අරහත්තප්පත්තස්ස එතදහොසි – ''යංනූනාහං යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමෙය්‍යං; උපසඞ්කමිත්වා භගවතො සන්තිකෙ අඤ්ඤං බ්‍යාකරෙය්‍ය''න්ති. අථ ඛො ආයස්මා සොණො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා සොණො භගවන්තං එතදවොච –

''යො සො, භන්තෙ, භික්ඛු අරහං ඛීණාසවො වුසිතවා කතකරණීයො ඔහිතභාරො අනුප්පත්තසදත්ථො පරික්ඛීණභවසංයොජනො සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තො, සො ඡ ඨානානි අධිමුත්තො හොති – නෙක්ඛම්මාධිමුත්තො හොති, පවිවෙකාධිමුත්තො හොති, අබ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තො [අබ්‍යාපජ්ඣාධිමුත්තො (ක.) මහාව. 244 පස්සිතබ්බං] හොති, තණ්හාක්ඛයාධිමුත්තො හොති, උපාදානක්ඛයාධිමුත්තො හොති, අසම්මොහාධිමුත්තො හොති.

‘‘සියා ඛො පන, භන්තෙ, ඉධෙකච්චස්ස ආයස්මතො එවමස්ස – ‘කෙවලංසද්ධාමත්තකං නූන අයමායස්මා නිස්සාය නෙක්ඛම්මාධිමුත්තො’ති . න ඛො පනෙතං, භන්තෙ, එවං දට්ඨබ්බං. ඛීණාසවො, භන්තෙ, භික්ඛු වුසිතවා කතකරණීයො කරණීයං අත්තනො අසමනුපස්සන්තො කතස්ස වා පටිචයං ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා නෙක්ඛම්මාධිමුත්තො හොති, ඛයා දොසස්ස වීතදොසත්තා නෙක්ඛම්මාධිමුත්තො හොති, ඛයා මොහස්ස වීතමොහත්තා නෙක්ඛම්මාධිමුත්තො හොති.

‘‘සියා ඛො පන, භන්තෙ, ඉධෙකච්චස්ස ආයස්මතො එවමස්ස – ‘ලාභසක්කාරසිලොකං නූන අයමායස්මා නිකාමයමානො පවිවෙකාධිමුත්තො’ති. න ඛො පනෙතං, භන්තෙ, එවං දට්ඨබ්බං. ඛීණාසවො, භන්තෙ, භික්ඛු වුසිතවා කතකරණීයො කරණීයං අත්තනො අසමනුපස්සන්තො කතස්ස වා පටිචයං ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා පවිවෙකාධිමුත්තො හොති, ඛයා දොසස්ස වීතදොසත්තා පවිවෙකාධිමුත්තො හොති, ඛයා මොහස්ස වීතමොහත්තා පවිවෙකාධිමුත්තො හොති.

‘‘සියා ඛො පන, භන්තෙ, ඉධෙකච්චස්ස ආයස්මතො එවමස්ස – ‘සීලබ්බතපරාමාසං නූන අයමායස්මා සාරතො පච්චාගච්ඡන්තො අබ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තො’ති. න ඛො පනෙතං, භන්තෙ, එවං දට්ඨබ්බං. ඛීණාසවො, භන්තෙ, භික්ඛු වුසිතවා කතකරණීයො කරණීයං අත්තනො අසමනුපස්සන්තො කතස්ස වා පටිචයං ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා අබ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තො හොති, ඛයා දොසස්ස වීතදොසත්තා අබ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තො හොති, ඛයා මොහස්ස වීතමොහත්තා අබ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තො හොති.

‘‘ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා තණ්හාක්ඛයාධිමුත්තො හොති, ඛයා දොසස්ස වීතදොසත්තා තණ්හාක්ඛයාධිමුත්තො හොති, ඛයා මොහස්ස වීතමොහත්තා තණ්හාක්ඛයාධිමුත්තො හොති.

‘‘ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා උපාදානක්ඛයාධිමුත්තො හොති, ඛයා දොසස්ස වීතදොසත්තා උපාදානක්ඛයාධිමුත්තො හොති, ඛයා මොහස්ස වීතමොහත්තා උපාදානක්ඛයාධිමුත්තො හොති.

‘‘ඛයා රාගස්ස වීතරාගත්තා අසම්මොහාධිමුත්තො හොති, ඛයා දොසස්ස වීතදොසත්තා අසම්මොහාධිමුත්තො හොති, ඛයා මොහස්ස වීතමොහත්තා අසම්මොහාධිමුත්තො හොති.

‘‘එවං සම්මා විමුත්තචිත්තස්ස, භන්තෙ, භික්ඛුනො භුසා චෙපි චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා චක්ඛුස්ස ආපාථං [ආපාතං (ක.)] ආගච්ඡන්ති, නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති. අමිස්සීකතමෙවස්ස චිත්තං හොති ඨිතං ආනෙඤ්ජප්පත්තං වයඤ්චස්සානුපස්සති . භුසා චෙපි සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා…පෙ…. ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යා ධම්මා මනස්ස ආපාථං ආගච්ඡන්ති, නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති. අමිස්සීකතමෙවස්ස චිත්තං හොති ඨිතං ආනෙඤ්ජප්පත්තං වයඤ්චස්සානුපස්සති. සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, සෙලො පබ්බතො අච්ඡිද්දො අසුසිරො එකග්ඝනො. අථ පුරත්ථිමාය චෙපි දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි නෙව නං සඞ්කම්පෙය්‍ය න සම්පකම්පෙය්‍ය න සම්පවෙධෙය්‍ය, අථ පච්ඡිමාය චෙපි දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි…පෙ…. අථ උත්තරාය චෙපි දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි… අථ දක්ඛිණාය චෙපි දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි නෙව නං සඞ්කම්පෙය්‍ය න සම්පකම්පෙය්‍ය න සම්පවෙධෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො, භන්තෙ, එවං සම්මාවිමුත්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො භුසා චෙපි චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා චක්ඛුස්ස ආපාථං ආගච්ඡන්ති, නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති. අමිස්සීකතමෙවස්ස චිත්තං හොති ඨිතං ආනෙඤ්ජප්පත්තං වයඤ්චස්සානුපස්සති. භුසා චෙපි සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා…පෙ…. ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා… ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා… කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා… මනොවිඤ්ඤෙය්‍යා ධම්මා මනස්ස ආපාථං ආගච්ඡන්ති, නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති. අමිස්සීකතමෙවස්ස චිත්තං හොති ඨිතං ආනෙඤ්ජප්පත්තං වයඤ්චස්සානුපස්සති’’ති.

‘‘නෙක්ඛම්මං අධිමුත්තස්ස, පවිවෙකඤ්ච චෙතසො;
අබ්‍යාපජ්ජාධිමුත්තස්ස, උපාදානක්ඛයස්ස ච.

‘‘තණ්හාක්ඛයාධිමුත්තස්ස , අසම්මොහඤ්ච චෙතසො;
දිස්වා ආයතනුප්පාදං, සම්මා චිත්තං විමුච්චති.

‘‘තස්ස සම්මා විමුත්තස්ස, සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො;
කතස්ස පටිචයො නත්ථි, කරණීයං න විජ්ජති.

‘‘සෙලො යථා එකග්ඝනො, වාතෙන න සමීරති;
එවං රූපා රසා සද්දා, ගන්ධා ඵස්සා ච කෙවලා.

‘‘ඉට්ඨා ධම්මා අනිට්ඨා ච, නප්පවෙධෙන්ති තාදිනො;
ඨිතං චිත්තං විප්පමුත්තං [විමුත්තඤ්ච (ක.) මහාව. 244; කථා. 266], වයඤ්චස්සානුපස්සතී’’ති. පඨමං;

2. එග්ගුනසුත්තං

56. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා එග්ගුනො [එෙග්ගුනො (ක.), එග්ගුණො (සී. ස්‍යා.)] ආබාධිකො හොති දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ''ආයස්මා, භන්තෙ, එග්ගුනො ආබාධිකො දුක්ඛිතො බාළ්හගිලානො. සාධු, භන්තෙ , භගවා යෙනායස්මා එග්ගුනො තෙනුපසඞ්කමතු අනුකම්පං උපාදායා''ති. අධිවාසෙසි භගවා තුණ්හීභාවෙන. අථ ඛො භගවා සායන්හසමයං පටිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙනායස්මා එග්ගුනො තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසා ඛො ආයස්මා එග්ගුනො භගවන්තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං. දිස්වාන මඤ්චකෙ සමධොසි [සමඤ්චොපි (සී. ස්‍යා. පී.), සං + ධු + ඊ = සමධොසි]. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං එග්ගුනං එතදවොච – ''අලං, එග්ගුන, මා ත්වං මඤ්චකෙ සමධොසි. සන්තිමානි ආසනානි පරෙහි පඤ්ඤත්තානි, තත්ථාහං නිසීදිස්සාමී''ති. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. නිසජ්ජ ඛො භගවා ආයස්මන්තං එග්ගුනං එතදවොච –

''කච්චි තෙ, එග්ගුන, ඛමනීයං කච්චි යාපනීයං? කච්චි තෙ දුක්ඛා වෙදනා පටික්කමන්ති, නො අභික්කමන්ති; පටික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො අභික්කමො''ති? ''න මෙ , භන්තෙ , ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, බලවා පුරිසො තිණ්හෙන සිඛරෙන මුද්ධනි [මුද්ධානං (සී. පී.)] අභිමත්ථෙය්‍ය [අභිමට්ඨෙය්‍ය (ස්‍යා.)]; එවමෙවං ඛො මෙ, භන්තෙ, අධිමත්තා වාතා මුද්ධනි [හනන්ති (සී. පී.), ඕහනන්ති (ස්‍යා.)] ඌහනන්ති. න මෙ, භන්තෙ, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, බලවා පුරිසො දළ්හෙන වරත්තක්ඛණ්ඩෙන සීසවෙඨනං දදෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො මෙ, භන්තෙ, අධිමත්තා සීසෙ සීසවෙදනා. න මෙ, භන්තෙ, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, දක්ඛො ගොඝාතකො වා ගොඝාතකන්තෙවාසී වා තිණ්හෙන ගොවිකන්තනෙන කුච්ඡිං පරිකන්තෙය්‍ය; එවමෙවං ඛො මෙ, භන්තෙ, අධිමත්තා වාතා කුච්ඡිං පරිකන්තන්ති. න මෙ, භන්තෙ, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො.

''සෙය්‍යථාපි, භන්තෙ, ද්වෙ බලවන්තො පුරිසා දුබ්බලතරං පුරිසං නානාබාහාසු ගහෙත්වා අඞ්ගාරකාසුයා සන්තාපෙය්‍යුං සම්පරිතාපෙය්‍යුං; එවමෙවං ඛො මෙ, භන්තෙ, අධිමත්තො කායස්මිං ඩාහො. න මෙ, භන්තෙ, ඛමනීයං න යාපනීයං. බාළ්හා මෙ දුක්ඛා වෙදනා අභික්කමන්ති, නො පටික්කමන්ති; අභික්කමොසානං පඤ්ඤායති, නො පටික්කමො''ති. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං එග්ගුනං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙත්වා සමාදපෙත්වා සමුත්තෙජෙත්වා සම්පහංසෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි.

අථ ඛො ආයස්මා එග්ගුනො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො කාලමකාසි. තම්හි චස්ස සමයෙ මරණකාලෙ ඉන්ද්‍රියානි විප්පසීදිංසු. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ''ආයස්මා, භන්තෙ, එග්ගුනො අචිරපක්කන්තස්ස භගවතො කාලමකාසි. තම්හි චස්ස සමයෙ මරණකාලෙ ඉන්ද්‍රියානි විප්පසීදිංසූ''ති.

''කිං හානන්ද, එග්ගුනස්ස [එෙග්ගුනස්ස ආනන්ද (ක.)] භික්ඛුනො ඉන්ද්‍රියානි න විප්පසීදිස්සන්ති! එග්ගුනස්ස, ආනන්ද, භික්ඛුනො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං අවිමුත්තං අහොසි. තස්ස තං ධම්මදෙසනං සුත්වා පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං විමුත්තං.

''ඡයිමෙ, ආනන්ද, ආනිසංසා කාලෙන ධම්මස්සවනෙ [ධම්මසවණෙ (සී.)] කාලෙන අත්ථුපපරික්ඛාය. කතමෙ ඡ? ඉධානන්ද, භික්ඛුනො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං අවිමුත්තං හොති. සො තම්හි සමයෙ මරණකාලෙ ලභති තථාගතං දස්සනාය. තස්ස තථාගතො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. තස්ස තං ධම්මදෙසනං සුත්වා පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං විමුච්චති. අයං, ආනන්ද, පඨමො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ.

''පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං අවිමුත්තං හොති. සො තම්හි සමයෙ මරණකාලෙ න හෙව ඛො [නො ච ඛො (ක.)] ලභති තථාගතං දස්සනාය, අපි ච ඛො තථාගතසාවකං ලභති දස්සනාය. තස්ස තථාගතසාවකො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං

සබ්‍යඤ්ජනං, කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. තස්ස තං ධම්මදෙසනං සුත්වා පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං විමුච්චති. අයං, ආනන්ද, දුතියො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ.

‘‘පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං අවිමුත්තං හොති. සො තම්හි සමයෙ මරණකාලෙ න හෙව ඛො ලභති තථාගතං දස්සනාය, නපි තථාගතසාවකං ලභති දස්සනාය; අපි ච ඛො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං චෙතසා අනුවිතක්කෙති අනුවිචාරෙති මනසානුපෙක්ඛති. තස්ස යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං චෙතසා අනුවිතක්කයතො අනුවිචාරයතො මනසානුපෙක්ඛතො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං විමුච්චති. අයං, ආනන්ද, තතියො ආනිසංසො කාලෙන අත්ථුපපරික්ඛාය.

‘‘ඉධානන්ද , භික්ඛුනො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං විමුත්තං හොති, අනුත්තරෙ ච ඛො උපධිසඞ්ඛයෙ චිත්තං අවිමුත්තං හොති. සො තම්හි සමයෙ මරණකාලෙ ලභති තථාගතං දස්සනාය. තස්ස තථාගතො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං…පෙ.… බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. තස්ස තං ධම්මදෙසනං සුත්වා අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙ චිත්තං විමුච්චති. අයං, ආනන්ද, චතුත්ථො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ.

‘‘පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං විමුත්තං හොති, අනුත්තරෙ ච ඛො උපධිසඞ්ඛයෙ චිත්තං අවිමුත්තං හොති. සො තම්හි සමයෙ මරණකාලෙ න හෙව ඛො ලභති තථාගතං දස්සනාය, අපි ච ඛො තථාගතසාවකං ලභති දස්සනාය. තස්ස තථාගතසාවකො ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං…පෙ.… පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති. තස්ස තං ධම්මදෙසනං සුත්වා අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙ චිත්තං විමුච්චති. අයං, ආනන්ද, පඤ්චමො ආනිසංසො කාලෙන ධම්මස්සවනෙ.

‘‘පුන චපරං, ආනන්ද, භික්ඛුනො පඤ්චහි ඔරම්භාගියෙහි සංයොජනෙහි චිත්තං විමුත්තං හොති, අනුත්තරෙ ච ඛො උපධිසඞ්ඛයෙ චිත්තං අවිමුත්තං හොති. සො තම්හි සමයෙ මරණකාලෙ න හෙව ඛො ලභති තථාගතං දස්සනාය, නපි තථාගතසාවකං ලභති දස්සනාය; අපි ච ඛො යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං චෙතසා අනුවිතක්කෙති අනුවිචාරෙති මනසානුපෙක්ඛති. තස්ස යථාසුතං යථාපරියත්තං ධම්මං චෙතසා අනුවිතක්කයතො අනුවිචාරයතො මනසානුපෙක්ඛතො අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙ චිත්තං විමුච්චති. අයං, ආනන්ද, ඡට්ඨො ආනිසංසො කාලෙන අත්ථුපපරික්ඛාය. ඉමෙ ඛො, ආනන්ද, ඡ ආනිසංසා කාලෙන ධම්මස්සවනෙ කාලෙන අත්ථුපපරික්ඛායා’’ති. දුතියං.

3. ඡළභිජාතිසුත්තං

57. එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ. අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘පූරණෙන, භන්තෙ, කස්සපෙන ඡළභිජාතියො පඤ්ඤත්තා – කණ්හාභිජාති පඤ්ඤත්තා, නීලාභිජාති පඤ්ඤත්තා, ලොහිතාභිජාති පඤ්ඤත්තා, හලිද්දාභිජාති පඤ්ඤත්තා, සුක්කාභිජාති පඤ්ඤත්තා, පරමසුක්කාභිජාති පඤ්ඤත්තා.

‘‘තත්‍රිදං , භන්තෙ, පූරණෙන කස්සපෙන කණ්හාභිජාති පඤ්ඤත්තා, ඔරබ්භිකා සූකරිකා සාකුණිකා මාගවිකා ලුද්දා මච්ඡඝාතකා චොරා චොරඝාතකා බන්ධනාගාරිකා යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි කුරූරකම්මන්තා.

‘‘තත්‍රිදං, භන්තෙ, පූරණෙන කස්සපෙන නීලාභිජාති පඤ්ඤත්තා, භික්ඛූ කණ්ටකවුත්තිකා යෙ වා පනඤ්ඤෙපි කෙචි කම්මවාදා ක්‍රියවාදා.

‘‘තත්‍රිදං, භන්තෙ, පූරණෙන කස්සපෙන ලොහිතාභිජාති පඤ්ඤත්තා, නිගණ්ඨා එකසාටකා .

‘‘තත්‍රිදං, භන්තෙ, පූරණෙන කස්සපෙන හලිද්දාභිජාති පඤ්ඤත්තා, ගිහී ඔදාතවසනා අචෙලකසාවකා .

‘‘තත්‍රිදං, භන්තෙ, පූරණෙන කස්සපෙන සුක්කාභිජාති පඤ්ඤත්තා, ආජීවකා ආජීවකිනියො.

‘‘තත්‍රිදං, භන්තෙ, පූරණෙන කස්සපෙන පරමසුක්කාභිජාති පඤ්ඤත්තා, නන්දො වච්ඡො කිසො සංකිච්චො මක්ඛලි ගොසාලො. පූරණෙන, භන්තෙ, කස්සපෙන ඉමා ඡළභිජාතියො පඤ්ඤත්තා’’ති.

‘‘කිං පනානන්ද, පූරණස්ස කස්සපස්ස සබ්බො ලොකො එතදබ්භනුජානාති ඉමා ඡළභිජාතියො පඤ්ඤාපෙතු’’න්ති? ‘‘නො හෙතං, භන්තෙ’’. ‘‘සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, පුරිසො දලිද්දො අස්සකො අනාළ්හිකො, තස්ස අකාමකස්ස බිලං ඔලග්ගෙය්‍යුං – ‘ඉදං තෙ, අම්භො පුරිස, මංසඤ්ච ඛාදිතබ්බං, මූලඤ්ච අනුප්පදාතබ්බ’න්ති. එවමෙවං ඛො, ආනන්ද, පූරණෙන කස්සපෙන අප්පටිඤ්ඤාය එතෙසං සමණබ්‍රාහ්මණානං ඉමා ඡළභිජාතියො පඤ්ඤත්තා, යථා තං බාලෙන අබ්‍යත්තෙන අඛෙත්තඤ්ඤුනා අකුසලෙන.

''අහං ඛො පනානන්ද, ඡළභිජාතියො පඤ්ඤාපෙමි. තං සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච – ''කතමා චානන්ද, ඡළභිජාතියො ? ඉධානන්ද, එකච්චො කණ්හාභිජාතියො සමානො කණ්හං ධම්මං අභිජායති. ඉධ පනානන්ද, එකච්චො කණ්හාභිජාතියො සමානො සුක්කං ධම්මං අභිජායති. ඉධ පනානන්ද, එකච්චො කණ්හාභිජාතියො සමානො අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති. ඉධ පනානන්ද, එකච්චො සුක්කාභිජාතියො සමානො කණ්හං ධම්මං අභිජායති. ඉධ පනානන්ද, එකච්චො සුක්කාභිජාතියො සමානො සුක්කං ධම්මං අභිජායති. ඉධ පනානන්ද, එකච්චො සුක්කාභිජාතියො සමානො අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති.

''කථඤ්චානන්ද, කණ්හාභිජාතියො සමානො කණ්හං ධම්මං අභිජායති? ඉධානන්ද, එකච්චො නීචෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – චණ්ඩාලකුලෙ වා නෙසාදකුලෙ වා වෙනකුලෙ [වෙණකුලෙ (සබ්බත්ථ)] වා රථකාරකුලෙ වා පුක්කුසකුලෙ වා, දලිද්දෙ අප්පන්නපානභොජනෙ කසිරවුත්තිකෙ, යත්ථ කසිරෙන ඝාසච්ඡාදො ලබ්භති. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොටිමකො බව්හාබාධො කාණො වා කුණී වා ඛඤ්ජො වා පක්ඛහතො වා, න ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා, වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා, මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. එවං ඛො, ආනන්ද, කණ්හාභිජාතියො සමානො කණ්හං ධම්මං අභිජායති.

''කථඤ්චානන්ද, කණ්හාභිජාතියො සමානො සුක්කං ධම්මං අභිජායති? ඉධානන්ද, එකච්චො නීචෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – චණ්ඩාලකුලෙ වා…පෙ…. සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන සුචරිතං චරති, වාචාය සුචරිතං චරති, මනසා සුචරිතං චරති. සො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා, වාචාය සුචරිතං චරිත්වා, මනසා සුචරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. එවං ඛො, ආනන්ද, කණ්හාභිජාතියො සමානො සුක්කං ධම්මං අභිජායති.

''කථඤ්චානන්ද, කණ්හාභිජාතියො සමානො අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති? ඉධානන්ද, එකච්චො නීචෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – චණ්ඩාලකුලෙ වා…පෙ…. සො ච හොති දුබ්බණ්ණො දුද්දසිකො ඔකොටිමකො . සො කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති. සො එවං පබ්බජිතො සමානො පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ, චතූසු සතිපට්ඨානෙසු සුප්පතිට්ඨිතචිත්තො, සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ යථාභූතං භාවෙත්වා අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති. එවං ඛො, ආනන්ද, කණ්හාභිජාතියො සමානො අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති.

''කථඤ්චානන්ද, සුක්කාභිජාතියො සමානො කණ්හං ධම්මං අභිජායති? ඉධානන්ද, එකච්චො උච්චෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – ඛත්තියමහාසාලකුලෙ වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ වා ගහපතිමහාසාලකුලෙ වා, අඩ්ඪෙ මහද්ධනෙ මහාභොගෙ පහූතජාතරූපරජතෙ පහූතවිත්තූපකරණෙ පහූතධනධඤ්ඤෙ. සො ච හොති අභිරූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතො, ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන දුච්චරිතං චරති, වාචාය දුච්චරිතං චරති, මනසා දුච්චරිතං චරති. සො කායෙන දුච්චරිතං චරිත්වා, වාචාය දුච්චරිතං චරිත්වා, මනසා දුච්චරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජති. එවං ඛො, ආනන්ද, සුක්කාභිජාතියො සමානො කණ්හං ධම්මං අභිජායති.

''කථඤ්චානන්ද, සුක්කාභිජාතියො සමානො සුක්කං ධම්මං අභිජායති? ඉධානන්ද, එකච්චො උච්චෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – ඛත්තියමහාසාලකුලෙ වා…පෙ…. සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස. සො කායෙන සුචරිතං චරති, වාචාය සුචරිතං චරති, මනසා සුචරිතං චරති. සො කායෙන සුචරිතං චරිත්වා, වාචාය සුචරිතං චරිත්වා, මනසා සුචරිතං චරිත්වා කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජති. එවං ඛො, ආනන්ද, සුක්කාභිජාතියො සමානො සුක්කං ධම්මං අභිජායති.

''කථඤ්චානන්ද, සුක්කාභිජාතියො සමානො අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති? ඉධානන්ද , එකච්චො උච්චෙ කුලෙ පච්චාජාතො හොති – ඛත්තියමහාසාලකුලෙ වා බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ වා ගහපතිමහාසාලකුලෙ වා, අඩ්ඪෙ මහද්ධනෙ මහාභොගෙ පහූතජාතරූපරජතෙ පහූතවිත්තූපකරණෙ පහූතධනධඤ්ඤෙ. සො ච හොති අභිරූපො දස්සනීයො පාසාදිකො පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්නාගතො, ලාභී අන්නස්ස පානස්ස වත්ථස්ස යානස්ස මාලාගන්ධවිලෙපනස්ස සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යස්ස . සො කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති. සො එවං පබ්බජිතො සමානො පඤ්ච නීවරණෙ පහාය චෙතසො උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ, චතූසු සතිපට්ඨානෙසු සුප්පතිට්ඨිතචිත්තො, සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ යථාභූතං භාවෙත්වා අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති. එවං ඛො, ආනන්ද, සුක්කාභිජාතියො සමානො අකණ්හං අසුක්කං නිබ්බානං අභිජායති. ඉමා ඛො, ආනන්ද, ඡළභිජාතියො''ති. තතියං.

4. ආසවසුත්තං

58. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්ස.

කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො යෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා තෙ සංවරෙන පහීනා හොන්ති, යෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බා තෙ පටිසෙවනාය පහීනා හොන්ති, යෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතබ්බා තෙ අධිවාසනාය පහීනා හොන්ති, යෙ ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතබ්බා තෙ පරිවජ්ජනාය පහීනා හොන්ති, යෙ ආසවා විනොදනා පහාතබ්බා තෙ විනොදනාය පහීනා හොන්ති, යෙ ආසවා භාවනා පහාතබ්බා තෙ භාවනාය පහීනා හොන්ති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ආසවා සංවරා පහාතබ්බා යෙ සංවරෙන පහීනා හොන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති. යං හිස්ස, භික්ඛවෙ, චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විඝාතපරිළාහා, චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං සංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. පටිසඞ්ඛා යොනිසො සොතින්ද්‍රිය…පෙ…. ඝානින්ද්‍රිය… ජිව්හින්ද්‍රිය… කායින්ද්‍රිය… මනින්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති. යං හිස්ස, භික්ඛවෙ, මනින්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විඝාතපරිළාහා, මනින්ද්‍රියසංවරං සංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ආසවා සංවරා පහාතබ්බා යෙ සංවරෙන පහීනා හොන්ති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බා යෙ පටිසෙවනාය පහීනා හොන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවති – ‘යාවදෙව සීතස්ස පටිඝාතාය , උණ්හස්ස පටිඝාතාය, ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං [ඩංස… සිරිංසපසම්ඵස්සානං (සී. ස්‍යා. කං. පී) ම. නි. 1.23] පටිඝාතාය, යාවදෙව හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනත්ථං’. පටිසඞ්ඛා යොනිසො පිණ්ඩපාතං පටිසෙවති – ‘නෙව දවාය න මදාය න මණ්ඩනාය න විභූසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ඨිතියා යාපනාය, විහිංසූපරතියා බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය, ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඞ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි, යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති අනවජ්ජතා ච ඵාසුවිහාරො ච’ [ඵාසුවිහාරො චාති (සී. ස්‍යා. කං. පී.)]. පටිසඞ්ඛා යොනිසො සෙනාසනං පටිසෙවති – ‘යාවදෙව සීතස්ස පටිඝාතාය, උණ්හස්ස පටිඝාතාය, ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං පටිඝාතාය, යාවදෙව උතුපරිස්සයවිනොදනපටිසල්ලානාරාමත්ථං’. පටිසඞ්ඛා යොනිසො ගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං පටිසෙවති – ‘යාවදෙව උප්පන්නානං වෙය්‍යාබාධිකානං වෙදනානං පටිඝාතාය, අබ්‍යාබජ්ඣපරමතාය’ති. යං හිස්ස, භික්ඛවෙ, අප්පටිසෙවතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විඝාතපරිළාහා, පටිසෙවතො එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බා යෙ පටිසෙවනාය පහීනා හොන්ති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ආසවා අධිවාසනා පහාතබ්බා යෙ අධිවාසනාය පහීනා හොන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්ස, ජිඝච්ඡාය, පිපාසාය, ඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සානං, දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිබ්බානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකජාතිකො හොති. යං හිස්ස, භික්ඛවෙ , අනධිවාසතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විඝාතපරිළාහා, අධිවාසතො එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ආසවා අධිවාසනා පහාතබ්බා යෙ අධිවාසනාය පහීනා හොන්ති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතබ්බා යෙ පරිවජ්ජනාය පහීනා හොන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජෙති, චණ්ඩං අස්සං පරිවජ්ජෙති, චණ්ඩං ගොණං පරිවජ්ජෙති, චණ්ඩං කුක්කුරං පරිවජ්ජෙති, අහිං ඛාණුං කණ්ටකට්ඨානං සොබ්භං පපාතං චන්දනිකං ඔළිගල්ලං, යථාරූපෙ අනාසනෙ නිසින්නං, යථාරූපෙ අගොචරෙ චරන්තං, යථාරූපෙ පාපකෙ මිත්තෙ භජන්තං විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී පාපකෙසු ඨානෙසු ඔකප්පෙය්‍යුං, සො තඤ්ච අනාසනං තඤ්ච අගොචරං තෙ ච පාපකෙ මිත්තෙ පටිසඞ්ඛා යොනිසො පරිවජ්ජෙති. යං හිස්ස, භික්ඛවෙ, අපරිවජ්ජයතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විඝාතපරිළාහා, පරිවජ්ජයතො එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතබ්බා යෙ පරිවජ්ජනාය පහීනා හොන්ති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ආසවා විනොදනා පහාතබ්බා යෙ විනොදනාය පහීනා හොන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති, පටිසඞ්ඛා යොනිසො උප්පන්නං බ්‍යාපාදවිතක්කං…පෙ…. උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං… උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තීකරොති අනභාවං ගමෙති. යං හිස්ස, භික්ඛවෙ, අවිනොදයතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විඝාතපරිළාහා , විනොදයතො එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ආසවා විනොදනා පහාතබ්බා යෙ විනොදනාය පහීනා හොන්ති.

‘‘කතමෙ ච, භික්ඛවෙ, ආසවා භාවනා පහාතබ්බා යෙ භාවනාය පහීනා හොන්ති? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පටිසඞ්ඛා යොනිසො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං, පටිසඞ්ඛා යොනිසො ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති…පෙ…. වීරියසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පීතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… සමාධිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති… උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං. යං හිස්ස,

භික්ඛවෙ, අභාවයතො උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විඝාතපරිළාහා, භාවයතො එවංස තෙ ආසවා විඝාතපරිළාහා න හොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති, භික්ඛවෙ, ආසවා භාවනා පහාතබ්බා යෙ භාවනාය පහීනා හොන්ති.

‘‘ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු ආහුනෙය්‍යො හොති පාහුනෙය්‍යො දක්ඛිණෙය්‍යො අඤ්ජලිකරණීයො අනුත්තරං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං ලොකස්සා’’ති. චතුත්ථං.

5. දාරුකම්මිකසුත්තං

59. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා නාතිකෙ විහරති ගිඤ්ජකාවසථෙ. අථ ඛො දාරුකම්මිකො ගහපති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නං ඛො දාරුකම්මිකං ගහපතිං භගවා එතදවොච – ‘‘අපි නු තෙ, ගහපති, කුලෙ දානං දීයතී’’ති? ‘‘දීයති මෙ, භන්තෙ, කුලෙ දානං. තඤ්ච ඛො යෙ තෙ භික්ඛූ ආරඤ්ඤිකා පිණ්ඩපාතිකා පංසුකූලිකා අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා, තථාරූපෙසු මෙ, භන්තෙ, භික්ඛූසු දානං දීයතී’’ති.

‘‘දුජ්ජානං ඛො එතං, ගහපති, තයා ගිහිනා කාමභොගිනා පුත්තසම්බාධසයනං අජ්ඣාවසන්තෙන, කාසිකචන්දනං පච්චනුභොන්තෙන, මාලාගන්ධවිලෙපනං ධාරයන්තෙන, ජාතරූපරජතං සාදියන්තෙන ඉමෙ වා අරහන්තො ඉමෙ වා අරහත්තමග්ගං සමාපන්නාති.

‘‘ආරඤ්ඤිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති උද්ධතො උන්නළො චපලො මුඛරො විකිණ්ණවාචො මුට්ඨස්සති අසම්පජානො අසමාහිතො විබ්භන්තචිත්තො පාකතින්ද්‍රියො. එවං සො තෙනඞ්ගෙන ගාරය්හො. ආරඤ්ඤිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති අනුද්ධතො අනුන්නළො අචපලො අමුඛරො අවිකිණ්ණවාචො උපට්ඨිතස්සති සම්පජානො සමාහිතො එකග්ගචිත්තො සංවුතින්ද්‍රියො. එවං සො තෙනඞ්ගෙන පාසංසො.

‘‘ගාමන්තවිහාරී චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති උද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන ගාරය්හො. ගාමන්තවිහාරී චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති අනුද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන පාසංසො.

‘‘පිණ්ඩපාතිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති උද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන ගාරය්හො. පිණ්ඩපාතිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති අනුද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන පාසංසො.

‘‘නෙමන්තනිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති උද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන ගාරය්හො. නෙමන්තනිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති අනුද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන පාසංසො.

‘‘පංසුකූලිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති උද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන ගාරය්හො . පංසුකූලිකො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති අනුද්ධතො…පෙ.… එවං සො තෙනඞ්ගෙන පාසංසො.

‘‘ගහපතිචීවරධරො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති උද්ධතො උන්නළො චපලො මුඛරො විකිණ්ණවාචො මුට්ඨස්සති අසම්පජානො අසමාහිතො විබ්භන්තචිත්තො පාකතින්ද්‍රියො. එවං සො තෙනඞ්ගෙන ගාරය්හො. ගහපතිචීවරධරො චෙපි, ගහපති, භික්ඛු හොති අනුද්ධතො අනුන්නළො අචපලො අමුඛරො අවිකිණ්ණවාචො උපට්ඨිතස්සති සම්පජානො සමාහිතො එකග්ගචිත්තො සංවුතින්ද්‍රියො. එවං සො තෙනඞ්ගෙන පාසංසො.

‘‘ඉඞ්ඝ ත්වං, ගහපති, සඞ්ඝෙ දානං [දානානි (ක.)] දෙහි. සඞ්ඝෙ තෙ දානං දදතො චිත්තං පසීදිස්සති. සො ත්වං පසන්නචිත්තො කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපජ්ජිස්සසී’’ති. ‘‘එසාහං, භන්තෙ, අජ්ජතග්ගෙ සඞ්ඝෙ දානං දස්සාමී’’ති. පඤ්චමං.

6. හත්ථිසාරිපුත්තසුත්තං

60. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මිගදායෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලා ථෙරා භික්ඛූ පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා මණ්ඩලමාළෙ සන්නිසින්නා සන්නිපතිතා අභිධම්මකථං කථෙන්ති. තත්‍ර සුදං ආයස්මා චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො ථෙරානං භික්ඛූනං අභිධම්මකථං කථෙන්තානං අන්තරන්තරා කථං ඔපාතෙති. අථ ඛො ආයස්මා මහාකොට්ඨිකො ආයස්මන්තං චිත්තං හත්ථිසාරිපුත්තං එතදවොච – ‘‘මායස්මා චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො ථෙරානං භික්ඛූනං අභිධම්මකථං කථෙන්තානං අන්තරන්තරා කථං ඔපාතෙසි, යාව කථාපරියොසානං ආයස්මා චිත්තො ආගමෙතූ’’ති. එවං වුත්තෙ ආයස්මතො චිත්තස්ස හත්ථිසාරිපුත්තස්ස සහායකා භික්ඛූ ආයස්මන්තං මහාකොට්ඨිකං එතදවොචුං – ‘‘මායස්මා මහාකොට්ඨිකො ආයස්මන්තං චිත්තං හත්ථිසාරිපුත්තං අපසාදෙසි, පණ්ඩිතො ආයස්මා චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො. පහොති චායස්මා චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො ථෙරානං භික්ඛූනං අභිධම්මකථං කථෙතු’’න්ති.

‘‘දුජ්ජානං ඛො එතං, ආවුසො, පරස්ස චෙතොපරියායං අජානන්තෙහි. ඉධාවුසො, එකච්චො පුග්ගලො තාවදෙව සොරතසොරතො හොති, නිවාතනිවාතො හොති, උපසන්තුපසන්තො හොති, යාව සත්ථාරං උපනිස්සාය විහරති අඤ්ඤතරං වා ගරුට්ඨානියං සබ්‍රහ්මචාරිං. යතො ච ඛො සො වපකස්සතෙව සත්ථාරා, වපකස්සති ගරුට්ඨානියෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි, සො සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. තස්ස සංසට්ඨස්ස විස්සත්ථස්ස පාකතස්ස භස්සමනුයුත්තස්ස විහරතො රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙති. සො රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති.

‘‘සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, ගොණො කිට්ඨාදො දාමෙන වා බද්ධො [ආරාමෙ වා බන්ධො (ක.)] වජෙ වා ඔරුද්ධො. යො නු ඛො, ආවුසො, එවං වදෙය්‍ය – ‘න දානායං ගොණො කිට්ඨාදො පුනදෙව කිට්ඨං ඔතරිස්සතී’ති, සම්මා නු ඛො සො, ආවුසො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’. ‘‘ඨානඤ්හෙතං, ආවුසො, විජ්ජති, යං සො ගොණො කිට්ඨාදො දාමං වා ඡෙත්වා වජං වා භින්දිත්වා, අථ පුනදෙව කිට්ඨං ඔතරෙය්‍යාති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො තාවදෙව සොරතසොරතො හොති, නිවාතනිවාතො හොති, උපසන්තුපසන්තො හොති යාව සත්ථාරං උපනිස්සාය විහරති අඤ්ඤතරං වා ගරුට්ඨානියං සබ්‍රහ්මචාරිං. යතො ච ඛො සො වපකස්සතෙව සත්ථාරා, වපකස්සති ගරුට්ඨානියෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි, සො සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. තස්ස සංසට්ඨස්ස විස්සත්ථස්ස පාකතස්ස භස්සමනුයුත්තස්ස විහරතො රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙති . සො රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති.

‘‘ඉධ පනාවුසො, එකච්චො පුග්ගලො විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි පඨමස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, චාතුමහාපථෙ ථුල්ලඵුසිතකො දෙවො වස්සන්තො [ථුල්ලඵුසිතකෙ දෙවෙ වස්සන්තෙ (ක.)] රජං අන්තරධාපෙය්‍ය, චික්ඛල්ලං පාතුකරෙය්‍ය. යො නු ඛො, ආවුසො, එවං වදෙය්‍ය – ‘න දානි අමුස්මිං [අමුකස්මිං (ක.)] චාතුමහාපථෙ පුනදෙව රජො පාතුභවිස්සතී’ති, සම්මා නු ඛො සො, ආවුසො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’. ‘‘ඨානඤ්හෙතං, ආවුසො, විජ්ජති, යං අමුස්මිං චාතුමහාපථෙ මනුස්සා වා අතික්කමෙය්‍යුං, ගොපසූ වා අතික්කමෙය්‍යුං, වාතාතපො වා ස්නෙහගතං පරියාදියෙය්‍ය, අථ පුනදෙව රජො පාතුභවෙය්‍යාති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො විවිච්චෙව කාමෙහි…පෙ…. පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි පඨමස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති.

‘‘ඉධ පනාවුසො, එකච්චො පුග්ගලො විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි දුතියස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. සෙය්‍යථාපි , ආවුසො, ගාමස්ස වා නිගමස්ස වා අවිදූරෙ මහන්තං තළාකං. තත්ථ ථුල්ලඵුසිතකො දෙවො වුට්ඨො සිප්පිසම්බුකම්පි සක්ඛරකඨලම්පි අන්තරධාපෙය්‍ය. යො නු ඛො, ආවුසො, එවං වදෙය්‍ය – ‘න දානි අමුස්මිං තළාකෙ පුනදෙව සිප්පිසම්බුකා වා සක්ඛරකඨලා වා පාතුභවිස්සන්තී’ති, සම්මා නු ඛො සො, ආවුසො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’. ‘‘ඨානඤ්හෙතං, ආවුසො, විජ්ජති, යං අමුස්මිං තළාකෙ මනුස්සා වා පිවෙය්‍යුං, ගොපසූ වා පිවෙය්‍යුං, වාතාතපො වා ස්නෙහගතං පරියාදියෙය්‍ය, අථ පුනදෙව සිප්පිසම්බුකාපි සක්ඛරකඨලාපි පාතුභවෙය්‍යුන්ති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො විතක්කවිචාරානං වූපසමා…පෙ…. දුතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි දුතියස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති.

‘‘ඉධ පනාවුසො, එකච්චො පුග්ගලො පීතියා ච විරාගා…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි තතියස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, පුරිසං පණීතභොජනං භුත්තාවිං ආභිදොසිකං භොජනං නච්ඡාදෙය්‍ය. යො නු ඛො, ආවුසො, එවං වදෙය්‍ය – ‘න දානි අමුං පුරිසං පුනදෙව භොජනං ඡාදෙස්සතී’ති, සම්මා නු ඛො සො, ආවුසො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’. ‘‘ඨානඤ්හෙතං, ආවුසො, විජ්ජති, අමුං පුරිසං පණීතභොජනං භුත්තාවිං යාවස්ස සා ඔජා කායෙ ඨස්සති තාව න අඤ්ඤං භොජනං ඡාදෙස්සති. යතො ච ඛ්වස්ස සා ඔජා අන්තරධායිස්සති, අථ පුනදෙව තං භොජනං ඡාදෙය්‍යාති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො පීතියා ච විරාගා…පෙ…. තතියං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි තතියස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති.

‘‘ඉධ , පනාවුසො, එකච්චො පුග්ගලො සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි චතුත්ථස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, පබ්බතසඞ්ඛෙපෙ උදකරහදො නිවාතො විගතඌමිකො. යො නු ඛො, ආවුසො, එවං වදෙය්‍ය – ‘න දානි අමුස්මිං උදකරහදෙ පුනදෙව ඌමි පාතුභවිස්සතී’ති, සම්මා නු ඛො සො, ආවුසො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’. ‘‘ඨානඤ්හෙතං, ආවුසො, විජ්ජති, යා පුරත්ථිමාය දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි. සා තස්මිං උදකරහදෙ ඌමිං ජනෙය්‍ය. යා පච්ඡිමාය දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය…පෙ…. යා උත්තරාය දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය… යා දක්ඛිණාය දිසාය ආගච්ඡෙය්‍ය භුසා වාතවුට්ඨි. සා තස්මිං උදකරහදෙ ඌමිං ජනෙය්‍යාති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා…පෙ…. චතුත්ථං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි චතුත්ථස්ස ඣානස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි…පෙ…. සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති.

‘‘ඉධ, පනාවුසො, එකච්චො පුග්ගලො සබ්බනිමිත්තානං අමනසිකාරා අනිමිත්තං චෙතොසමාධිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි අනිමිත්තස්ස චෙතොසමාධිස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි . තස්ස සංසට්ඨස්ස විස්සත්ථස්ස පාකතස්ස භස්සමනුයුත්තස්ස විහරතො රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙති. සො රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. සෙය්‍යථාපි, ආවුසො, රාජා වා රාජමහාමත්තො වා චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නො අඤ්ඤතරස්මිං වනසණ්ඩෙ එකරත්තිං වාසං උපගච්ඡෙය්‍ය. තත්‍ර [තත්ථ (සී. පී.)] හත්ථිසද්දෙන අස්සසද්දෙන රථසද්දෙන පත්තිසද්දෙන භෙරිපණවසඞ්ඛතිණවනින්නාදසද්දෙන චීරිකසද්දො [චීරිළිකාසද්දො (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] අන්තරධායෙය්‍ය [අන්තරධාපෙය්‍ය (ස්‍යා. පී. ක.)]. යො නු ඛො, ආවුසො, එවං වදෙය්‍ය – ‘න දානි අමුස්මිං වනසණ්ඩෙ පුනදෙව චීරිකසද්දො පාතුභවිස්සතී’ති, සම්මා නු ඛො සො , ආවුසො, වදමානො වදෙය්‍යා’’ති? ‘‘නො හිදං, ආවුසො’’. ‘‘ඨානඤ්හෙතං, ආවුසො, විජ්ජති, යං සො රාජා වා රාජමහාමත්තො වා තම්හා වනසණ්ඩා පක්කමෙය්‍ය, අථ පුනදෙව චීරිකසද්දො පාතුභවෙය්‍යාති. එවමෙවං ඛො, ආවුසො, ඉධෙකච්චො පුග්ගලො සබ්බනිමිත්තානං අමනසිකාරා අනිමිත්තං චෙතොසමාධිං උපසම්පජ්ජ විහරති. සො ‘ලාභිම්හි අනිමිත්තස්ස චෙතොසමාධිස්සා’ති සංසට්ඨො විහරති භික්ඛූහි භික්ඛුනීහි උපාසකෙහි උපාසිකාහි රඤ්ඤා රාජමහාමත්තෙහි තිත්ථියෙහි තිත්ථියසාවකෙහි. තස්ස සංසට්ඨස්ස විස්සත්ථස්ස පාකතස්ස භස්සමනුයුත්තස්ස විහරතො රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙති. සො රාගානුද්ධංසිතෙන චිත්තෙන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තතී’’ති.

අථ ඛො ආයස්මා චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො අපරෙන සමයෙන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තති. අථ ඛො චිත්තස්ස හත්ථිසාරිපුත්තස්ස සහායකා භික්ඛූ යෙනායස්මා මහාකොට්ඨිකො තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං මහාකොට්ඨිකං එතදවොචුං – ‘‘කිං නු ඛො ආයස්මතා මහාකොට්ඨිකෙන චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො – ‘ඉමාසඤ්ච ඉමාසඤ්ච විහාරසමාපත්තීනං චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො ලාභී, අථ ච පන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සතී’ති; උදාහු දෙවතා එතමත්ථං ආරොචෙසුං – ‘චිත්තො, භන්තෙ, හත්ථිසාරිපුත්තො ඉමාසඤ්ච ඉමාසඤ්ච විහාරසමාපත්තීනං ලාභී, අථ ච පන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සතී’’’ති? ‘‘චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො මෙ, ආවුසො – ‘චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො ඉමාසඤ්ච ඉමාසඤ්ච විහාරසමාපත්තීනං ලාභී, අථ ච පන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සතී’ති. දෙවතාපි මෙ එතමත්ථං ආරොචෙසුං – ‘චිත්තො, භන්තෙ, හත්ථිසාරිපුත්තො ඉමාසඤ්ච ඉමාසඤ්ච විහාරසමාපත්තීනං ලාභී, අථ ච පන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සතී’’ති.

අථ ඛො චිත්තස්ස හත්ථිසාරිපුත්තස්ස සහායකා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං – ‘‘චිත්තො, භන්තෙ, හත්ථිසාරිපුත්තො ඉමාසඤ්ච ඉමාසඤ්ච විහාරසමාපත්තීනං ලාභී, අථ ච පන සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තතී’’ති. ‘‘න, භික්ඛවෙ, චිත්තො චිරං සරිස්සති [පදිස්සති (ක.)] නෙක්ඛම්මස්සා’’ති.

අථ ඛො චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො නචිරස්සෙව කෙසමස්සුං ඔහාරෙත්වා කාසායානි වත්ථානි අච්ඡාදෙත්වා අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජි. අථ ඛො ආයස්මා චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො නචිරස්සෙව – යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති තදනුත්තරං – බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි. ‘‘ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායා’’ති අබ්භඤ්ඤාසි. අඤ්ඤතරො ච පනායස්මා චිත්තො හත්ථිසාරිපුත්තො අරහතං අහොසීති. ඡට්ඨං.

7. මජ්ඣෙසුත්තං

61. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මිගදායෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන සම්බහුලානං ථෙරානං භික්ඛූනං පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං මණ්ඩලමාළෙ සන්නිසින්නානං සන්නිපතිතානං අයමන්තරාකථා උදපාදි – ‘‘වුත්තමිදං, ආවුසො, භගවතා පාරායනෙ මෙත්තෙය්‍යපඤ්හෙ –

[චූළනි. තිස්සමෙත්තෙය්‍යමාණවපුච්ඡා 67] ‘‘යො උභොන්තෙ විදිත්වාන, මජ්ඣෙ මන්තා න ලිප්පති [න ලිම්පති (ක.)];
තං බ්‍රූමි මහාපුරිසොති, සොධ සිබ්බිනි [සිබ්බනි (සී. ස්‍යා. කං. පී.)] මච්චගා’’ති.

‘‘කතමො නු ඛො, ආවුසො, එකො අන්තො, කතමො දුතියො අන්තො, කිං මජ්ඣෙ, කා සිබ්බිනී’’ති? එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ‘‘ඵස්සො ඛො, ආවුසො, එකො අන්තො, ඵස්සසමුදයො දුතියො අන්තො , ඵස්සනිරොධො මජ්ඣෙ, තණ්හා සිබ්බිනී; තණ්හා හි නං සිබ්බති තස්ස තස්සෙව භවස්ස අභිනිබ්බත්තියා. එත්තාවතා ඛො, ආවුසො, භික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති, අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො [අභිජානිත්වා (ක.)] පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො [පරිජානිත්වා (ක.)] දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතී’’ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ‘‘අතීතං ඛො, ආවුසො, එකො අන්තො, අනාගතං දුතියො අන්තො, පච්චුප්පන්නං මජ්ඣෙ, තණ්හා සිබ්බිනී; තණ්හා හි නං සිබ්බති තස්ස තස්සෙව භවස්ස

අභිනිබ්බත්තියා. එත්තාවතා ඛො, ආවුසො, භික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති, අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතී''ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''සුඛා, ආවුසො, වෙදනා එකො අන්තො, දුක්ඛා වෙදනා දුතියො අන්තො, අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා මජ්ඣෙ, තණ්හා සිබ්බිනී; තණ්හා හි නං සිබ්බති තස්ස තස්සෙව භවස්ස අභිනිබ්බත්තියා. එත්තාවතා ඛො, ආවුසො, භික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති, අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතී''ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''නාමං ඛො, ආවුසො, එකො අන්තො, රූපං දුතියො අන්තො, විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙ, තණ්හා සිබ්බිනී; තණ්හා හි නං සිබ්බති තස්ස තස්සෙව භවස්ස අභිනිබ්බත්තියා. එත්තාවතා ඛො, ආවුසො, භික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති, අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතී''ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''ඡ ඛො, ආවුසො, අජ්ඣත්තිකානි ආයතනානි එකො අන්තො, ඡ බාහිරානි ආයතනානි දුතියො අන්තො, විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙ, තණ්හා සිබ්බිනී; තණ්හා හි නං සිබ්බති තස්ස තස්සෙව භවස්ස අභිනිබ්බත්තියා. එත්තාවතා ඛො ආවුසො , භික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති, අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතී''ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''සක්කායො ඛො, ආවුසො, එකො අන්තො, සක්කායසමුදයො දුතියො අන්තො, සක්කායනිරොධො මජ්ඣෙ, තණ්හා සිබ්බිනී; තණ්හා හි නං සිබ්බති තස්ස තස්සෙව භවස්ස අභිනිබ්බත්තියා. එත්තාවතා ඛො, ආවුසො, භික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති, අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතී''ති.

එවං වුත්තෙ අඤ්ඤතරො භික්ඛු ථෙරෙ භික්ඛූ එතදවොච – ''බ්‍යාකතං ඛො, ආවුසො, අම්හෙහි සබ්බෙහෙව යථාසකං පටිභානං. ආයාමාවුසො, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිස්සාම; උපසඞ්කමිත්වා භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙස්සාම. යථා නො භගවා බ්‍යාකරිස්සති තථා නං ධාරෙස්සාමා''ති. ''එවමාවුසො''ති ඛො ථෙරා භික්ඛූ තස්ස භික්ඛුනො පච්චස්සොසුං. අථ ඛො ථෙරා භික්ඛූ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු . එකමන්තං නිසින්නා ඛො ථෙරා භික්ඛූ යාවතකො අහොසි සබ්බෙහෙව සද්ධිං කථාසල්ලාපො, තං සබ්බං භගවතො ආරොචෙසුං. ''කස්ස නු ඛො, භන්තෙ, සුභාසිත''න්ති? ''සබ්බෙසං වො, භික්ඛවෙ, සුභාසිතං පරියායෙන, අපි ච යං මයා සන්ධාය භාසිතං පාරායනෙ මෙත්තෙය්‍යපඤ්හෙ –

''යො උභොන්තෙ විදිත්වාන, මජ්ඣෙ මන්තා න ලිප්පති;
තං බ්‍රූමි මහාපුරිසොති, සොධ සිබ්බිනිමච්චගා''ති.

''තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ථෙරා භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච – ''ඵස්සො ඛො, භික්ඛවෙ, එකො අන්තො , ඵස්සසමුදයො දුතියො අන්තො, ඵස්සනිරොධො මජ්ඣෙ, තණ්හා සිබ්බිනී; තණ්හා හි නං සිබ්බති තස්ස තස්සෙව භවස්ස අභිනිබ්බත්තියා. එත්තාවතා ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානාති, පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානාති, අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිජානන්තො පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානන්තො දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛස්සන්තකරො හොතී''ති. සත්තමං.

8. පුරිසින්ද්‍රියඤාණසුත්තං

62. එවං මෙ සුතං – එකං සමයං භගවා කොසලෙසු චාරිකං චරමානො මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං යෙන දණ්ඩකප්පකං නාම කොසලානං නිගමො තදවසරි. අථ ඛො භගවා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. තෙ ච භික්ඛූ දණ්ඩකප්පකං පවිසිංසු ආවසථං පරියෙසිතුං.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං යෙන අචිරවතී නදී තෙනුපසඞ්කමි ගත්තානි පරිසිඤ්චිතුං. අචිරවතියා නදියා ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා පච්චුත්තරිත්වා එකචීවරො අට්ඨාසි ගත්තානි පුබ්බාපයමානො. අථ ඛො අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං එතදවොච – ''කිං නු ඛො, ආවුසො ආනන්ද, සබ්බං චෙතසො සමන්නාහරිත්වා නු ඛො දෙවදත්තො භගවතා බ්‍යාකතො – 'ආපායිකො දෙවදත්තො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡො'ති [චූළව. 348; අ. නි. 8.7 පස්සිතබ්බං], උදාහු කෙනචිදෙව පරියායෙනා'ති? ''එවං ඛො පනෙතං, ආවුසො, භගවතා බ්‍යාකත''න්ති.

අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ''ඉධාහං, භන්තෙ, සම්බහුලෙහි

භික්ඛූහි සද්ධිං යෙන අචිරවතී නදී තෙනුපසඞ්කමිං ගත්තානි පරිසිඤ්චිතුං. අචිරවතියා නදියා ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා පච්චුත්තරිත්වා එකචීවරො අට්ඨාසිං ගත්තානි පුබ්බාපයමානො . අථ ඛො, භන්තෙ, අඤ්ඤතරො භික්ඛු යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං එතදවොච – 'කිං නු ඛො, ආවුසො, ආනන්ද සබ්බං චෙතසො සමන්නාහරිත්වා නු ඛො දෙවදත්තො භගවතා බ්‍යාකතො – ආපායිකො දෙවදත්තො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡොති, උදාහු කෙනචිදෙව පරියායෙනා'ති? එවං වුත්තෙ අහං, භන්තෙ, තං භික්ඛුං එතදවොචං – 'එවං ඛො පනෙතං, ආවුසො, භගවතා බ්‍යාකත'''න්ති.

''සො වා [සො ච (සයා.)] ඛො, ආනන්ද, භික්ඛු නවො භවිස්සති අචිරපබ්බජිතො, ථෙරො වා පන බාලො අබ්‍යත්තො. කථඤ්හි නාම යං මයා එකංසෙන බ්‍යාකතං තත්ථ ද්වෙජ්ඣං ආපජ්ජිස්සති! නාහං, ආනන්ද, අඤ්ඤං එකපුග්ගලම්පි සමනුපස්සාමි, යො එවං මයා සබ්බං චෙතසො සමන්නාහරිත්වා බ්‍යාකතො, යථයිදං දෙවදත්තො. යාවකීවඤ්චාහං, ආනන්ද, දෙවදත්තස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තම්පි සුක්කධම්මං අද්දසං; නෙව තාවාහං දෙවදත්තං බ්‍යාකාසිං – 'ආපායිකො දෙවදත්තො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡො'ති. යතො ච ඛො අහං, ආනන්ද, දෙවදත්තස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තම්පි සුක්කධම්මං න අද්දසං; අථාහං දෙවදත්තං බ්‍යාකාසිං – 'ආපායිකො දෙවදත්තො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡො'ති.

''සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, ගූථකූපො සාධිකපොරිසො පූරො ගූථස්ස සමතිත්තිකො. තත්‍ර පුරිසො සසීසකො නිමුග්ගො අස්ස. තස්ස කොචිදෙව පුරිසො උප්පජ්ජෙය්‍ය අත්ථකාමො හිතකාමො යොගක්ඛෙමකාමො තම්හා ගූථකූපා උද්ධරිතුකාමො. සො තං ගූථකූපං සමන්තානුපරිගච්ඡන්තො නෙව පස්සෙය්‍ය තස්ස පුරිසස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තම්පි ගූථෙන අමක්ඛිතං, යත්ථ තං ගහෙත්වා උද්ධරෙය්‍ය. එවමෙවං ඛො අහං, ආනන්ද, යතො දෙවදත්තස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තම්පි සුක්කධම්මං න අද්දසං; අථාහං දෙවදත්තං බ්‍යාකාසිං – 'ආපායිකො දෙවදත්තො නෙරයිකො කප්පට්ඨො අතෙකිච්ඡො'ති . සචෙ තුම්හෙ, ආනන්ද, සුණෙය්‍යාථ තථාගතස්ස පුරිසින්ද්‍රියඤාණානි විභජිස්සාමී''ති [විභජන්තස්සාති (සී. සයා. පී.)]?

''එතස්ස, භගවා, කාලො; එතස්ස, සුගත, කාලො යං භගවා පුරිසින්ද්‍රියඤාණානි විභජෙය්‍ය. භගවතො සුත්වා භික්ඛූ ධාරෙස්සන්තී''ති. ''තෙනහානන්ද, සුණාහි, සාධුකං මනසි කරොහි; භාසිස්සාමී''ති. ''එවං, භන්තෙ''ති ඛො ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්චස්සොසි. භගවා එතදවොච –

''ඉධාහං, ආනන්ද, එකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා'ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස කුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, අකුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා . අත්ථි ච ඛ්වස්ස කුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්හා තස්ස කුසලා කුසලං පාතුභවිස්සති. එවමයං පුග්ගලො ආයතිං අපරිහානධම්මො භවිස්සතී'ති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, බීජානි අඛණ්ඩානි අපූතීනි අවාතාතපහතානි සාරදානි සුඛසයිතානි සුඛෙත්තෙ සුපරිකම්මකතාය භූමියා නික්ඛිත්තානි. ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, ඉමානි බීජානි වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිස්සන්තී''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''එවමෙවං ඛො අහං, ආනන්ද, ඉධෙකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා'ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස කුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, අකුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා. අත්ථි ච ඛ්වස්ස කුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්හා තස්ස කුසලා කුසලං පාතුභවිස්සති. එවමයං පුග්ගලො ආයතිං අපරිහානධම්මො භවිස්සතී'ති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසපුග්ගලො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසින්ද්‍රියඤාණං චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතං හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස ආයතිං ධම්මසමුප්පාදො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති.

''ඉධ පනාහං, ආනන්ද, එකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා'ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස අකුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, කුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා. අත්ථි ච ඛ්වස්ස අකුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්හා තස්ස අකුසලා අකුසලං පාතුභවිස්සති. එවමයං පුග්ගලො ආයතිං පරිහානධම්මො භවිස්සතී'ති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, බීජානි අඛණ්ඩානි අපූතීනි අවාතාතපහතානි සාරදානි සුඛසයිතානි පුථුසිලාය නික්ඛිත්තානි. ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, නයිමානි බීජානි වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිස්සන්තී''ති? ''එවං, භන්තෙ''. ''එවමෙවං ඛො අහං, ආනන්ද, ඉධෙකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා'ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස අකුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, කුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා. අත්ථි ච ඛ්වස්ස අකුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්හා තස්ස අකුසලා අකුසලං පාතුභවිස්සති . එවමයං පුග්ගලො ආයතිං පරිහානධම්මො භවිස්සතී'ති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසපුග්ගලො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසින්ද්‍රියඤාණං චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතං හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස ආයතිං ධම්මසමුප්පාදො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති.

''ඉධ පනාහං, ආනන්ද, එකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – 'ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා'ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි –

‘නත්ථි ඉමස්ස පුග්ගලස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තොපි සුක්කො ධම්මො, සමන්නාගතොයං පුග්ගලො එකන්තකාළකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි, කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජිස්සතී’ති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, බීජානි ඛණ්ඩානි පූතීනි වාතාතපහතානි සුඛෙත්තෙ සුපරිකම්මකතාය භූමියා නික්ඛිත්තානි. ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, නයිමානි බීජානි වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිස්සන්තී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙවං ඛො අහං, ආනන්ද, ඉධෙකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා’ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘නත්ථි ඉමස්ස පුග්ගලස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තොපි සුක්කො ධම්මො, සමන්නාගතොයං පුග්ගලො එකන්තකාළකෙහි අකුසලෙහි ධම්මෙහි, කායස්ස භෙදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපජ්ජිස්සතී’ති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසපුග්ගලො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසින්ද්‍රියඤාණං චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතං හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස ආයතිං ධම්මසමුප්පාදො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොතී’’ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා ආනන්දො භගවන්තං එතදවොච – ‘‘සක්කා නු ඛො, භන්තෙ, ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං අපරෙපි තයො පුග්ගලා සප්පටිභාගා පඤ්ඤාපෙතු’’න්ති? ‘‘සක්කා, ආනන්දා’’ති භගවා අවොච – ‘‘ඉධාහං, ආනන්ද, එකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා’ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස කුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, අකුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා. අත්ථි ච ඛ්‍වස්ස කුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්පි සබ්බෙන සබ්බං සමුග්ඝාතං ගච්ඡති. එවමයං පුග්ගලො ආයතිං පරිහානධම්මො භවිස්සතී’ති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, අඞ්ගාරානි ආදිත්තානි සම්පජ්ජලිතානි සජොතිභූතානි පුථුසිලාය නික්ඛිත්තානි. ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, නයිමානි අඞ්ගාරානි වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිස්සන්තී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘සෙය්‍යථාපි වා පන, ආනන්ද, සායන්හසමයං [සායන්හසමයෙ (ස්‍යා. ක.)] සූරියෙ ඔගච්ඡන්තෙ, ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, ආලොකො අන්තරධායිස්සති අන්ධකාරො පාතුභවිස්සතී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘සෙය්‍යථාපි වා, පනානන්ද, අභිදො අද්ධරත්තං භත්තකාලසමයෙ, ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, ආලොකො අන්තරහිතො අන්ධකාරො පාතුභූතො’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙවං ඛො අහං, ආනන්ද, ඉධෙකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා’ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස කුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, අකුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා. අත්ථි ච ඛ්‍වස්ස කුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්පි සබ්බෙන සබ්බං සමුග්ඝාතං ගච්ඡති. එවමයං පුග්ගලො ආයතිං පරිහානධම්මො භවිස්සතී’ති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසපුග්ගලො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසින්ද්‍රියඤාණං චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතං හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස ආයතිං ධම්මසමුප්පාදො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති.

‘‘ඉධ පනාහං, ආනන්ද, එකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා’ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස අකුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, කුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා. අත්ථි ච ඛ්‍වස්ස අකුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්පි සබ්බෙන සබ්බං සමුග්ඝාතං ගච්ඡති. එවමයං පුග්ගලො ආයතිං අපරිහානධම්මො භවිස්සතී’ති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, අඞ්ගාරානි ආදිත්තානි සම්පජ්ජලිතානි සජොතිභූතානි සුක්ඛෙ තිණපුඤ්ජෙ වා කට්ඨපුඤ්ජෙ වා නික්ඛිත්තානි. ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, ඉමානි අඞ්ගාරානි වුඩ්ඪිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිස්සන්තී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘සෙය්‍යථාපි වා පනානන්ද, රත්තියා පච්චූසසමයං [රත්තිපච්චූසසමයෙ (ක.)] සූරියෙ උග්ගච්ඡන්තෙ, ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, අන්ධකාරො අන්තරධායිස්සති, ආලොකො පාතුභවිස්සතී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘සෙය්‍යථාපි වා පනානන්ද, අභිදො මජ්ඣන්හිකෙ භත්තකාලසමයෙ, ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, අන්ධකාරො අන්තරහිතො ආලොකො පාතුභූතො’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙවං ඛො අහං, ආනන්ද, ඉධෙකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා’ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස අකුසලා ධම්මා අන්තරහිතා, කුසලා ධම්මා සම්මුඛීභූතා. අත්ථි ච ඛ්‍වස්ස අකුසලමූලං අසමුච්ඡින්නං, තම්පි සබ්බෙන සබ්බං සමුග්ඝාතං ගච්ඡති. එවමයං පුග්ගලො ආයතිං අපරිහානධම්මො භවිස්සතී’ති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසපුග්ගලො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසින්ද්‍රියඤාණං චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතං හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස ආයතිං ධම්මසමුප්පාදො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති.

‘‘ඉධ පනාහං, ආනන්ද, එකච්චං පුග්ගලං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා’ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘නත්ථි ඉමස්ස පුග්ගලස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තොපි අකුසලො ධම්මො, සමන්නාගතොයං පුග්ගලො එකන්තසුක්කෙහි අනවජ්ජෙහි ධම්මෙහි, දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායිස්සතී’ති. සෙය්‍යථාපි, ආනන්ද, අඞ්ගාරානි සීතානි නිබ්බුතානි සුක්ඛෙ තිණපුඤ්ජෙ වා කට්ඨපුඤ්ජෙ වා නික්ඛිත්තානි. ජානෙය්‍යාසි ත්වං, ආනන්ද, නයිමානි අඞ්ගාරානි වුඩ්ඪිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජිස්සන්තී’’ති? ‘‘එවං, භන්තෙ’’. ‘‘එවමෙවං ඛො අහං, ආනන්ද, ඉධෙකච්චං පුග්ගලං එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘ඉමස්ස ඛො පුග්ගලස්ස විජ්ජමානා කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මා’ති. තමෙනං අපරෙන සමයෙන එවං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානාමි – ‘නත්ථි ඉමස්ස පුග්ගලස්ස වාලග්ගකොටිනිත්තුදනමත්තොපි අකුසලො ධම්මො, සමන්නාගතොයං පුග්ගලො එකන්තසුක්කෙහි අනවජ්ජෙහි

ධම්මෙහි, දිට්ඨෙව ධම්මෙ පරිනිබ්බායිස්සතී’ති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසපුග්ගලො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස පුරිසින්ද්‍රියඤාණං චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතං හොති. එවම්පි ඛො, ආනන්ද, තථාගතස්ස ආයතිං ධම්මසමුප්පාදො චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො හොති.

‘‘තත්‍රානන්ද, යෙ තෙ පුරිමා තයො පුග්ගලා තෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං එකො අපරිහානධම්මො, එකො පරිහානධම්මො, එකො ආපායිකො නෙරයිකො. තත්‍රානන්ද, යෙමෙ පච්ඡිමා තයො පුග්ගලා ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං එකො පරිහානධම්මො, එකො අපරිහානධම්මො, එකො පරිනිබ්බානධම්මො’’ති. අට්ඨමං.

9. නිබ්බෙධිකසුත්තං

63. ‘‘නිබ්බෙධිකපරියායං වො, භික්ඛවෙ, ධම්මපරියායං දෙසෙස්සාමි. තං සුණාථ, සාධුකං මනසි කරොථ; භාසිස්සාමී’’ති. ‘‘එවං, භන්තෙ’’ති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

‘‘කතමො ච සො, භික්ඛවෙ, නිබ්බෙධිකපරියායො ධම්මපරියායො? කාමා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා, කාමානං නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, කාමානං වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, කාමානං විපාකො වෙදිතබ්බො, කාමනිරොධො [කාමානං නිරොධො (ක.) එවං වෙදනානිරොධො-ඉච්චාදීසුපි] වෙදිතබ්බො, කාමනිරොධගාමිනී [කාමානං නිරොධගාමිනී (ක.) එවං වෙදනානිරොධගාමිනී-ඉච්චාදීසුපි] පටිපදා වෙදිතබ්බා.

‘‘වෙදනා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා, වෙදනානං නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, වෙදනානං වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, වෙදනානං විපාකො වෙදිතබ්බො, වෙදනානිරොධො වෙදිතබ්බො, වෙදනානිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බා.

‘‘සඤ්ඤා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා, සඤ්ඤානං නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, සඤ්ඤානං වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා , සඤ්ඤානං විපාකො වෙදිතබ්බො, සඤ්ඤානිරොධො වෙදිතබ්බො, සඤ්ඤානිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බා.

‘‘ආසවා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා, ආසවානං නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, ආසවානං වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, ආසවානං විපාකො වෙදිතබ්බො, ආසවනිරොධො වෙදිතබ්බො, ආසවනිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බා.

‘‘කම්මං , භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බං, කම්මානං නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, කම්මානං වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, කම්මානං විපාකො වෙදිතබ්බො, කම්මනිරොධො වෙදිතබ්බො, කම්මනිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බා.

‘‘දුක්ඛං, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බං, දුක්ඛස්ස නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛස්ස වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, දුක්ඛස්ස විපාකො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛනිරොධො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බා.

‘‘‘කාමා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා, කාමානං නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, කාමානං වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, කාමානං විපාකො වෙදිතබ්බො, කාමනිරොධො වෙදිතබ්බො, කාමනිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බා’ති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං [ම. නි. 1.166; සං. නි. 4.268]? පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, කාමගුණා – චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා, සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා... ඝානවිඤ්ඤෙය්‍යා ගන්ධා... ජිව්හාවිඤ්ඤෙය්‍යා රසා... කායවිඤ්ඤෙය්‍යා ඵොට්ඨබ්බා ඉට්ඨා කන්තා මනාපා පියරූපා කාමූපසංහිතා රජනීයා. අපි ච ඛො, භික්ඛවෙ, නෙතෙ කාමා කාමගුණා නාමෙතෙ [තෙ කාමගුණා නාම නෙතෙ කාමා (ක.)] අරියස්ස විනයෙ වුච්චන්ති –

[කථා. 514] ‘‘සඞ්කප්පරාගො පුරිසස්ස කාමො,
නෙතෙ [න තෙ (සී.)] කාමා යානි චිත්‍රානි ලොකෙ;
සඞ්කප්පරාගො පුරිසස්ස කාමො,
තිට්ඨන්ති චිත්‍රානි තථෙව ලොකෙ;
අථෙත්ථ ධීරා විනයන්ති ඡන්ද’’න්ති.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කාමානං නිදානසම්භවො? ඵස්සො, භික්ඛවෙ, කාමානං නිදානසම්භවො.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, කාමානං වෙමත්තතා? අඤ්ඤො, භික්ඛවෙ, කාමො රූපෙසු, අඤ්ඤො කාමො සද්දෙසු, අඤ්ඤො කාමො ගන්ධෙසු, අඤ්ඤො කාමො රසෙසු, අඤ්ඤො කාමො ඵොට්ඨබ්බෙසු. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කාමානං වෙමත්තතා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කාමානං විපාකො? යං ඛො, භික්ඛවෙ, කාමයමානො තජ්ජං තජ්ජං අත්තභාවං අභිනිබ්බත්තෙති පුඤ්ඤභාගියං වා අපුඤ්ඤභාගියං වා, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කාමානං විපාකො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කාමනිරොධො? ඵස්සනිරොධො [ඵස්සනිරොධා (සයා.)], භික්ඛවෙ, කාමනිරොධො. අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො කාමනිරොධගාමිනී පටිපදා, සෙය්‍යථීදං – සම්මාදිට්ඨි, සම්මාසඞ්කප්පො, සම්මාවාචා, සම්මාකම්මන්තො , සම්මාආජීවො, සම්මාවායාමො, සම්මාසති, සම්මාසමාධි.

‘‘යතො ඛො [යතො ච ඛො (බහූසු)], භික්ඛවෙ, අරියසාවකො එවං කාමෙ පජානාති, එවං කාමානං නිදානසම්භවං පජානාති, එවං කාමානං වෙමත්තතං පජානාති, එවං කාමානං විපාකං පජානාති, එවං කාමනිරොධං පජානාති, එවං කාමනිරොධගාමිනිං පටිපදං පජානාති, සො ඉමං නිබ්බෙධිකං බ්‍රහ්මචරියං පජානාති කාමනිරොධං. කාමා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා…පෙ…. කාමනිරොධගාමිනී [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] පටිපදා වෙදිතබ්බාති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘වෙදනා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා…පෙ…. වෙදනානිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බාති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, වෙදනා – සුඛා වෙදනා, දුක්ඛා වෙදනා, අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, වෙදනානං නිදානසම්භවො? ඵස්සො, භික්ඛවෙ, වෙදනානං නිදානසම්භවො.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, වෙදනානං වෙමත්තතා? අත්ථි, භික්ඛවෙ, සාමිසා සුඛා වෙදනා, අත්ථි නිරාමිසා සුඛා වෙදනා, අත්ථි සාමිසා දුක්ඛා වෙදනා, අත්ථි නිරාමිසා දුක්ඛා වෙදනා, අත්ථි සාමිසා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා, අත්ථි නිරාමිසා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වෙදනානං වෙමත්තතා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, වෙදනානං විපාකො ? යං ඛො, භික්ඛවෙ, වෙදියමානො [වෙදයමානො (සයා. කං.) අ. නි. 4.233] තජ්ජං තජ්ජං අත්තභාවං අභිනිබ්බත්තෙති පුඤ්ඤභාගියං වා අපුඤ්ඤභාගියං වා, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, වෙදනානං විපාකො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, වෙදනානිරොධො? ඵස්සනිරොධො [ඵස්සනිරොධා (සයා. කං. ක.)], භික්ඛවෙ, වෙදනානිරොධො. අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො වෙදනානිරොධගාමිනී පටිපදා, සෙය්‍යථීදං – සම්මාදිට්ඨි… පෙ…. සම්මාසමාධි.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො එවං වෙදනං පජානාති, එවං වෙදනානං නිදානසම්භවං පජානාති, එවං වෙදනානං වෙමත්තතං පජානාති, එවං වෙදනානං විපාකං පජානාති, එවං වෙදනානිරොධං පජානාති, එවං වෙදනානිරොධගාමිනිං පටිපදං පජානාති. සො ඉමං නිබ්බෙධිකං බ්‍රහ්මචරියං පජානාති වෙදනානිරොධං. වෙදනා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා…පෙ…. වෙදනානිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බාති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘සඤ්ඤා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා…පෙ…. සඤ්ඤානිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බාති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ඡයිමා, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤා – රූපසඤ්ඤා, සද්දසඤ්ඤා, ගන්ධසඤ්ඤා, රසසඤ්ඤා, ඵොට්ඨබ්බසඤ්ඤා, ධම්මසඤ්ඤා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානං නිදානසම්භවො? ඵස්සො, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානං නිදානසම්භවො.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානං වෙමත්තතා? අඤ්ඤා, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤා රූපෙසු, අඤ්ඤා සඤ්ඤා සද්දෙසු [අඤ්ඤා භික්ඛවෙ රූපෙසු සඤ්ඤා අඤ්ඤා සද්දෙසු සඤ්ඤා (ක.) එවං සෙසෙසුපි], අඤ්ඤා සඤ්ඤා ගන්ධෙසු, අඤ්ඤා සඤ්ඤා රසෙසු, අඤ්ඤා සඤ්ඤා ඵොට්ඨබ්බෙසු, අඤ්ඤා සඤ්ඤා ධම්මෙසු . අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානං වෙමත්තතා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානං විපාකො? වොහාරවෙපක්කං [වොහාරවෙපක්කාහං (සයා. පී.), වොහාරපක්කාහං (සී.)], භික්ඛවෙ, සඤ්ඤං [සඤ්ඤා (සයා. පී.)] වදාමි. යථා යථා නං සඤ්ජානාති තථා තථා වොහරති, එවං සඤ්ඤී අහොසින්ති [අහොසීති (ක.)]. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානං විපාකො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානිරොධො? ඵස්සනිරොධො, [ඵස්සනිරොධා (සයා. ක.)] භික්ඛවෙ, සඤ්ඤානිරොධො. අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො සඤ්ඤානිරොධගාමිනී පටිපදා, සෙය්‍යථීදං – සම්මාදිට්ඨි… පෙ…. සම්මාසමාධි.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො එවං සඤ්ඤං පජානාති, එවං සඤ්ඤානං නිදානසම්භවං පජානාති, එවං සඤ්ඤානං වෙමත්තතං පජානාති, එවං සඤ්ඤානං විපාකං පජානාති, එවං සඤ්ඤානිරොධං පජානාති, එවං සඤ්ඤානිරොධගාමිනිං පටිපදං පජානාති, සො ඉමං නිබ්බෙධිකං බ්‍රහ්මචරියං පජානාති සඤ්ඤානිරොධං. සඤ්ඤා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා…පෙ…. සඤ්ඤානිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බාති. ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘ආසවා, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා…පෙ…. ආසවනිරොධගාමිනී [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] පටිපදා වෙදිතබ්බාති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ආසවා – කාමාසවො, භවාසවො, අවිජ්ජාසවො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, ආසවානං නිදානසම්භවො? අවිජ්ජා, භික්ඛවෙ, ආසවානං නිදානසම්භවො.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, ආසවානං වෙමත්තතා? අත්ථි, භික්ඛවෙ, ආසවා නිරයගමනීයා [නිරයගාමිනියා (සී. ක.)], අත්ථි ආසවා තිරච්ඡානයොනිගමනීයා, අත්ථි ආසවා පෙත්තිවිසයගමනීයා, අත්ථි ආසවා මනුස්සලොකගමනීයා, අත්ථි ආසවා දෙවලොකගමනීයා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආසවානං වෙමත්තතා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, ආසවානං විපාකො? යං ඛො, භික්ඛවෙ, අවිජ්ජාගතො තජ්ජං තජ්ජං අත්තභාවං අභිනිබ්බත්තෙති පුඤ්ඤභාගියං වා අපුඤ්ඤභාගියං වා, අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, ආසවානං විපාකො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, ආසවනිරොධො? අවිජ්ජානිරොධො, භික්ඛවෙ, ආසවනිරොධො. අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො ආසවනිරොධගාමිනී [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] පටිපදා, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි…පෙ…. සම්මාසමාධි.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො එවං ආසවෙ පජානාති, එවං ආසවානං නිදානසම්භවං පජානාති, එවං ආසවානං වෙමත්තතං පජානාති, එවං ආසවානං විපාකං පජානාති, එවං ආසවානං නිරොධං පජානාති, එවං ආසවානං නිරොධගාමිනිං පටිපදං පජානාති, සො ඉමං නිබ්බෙධිකං බ්‍රහ්මචරියං පජානාති ආසවනිරොධං. ආසවා , භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බා…පෙ…. ආසවනිරොධගාමිනී [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] පටිපදා වෙදිතබ්බාති. ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘කම්මං, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බං…පෙ…. කම්මනිරොධගාමිනී [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] පටිපදා වෙදිතබ්බාති, ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? [කථා. 539] චෙතනාහං, භික්ඛවෙ, කම්මං වදාමි. චෙතයිත්වා කම්මං කරොති – කායෙන වාචාය මනසා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කම්මානං නිදානසම්භවො? ඵස්සො, භික්ඛවෙ, කම්මානං නිදානසම්භවො.

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, කම්මානං වෙමත්තතා? අත්ථි, භික්ඛවෙ, කම්මං නිරයවෙදනීයං, අත්ථි කම්මං තිරච්ඡානයොනිවෙදනීයං, අත්ථි කම්මං පෙත්තිවිසයවෙදනීයං, අත්ථි කම්මං මනුස්සලොකවෙදනීයං, අත්ථි කම්මං දෙවලොකවෙදනීයං . අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මානං වෙමත්තතා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කම්මානං විපාකො? තිවිධාහං [ඉමාහං (ක.)], භික්ඛවෙ, කම්මානං විපාකං වදාමි – දිට්ඨෙව [දිට්ඨෙ වා (සී.)] ධම්මෙ, උපපජ්ජෙ වා [උපපජ්ජං වා (ක. සී., අ. නි. 10.217), උපපජ්ජ වා (?), ම. නි. 3.303 පාළියා තදත්ථවණ්ණනාය ච සංසද්දෙතබ්බං], අපරෙ වා පරියායෙ. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, කම්මානං විපාකො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, කම්මනිරොධො? ඵස්සනිරොධො, [ඵස්සනිරොධා (ක. සී. ස්‍යා. ක.)] භික්ඛවෙ, කම්මනිරොධො. අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො කම්මනිරොධගාමිනී [සබ්බත්ථපි එවමෙව දිස්සති] පටිපදා, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි…පෙ…. සම්මාසමාධි.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො එවං කම්මං පජානාති, එවං කම්මානං නිදානසම්භවං පජානාති, එවං කම්මානං වෙමත්තතං පජානාති, එවං කම්මානං විපාකං පජානාති, එවං කම්මනිරොධං පජානාති, එවං කම්මනිරොධගාමිනිං පටිපදං පජානාති, සො ඉමං නිබ්බෙධිකං බ්‍රහ්මචරියං පජානාති කම්මනිරොධං. කම්මං, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බං…පෙ…. කම්මනිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බාති, ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘දුක්ඛං, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බං, දුක්ඛස්ස නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛස්ස වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, දුක්ඛස්ස විපාකො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛනිරොධො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බාති. ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං , කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං? ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, බ්‍යාධිපි දුක්ඛො [බ්‍යාධිපි දුක්ඛා (ස්‍යා. පී. ක.)], මරණම්පි දුක්ඛං, සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසාපි දුක්ඛා, යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං, සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා [පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාපි (ක.)] දුක්ඛා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛස්ස නිදානසම්භවො? තණ්හා, භික්ඛවෙ, දුක්ඛස්ස නිදානසම්භවො .

‘‘කතමා ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛස්ස වෙමත්තතා? අත්ථි, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං අධිමත්තං, අත්ථි පරිත්තං, අත්ථි දන්ධවිරාගි, අත්ථි ඛිප්පවිරාගි. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛස්ස වෙමත්තතා.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛස්ස විපාකො? ඉධ, භික්ඛවෙ, එකච්චො යෙන දුක්ඛෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො [පරියාදිණ්ණචිත්තො (ක.)] සොචති කිලමති පරිදෙවති, උරත්තාළිං කන්දති, සම්මොහං ආපජ්ජති , යෙන වා පන දුක්ඛෙන අභිභූතො පරියාදින්නචිත්තො බහිද්ධා පරියෙට්ඨිං ආපජ්ජති – ‘කො [සො න (ක.)] එකපදං ද්විපදං ජානාති [පජානාති (ක.)] ඉමස්ස දුක්ඛස්ස නිරොධායා’ති? සම්මොහවෙපක්කං වාහං, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං වදාමි පරියෙට්ඨිවෙපක්කං වා. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛස්ස විපාකො.

‘‘කතමො ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධො? තණ්හානිරොධො, [තණ්හානිරොධා (ක. සී.ස්‍යා. ක.)] භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධො. අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො දුක්ඛස්ස නිරොධගාමිනී පටිපදා, සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි... පෙ.... සම්මාසමාධි.

‘‘යතො ඛො, භික්ඛවෙ, අරියසාවකො එවං දුක්ඛං පජානාති, එවං දුක්ඛස්ස නිදානසම්භවං පජානාති, එවං දුක්ඛස්ස වෙමත්තතං පජානාති, එවං දුක්ඛස්ස විපාකං පජානාති, එවං දුක්ඛනිරොධං පජානාති, එවං දුක්ඛනිරොධගාමිනිං පටිපදං පජානාති, සො ඉමං නිබ්බෙධිකං බ්‍රහ්මචරියං පජානාති දුක්ඛනිරොධං. දුක්ඛං, භික්ඛවෙ, වෙදිතබ්බං, දුක්ඛස්ස නිදානසම්භවො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛස්ස වෙමත්තතා වෙදිතබ්බා, දුක්ඛස්ස විපාකො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛනිරොධො වෙදිතබ්බො, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා වෙදිතබ්බාති. ඉති යං තං වුත්තං ඉදමෙතං පටිච්ච වුත්තං.

‘‘අයං ඛො සො, භික්ඛවෙ, නිබ්බෙධිකපරියායො ධම්මපරියායො’’ති. නවමං.

10. සීහනාදසුත්තං

64. [ම. නි. 1.148; විභ. 760; අ. නි. 10.21; පටි. ම. 2.44] ‘‘ඡයිමානි , භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස තථාගතබලානි, යෙහි බලෙහි සමන්නාගතො තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති. කතමානි ඡ? ඉධ, භික්ඛවෙ, තථාගතො ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං පජානාති. යම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතො ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං පජානාති, ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස තථාගතබලං හොති, යං බලං ආගම්ම තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං කම්මසමාදානානං ඨානසො හෙතුසො විපාකං යථාභූතං පජානාති. යම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතො අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං කම්මසමාදානානං ඨානසො හෙතුසො විපාකං යථාභූතං පජානාති, ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස තථාගතබලං හොති, යං බලං ආගම්ම තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, තථාගතො ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනං සංකිලෙසං වොදානං වුට්ඨානං යථාභූතං පජානාති. යම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතො...පෙ.... ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස තථාගතබලං හොති, යං බලං ආගම්ම තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, තථාගතො අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථිදං – එකම්පි ජාතිං, ද්වෙපි ජාතියො...පෙ.... ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. යම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතො අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, සෙය්‍යථිදං – එකම්පි ජාතිං, ද්වෙපි ජාතියො...පෙ.... ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති. ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස තථාගතබලං හොති, යං බලං ආගම්ම තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, තථාගතො දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන...පෙ.... යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති. යම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතො දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන...පෙ.... යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති, ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස තථාගතබලං හොති, යං බලං ආගම්ම තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති.

‘‘පුන චපරං, භික්ඛවෙ, තථාගතො ආසවානං ඛයා...පෙ.... සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති. යම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතො ආසවානං ඛයා...පෙ.... සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරති, ඉදම්පි, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස තථාගතබලං හොති, යං බලං ආගම්ම තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ , ඡ තථාගතස්ස තථාගතබලානි, යෙහි බලෙහි සමන්නාගතො තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති, පරිසාසු සීහනාදං නදති, බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙති.

‘‘තත්‍ර චෙ, භික්ඛවෙ, පරෙ තථාගතං ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං ඤාණෙන උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති. යථා යථා, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං ඤාණං විදිතං තථා තථා තෙසං තථාගතො ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං ඤාණෙන පඤ්හං පුට්ඨො බ්‍යාකරොති.

‘‘තත්‍ර චෙ, භික්ඛවෙ, පරෙ තථාගතං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං කම්මසමාදානානං ඨානසො හෙතුසො විපාකං යථාභූතං ඤාණෙන උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති. යථා යථා, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං කම්මසමාදානානං ඨානසො හෙතුසො විපාකං යථාභූතං ඤාණං විදිතං තථා තථා තෙසං තථාගතො අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං කම්මසමාදානානං ඨානසො හෙතුසො විපාකං යථාභූතං ඤාණෙන පඤ්හං පුට්ඨො බ්‍යාකරොති.

‘‘තත්‍ර චෙ, භික්ඛවෙ, පරෙ තථාගතං ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනං සංකිලෙසං වොදානං වුට්ඨානං යථාභූතං ඤාණෙන උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති. යථා යථා, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනං සංකිලෙසං වොදානං වුට්ඨානං යථාභූතං ඤාණං විදිතං, තථා තථා තෙසං තථාගතො ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනං සංකිලෙසං වොදානං වුට්ඨානං යථාභූතං ඤාණෙන පඤ්හං පුට්ඨො බ්‍යාකරොති.

‘‘තත්‍ර චෙ, භික්ඛවෙ, පරෙ තථාගතං පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිං යථාභූතං ඤාණෙන උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති. යථා යථා, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිං යථාභූතං ඤාණං විදිතං, තථා තථා තෙසං තථාගතො පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිං යථාභූතං ඤාණෙන පඤ්හං පුට්ඨො බ්‍යාකරොති.

‘‘තත්‍ර චෙ, භික්ඛවෙ, පරෙ තථාගතං සත්තානං චුතූපපාතං යථාභූතං ඤාණෙන උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති. යථා යථා, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස සත්තානං චුතූපපාතං යථාභූතං ඤාණං විදිතං, තථා තථා තෙසං තථාගතො සත්තානං චුතූපපාතං යථාභූතං ඤාණෙන පඤ්හං පුට්ඨො බ්‍යාකරොති.

‘‘තත්‍ර චෙ, භික්ඛවෙ, පරෙ තථාගතං ආසවානං ඛයා…පෙ…. යථාභූතං ඤාණෙන උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති. යථා යථා, භික්ඛවෙ, තථාගතස්ස ආසවානං ඛයා…පෙ…. යථාභූතං ඤාණං විදිතං, තථා තථා තෙසං තථාගතො ආසවානං ඛයා…පෙ…. යථාභූතං ඤාණෙන පඤ්හං පුට්ඨො බ්‍යාකරොති.

‘‘තත්‍ර, භික්ඛවෙ, යම්පිදං [යමිදං (සී. පී.), යදිදං (ක.)] ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං ඤාණං තම්පි සමාහිතස්ස වදාමි නො අසමාහිතස්ස. යම්පිදං [යදිදං (ක.)] අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං කම්මසමාදානානං ඨානසො හෙතුසො විපාකං යථාභූතං ඤාණං තම්පි සමාහිතස්ස වදාමි නො අසමාහිතස්ස. යම්පිදං [යදිදං (ක.)] ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනං සංකිලෙසං වොදානං වුට්ඨානං යථාභූතං ඤාණං තම්පි සමාහිතස්ස වදාමි නො අසමාහිතස්ස. යම්පිදං [යදිදං (ක.)] පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිං යථාභූතං ඤාණං තම්පි සමාහිතස්ස වදාමි නො අසමාහිතස්ස. යම්පිදං [යදිදං (ක.)] සත්තානං චුතූපපාතං යථාභූතං ඤාණං තම්පි සමාහිතස්ස වදාමි නො අසමාහිතස්ස. යම්පිදං [යදිදං (ක.)] ආසවානං ඛයා…පෙ…. යථාභූතං ඤාණං තම්පි සමාහිතස්ස වදාමි නො අසමාහිතස්ස. ඉති ඛො , භික්ඛවෙ, සමාධි මග්ගො, අසමාධි කුම්මග්ගො’’ති. දසමං.

මහාවග්ගො ඡට්ඨො. [පඨමො (ස්‍යා. ක.)]

තස්සුද්දානං –

සොණො ඵග්ගුනො ඡළාභිජාති, ආසවා දාරුකම්මිකො හත්ථි ච;
මජ්ඣෙ ඤාණං නිබ්බෙධිකං, සීහනාදොති තෙ දසාති.

7. දෙවතාවග්ගො

1. අනාගාමිඵලසුත්තං

65. “ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අනාගාමිඵලං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? අස්සද්ධියං, අහිරිකං, අනොත්තප්පං, කොසජ්ජං, මුට්ඨස්සච්චං, දුප්පඤ්ඤතං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අනාගාමිඵලං සච්ඡිකාතුං.

“ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො අනාගාමිඵලං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? අස්සද්ධියං, අහිරිකං, අනොත්තප්පං, කොසජ්ජං, මුට්ඨස්සච්චං, දුප්පඤ්ඤතං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො අනාගාමිඵලං සච්ඡිකාතු”න්ති. පඨමං.

2. අරහත්තසුත්තං

66. “ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? ථිනං [ථීනං (සී. ස්‍යා. කං. පී.)], මිද්ධං, උද්ධච්චං, කුක්කුච්චං, අස්සද්ධියං, පමාදං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං.

“ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? ථිනං, මිද්ධං, උද්ධච්චං, කුක්කුච්චං, අස්සද්ධියං, පමාදං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතු”න්ති. දුතියං.

3. මිත්තසුත්තං

67. “‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පාපමිත්තො පාපසහායො පාපසම්පවඞ්කො, පාපමිත්තෙ [පාපකෙ මිත්තෙ (ක.)] සෙවමානො භජමානො පයිරුපාසමානො, තෙසඤ්ච දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානො ආභිසමාචාරිකං ධම්මං පරිපූරෙස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘ආභිසමාචාරිකං ධම්මං අපරිපූරෙත්වා සෙඛං ධම්මං පරිපූරෙස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘සෙඛං ධම්මං අපරිපූරෙත්වා සීලානි පරිපූරෙස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘සීලානි අපරිපූරෙත්වා කාමරාගං වා රූපරාගං වා අරූපරාගං වා පජහිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

“‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කල්‍යාණමිත්තො කල්‍යාණසහායො කල්‍යාණසම්පවඞ්කො, කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවමානො භජමානො පයිරුපාසමානො, තෙසඤ්ච දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජමානො ආභිසමාචාරිකං ධම්මං පරිපූරෙස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘ආභිසමාචාරිකං ධම්මං පරිපූරෙත්වා සෙඛං ධම්මං පරිපූරෙස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘සෙඛං ධම්මං පරිපූරෙත්වා සීලානි පරිපූරෙස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘සීලානි පරිපූරෙත්වා කාමරාගං වා රූපරාගං වා අරූපරාගං වා පජහිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජතී”ති. තතියං.

4. සඞ්ගණිකාරාමසුත්තං

68. “‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සඞ්ගණිකාරාමො සඞ්ගණිකරතො සඞ්ගණිකාරාමතං අනුයුත්තො, ගණාරාමො ගණරතො ගණාරාමතං අනුයුත්තො, එකො පවිවෙකෙ අභිරමිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘එකො පවිවෙකෙ අනභිරමන්තො චිත්තස්ස නිමිත්තං ගහෙස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘චිත්තස්ස නිමිත්තං අගණ්හන්තො සම්මාදිට්ඨිං පරිපූරෙස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘සම්මාදිට්ඨිං අපරිපූරෙත්වා සම්මාසමාධිං පරිපූරෙස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘සම්මාසමාධිං අපරිපූරෙත්වා සංයොජනානි පජහිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘සංයොජනානි අප්පහාය නිබ්බානං සච්ඡිකරිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

“‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න සඞ්ගණිකාරාමො න සඞ්ගණිකරතො න සඞ්ගණිකාරාමතං අනුයුත්තො, න ගණාරාමො න ගණරතො න ගණාරාමතං අනුයුත්තො, එකො පවිවෙකෙ අභිරමිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘එකො පවිවෙකෙ අභිරමන්තො චිත්තස්ස නිමිත්තං ගහෙස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘චිත්තස්ස නිමිත්තං ගණ්හන්තො සම්මාදිට්ඨිං පරිපූරෙස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘සම්මාදිට්ඨිං පරිපූරෙත්වා සම්මාසමාධිං පරිපූරෙස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘සම්මාසමාධිං පරිපූරෙත්වා සංයොජනානි පජහිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘සංයොජනානි පහාය නිබ්බානං සච්ඡිකරිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජතී”ති. චතුත්ථං.

5. දෙවතාසුත්තං

69. අථ ඛො අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො සා දෙවතා භගවන්තං එතදවොච – “ඡයිමෙ, භන්තෙ, ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ

ඡ? සත්ථුගාරවතා, ධම්මගාරවතා, සඞ්ඝගාරවතා, සික්ඛාගාරවතා, සොවචස්සතා, කල්‍යාණමිත්තතා – ඉමෙ ඛො, භන්තෙ, ඡ ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්තී''ති. ඉදමවොච සා දෙවතා. සමනුඤ්ඤො සත්ථා අහොසි. අථ ඛො සා දෙවතා ''සමනුඤ්ඤො මෙ සත්ථා''ති භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායි.

අථ ඛො භගවා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භික්ඛූ ආමන්තෙසි – ''ඉමං , භික්ඛවෙ, රත්තිං අඤ්ඤතරා දෙවතා අභික්කන්තාය රත්තියා අභික්කන්තවණ්ණා කෙවලකප්පං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කමි; උපසඞ්කමිත්වා මං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. එකමන්තං ඨිතා ඛො, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා මං එතදවොච – 'ඡයිමෙ, භන්තෙ, ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්ති. කතමෙ ඡ? සත්ථුගාරවතා, ධම්මගාරවතා, සඞ්ඝගාරවතා, සික්ඛාගාරවතා, සොවචස්සතා, කල්‍යාණමිත්තතා – ඉමෙ ඛො, භන්තෙ, ඡ ධම්මා භික්ඛුනො අපරිහානාය සංවත්තන්තී'ති. ඉදමවොච, භික්ඛවෙ, සා දෙවතා. ඉදං වත්වා මං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා තත්ථෙවන්තරධායී''ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එතදවොච – ''ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි. ඉධ, භන්තෙ, භික්ඛු අත්තනා ච සත්ථුගාරවො හොති සත්ථුගාරවතාය ච වණ්ණවාදී. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ න සත්ථුගාරවා තෙ ච සත්ථුගාරවතාය සමාදපෙති. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ සත්ථුගාරවා තෙසඤ්ච වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන. අත්තනා ච ධම්මගාරවො හොති…පෙ…. සඞ්ඝගාරවො හොති… සික්ඛාගාරවො හොති … සුවචො හොති… කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණමිත්තතාය ච වණ්ණවාදී. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ න කල්‍යාණමිත්තා තෙ ච කල්‍යාණමිත්තතාය සමාදපෙති. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ කල්‍යාණමිත්තා තෙසඤ්ච වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන . ඉමස්ස ඛො අහං, භන්තෙ, භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමී''ති.

''සාධු සාධු, සාරිපුත්ත! සාධු ඛො ත්වං, සාරිපුත්ත, ඉමස්ස මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාසි. ඉධ, සාරිපුත්ත, භික්ඛු අත්තනා ච සත්ථුගාරවො හොති සත්ථුගාරවතාය ච වණ්ණවාදී. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ න සත්ථුගාරවා තෙ ච සත්ථුගාරවතාය සමාදපෙති. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ සත්ථුගාරවා තෙසඤ්ච වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන. අත්තනා ච ධම්මගාරවො හොති…පෙ…. සඞ්ඝගාරවො හොති… සික්ඛාගාරවො හොති… සුවචො හොති… කල්‍යාණමිත්තො හොති කල්‍යාණමිත්තතාය ච වණ්ණවාදී. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ න කල්‍යාණමිත්තා තෙ ච කල්‍යාණමිත්තතාය සමාදපෙති. යෙ චඤ්ඤෙ භික්ඛූ කල්‍යාණමිත්තා තෙසඤ්ච වණ්ණං භණති භූතං තච්ඡං කාලෙන. ඉමස්ස ඛො, සාරිපුත්ත, මයා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො''ති. පඤ්චමං.

6. සමාධිසුත්තං

70. '''සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න සන්තෙන සමාධිනා න පණීතෙන න පටිප්පස්සද්ධිලද්ධෙන [න පටිප්පස්සද්ධලද්ධෙන (සී.)] න එකොදිභාවාධිගතෙන අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභවිස්සති – එකොපි හුත්වා බහුධා භවිස්සති, බහුධාපි හුත්වා එකො භවිස්සති…පෙ…. යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙස්සතී'ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. 'දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසිකාය උභො සද්දෙ සුණිස්සති – දිබ්බෙ ච මානුසෙ ච යෙ දූරෙ සන්තිකෙ චා'ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. 'පරසත්තානං පරපුග්ගලානං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානිස්සති – සරාගං වා චිත්තං සරාගං චිත්තන්ති පජානිස්සති …පෙ…. විමුත්තං වා චිත්තං විමුත්තං චිත්තන්ති පජානිස්සතී'ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. 'අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිස්සති, සෙය්‍යථීදං – එකම්පි ජාතිං, ද්වෙපි ජාතියො…පෙ. … ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිස්සතී'ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. 'දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සිස්සති…පෙ…. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානිස්සතී'ති නෙතං ඨානං විජ්ජති . 'ආසවානං ඛයා…පෙ…. සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සතී'ති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

'''සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සන්තෙන සමාධිනා පණීතෙන පටිප්පස්සද්ධිලද්ධෙන එකොදිභාවාධිගතෙන අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභවිස්සති…පෙ…. යාව බ්‍රහ්මලොකාපි කායෙන වසං වත්තෙස්සතී'ති ඨානමෙතං විජ්ජති. 'දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුසිකාය උභො සද්දෙ සුණිස්සති – දිබ්බෙ ච මානුසෙ ච යෙ දූරෙ සන්තිකෙ චා'ති ඨානමෙතං විජ්ජති. 'පරසත්තානං පරපුග්ගලානං චෙතසා චෙතො පරිච්ච පජානිස්සති – සරාගං වා චිත්තං සරාගං චිත්තන්ති පජානිස්සති…පෙ…. විමුත්තං වා චිත්තං විමුත්තං චිත්තන්ති පජානිස්සතී'ති ඨානමෙතං විජ්ජති. 'අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිස්සති, සෙය්‍යථීදං – එකම්පි ජාතිං, ද්වෙපි ජාතියො…පෙ…. ඉති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරිස්සතී'ති ඨානමෙතං විජ්ජති. 'දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සිස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ, සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානිස්සතී'ති ඨානමෙතං විජ්ජති . 'ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං…පෙ. … සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සතී'ති ඨානමෙතං විජ්ජතී''ති. ඡට්ඨං.

7. සක්ඛිභබ්බසුත්තං

71. ''ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණිතුං සති සති ආයතනෙ. කතමෙහි ඡහි? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු 'ඉමෙ හානභාගියා ධම්මා'ති යථාභූතං නප්පජානාති, 'ඉමෙ

ඨිතිභාගියා ධම්මා’ති යථාභූතං නප්පජානාති, ‘ඉමෙ විසෙසභාගියා ධම්මා’ති යථාභූතං නප්පජානාති, ‘ඉමෙ නිබ්බෙධභාගියා ධම්මා’ති යථාභූතං නප්පජානාති, අසක්කච්චකාරී ච හොති, අසප්පායකාරී ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණිතුං සති සති ආයතනෙ.

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණිතුං සති සති ආයතනෙ. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉමෙ හානභාගියා ධම්මා’ති යථාභූතං පජානාති, ‘ඉමෙ ඨිතිභාගියා ධම්මා’ති යථාභූතං පජානාති, ‘ඉමෙ විසෙසභාගියා ධම්මා’ති යථාභූතං පජානාති, ‘ඉමෙ නිබ්බෙධභාගියා ධම්මා’ති යථාභූතං පජානාති, සක්කච්චකාරී ච හොති, සප්පායකාරී ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො තත්‍ර තත්‍රෙව සක්ඛිභබ්බතං පාපුණිතුං සති සති ආයතනෙ’’ති. සත්තමං.

8. බලසුත්තං

72. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො සමාධිස්මිං [සමාධිම්හි (ක.)] බලතං පාපුණිතුං. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න සමාධිස්ස සමාපත්තිකුසලො හොති, න සමාධිස්ස ඨිතිකුසලො හොති, න සමාධිස්ස [න සමාධිම්හා (ක.) උපරිසත්තකනිපාතෙ දෙවතාවග්ගෙ පන සබ්බත්ථපි ‘‘සමාධිස්ස’’ඉච්චෙව දිස්සති] වුට්ඨානකුසලො හොති, අසක්කච්චකාරී ච හොති, අසාතච්චකාරී ච, අසප්පායකාරී ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො සමාධිස්මිං බලතං පාපුණිතුං.

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො සමාධිස්මිං බලතං පාපුණිතුං. කතමෙහි ඡහි? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු සමාධිස්ස සමාපත්තිකුසලො හොති, සමාධිස්ස ඨිතිකුසලො හොති, සමාධිස්ස වුට්ඨානකුසලො හොති, සක්කච්චකාරී ච හොති, සාතච්චකාරී ච, සප්පායකාරී ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො සමාධිස්මිං බලතං පාපුණිතු’’න්ති. අට්ඨමං.

9. පඨමතජ්ඣානසුත්තං

73. ‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං. කතමෙ ඡ? කාමච්ඡන්දං, බ්‍යාපාදං, ථිනමිද්ධං, උද්ධච්චකුක්කුච්චං, විචිකිච්ඡං. කාමෙසු ඛො පනස්ස ආදීනවො න යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං.

‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං. කතමෙ ඡ? කාමච්ඡන්දං, බ්‍යාපාදං, ථිනමිද්ධං, උද්ධච්චකුක්කුච්චං, විචිකිච්ඡං, කාමෙසු ඛො පනස්ස ආදීනවො න යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨො හොති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතු’’න්ති. නවමං.

10. දුතියතජ්ඣානසුත්තං

74. ‘‘ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං. කතමෙ ඡ? කාමවිතක්කං, බ්‍යාපාදවිතක්කං, විහිංසාවිතක්කං, කාමසඤ්ඤං, බ්‍යාපාදසඤ්ඤං, විහිංසාසඤ්ඤං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං.

‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතුං. කතමෙ ඡ? කාමවිතක්කං, බ්‍යාපාදවිතක්කං, විහිංසාවිතක්කං, කාමසඤ්ඤං, බ්‍යාපාදසඤ්ඤං, විහිංසාසඤ්ඤං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො පඨමං ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරිතු’’න්ති. දසමං.

දෙවතාවග්ගො සත්තමො. [දුතියො (ස්‍යා. ක.)]

තස්සුද්දානං –

අනාගාමි අරහං මිත්තා, සඞ්ගණිකාරාමදෙවතා;
සමාධි සක්ඛිභබ්බං බලං, තජ්ඣානා අපරෙ දුවෙති.

8. අරහත්තවග්ගො

1. දුක්ඛසුත්තං

75. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා. කතමෙහි ඡහි? කාමවිතක්කෙන, බ්‍යාපාදවිතක්කෙන, විහිංසාවිතක්කෙන, කාමසඤ්ඤාය, බ්‍යාපාදසඤ්ඤාය, විහිංසාසඤ්ඤාය – ඉමෙහි, ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ දුක්ඛං විහරති සවිඝාතං සඋපායාසං සපරිළාහං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා දුග්ගති පාටිකඞ්ඛා.

‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගති පාටිකඞ්ඛා. කතමෙහි ඡහි? නෙක්ඛම්මවිතක්කෙන, අබ්‍යාපාදවිතක්කෙන, අවිහිංසාවිතක්කෙන, නෙක්ඛම්මසඤ්ඤාය, අබ්‍යාපාදසඤ්ඤාය, අවිහිංසාසඤ්ඤාය – ඉමෙහි, ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛං විහරති අවිඝාතං අනුපායාසං අපරිළාහං, කායස්ස භෙදා පරං මරණා සුගති පාටිකඞ්ඛා’’ති. පඨමං.

2. අරහත්තසුත්තං

76. ‘‘ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? මානං, ඔමානං, අතිමානං, අධිමානං, ථම්භං, අතිනිපාතං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං.

‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? මානං, ඔමානං , අතිමානං, අධිමානං, ථම්භං, අතිනිපාතං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො අරහත්තං සච්ඡිකාතු’’න්ති. දුතියං.

3. උත්තරිමනුස්සධම්මසුත්තං

77. ‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො උත්තරිමනුස්සධම්මං අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? මුට්ඨස්සච්චං, අසම්පජඤ්ඤං, ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතං, භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතං, කුහනං, ලපනං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො උත්තරිමනුස්සධම්මං අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසං සච්ඡිකාතුං.

‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො උත්තරිමනුස්සධම්මං අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? මුට්ඨස්සච්චං, අසම්පජඤ්ඤං, ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතං, භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතං, කුහනං, ලපනං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො උත්තරිමනුස්සධම්මං අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසං සච්ඡිකාතු’’න්ති. තතියං.

4. සුඛසොමනස්සසුත්තං

78. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛසොමනස්සබහුලො විහරති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයාය. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ධම්මාරාමො හොති, භාවනාරාමො හොති, පහානාරාමො හොති, පවිවෙකාරාමො හොති , අබ්‍යාපජ්ඣාරාමො හොති, නිප්පපඤ්චාරාමො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු දිට්ඨෙව ධම්මෙ සුඛසොමනස්සබහුලො විහරති, යොනි චස්ස ආරද්ධා හොති ආසවානං ඛයායා’’ති. චතුත්ථං.

5. අධිගමසුත්තං

79. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතුං [ඵාතිකත්තුං (සී.), ඵාතිකාතුං (ස්‍යා. කං. පී.)]. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න ආයකුසලො ච හොති, න අපායකුසලො ච හොති, න උපායකුසලො ච හොති, අනධිගතානං කුසලානං ධම්මානං අධිගමාය න ඡන්දං ජනෙති, අධිගතෙ කුසලෙ ධම්මෙ න ආරක්ඛති [සාරක්ඛති (සී. ස්‍යා. කං. පී)], සාතච්චකිරියාය න සම්පාදෙති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතුං.

‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතුං. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආයකුසලො ච හොති, අපායකුසලො ච හොති, උපායකුසලො ච හොති, අනධිගතානං කුසලානං ධම්මානං අධිගමාය ඡන්දං ජනෙති, අධිගතෙ කුසලෙ ධම්මෙ ආරක්ඛති, සාතච්චකිරියාය සම්පාදෙති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අනධිගතං වා කුසලං ධම්මං අධිගන්තුං, අධිගතං වා කුසලං ධම්මං ඵාතිං කාතු’’න්ති. පඤ්චමං.

6. මහන්තත්තසුත්තං

80. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු නචිරස්සෙව මහන්තත්තං [මහත්තං (ස්‍යා. කං.)] වෙපුල්ලත්තං පාපුණාති ධම්මෙසු. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ආලොකබහුලො ච හොති යොගබහුලො ච වෙදබහුලො ච අසන්තුට්ඨිබහුලො ච අනික්ඛිත්තධුරො ච කුසලෙසු ධම්මෙසු උත්තරි ච පතාරෙති [පකරොති (ක.)]. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු නචිරස්සෙව මහන්තත්තං වෙපුල්ලත්තං පාපුණාති ධම්මෙසූ’’ති. ඡට්ඨං.

7. පඨමනිරයසුත්තං

81. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි ඡහි? පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති, පාපිච්ඡො ච, මිච්ඡාදිට්ඨි ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි ඡහි? පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති , කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, අප්පිච්ඡො ච, සම්මාදිට්ඨි ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. සත්තමං.

8. දුතියනිරයසුත්තං

82. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ. කතමෙහි ඡහි [මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති, (සී. ස්‍යා. පී.) එවං සුක්කපක්ඛෙපි]? පාණාතිපාතී හොති, අදින්නාදායී හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරී හොති, මුසාවාදී හොති [මුසාවාදී හොති, පිසුණවාචො හොති, ඵරුසවාචො හොති, සම්ඵප්පලාපී හොති, (සී. ස්‍යා. පී.) එවං සුක්කපක්ඛෙපි], ලුද්ධො ච, පගබ්භො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං නිරයෙ.

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ. කතමෙහි ඡහි? පාණාතිපාතා පටිවිරතො හොති, අදින්නාදානා පටිවිරතො හොති, කාමෙසුමිච්ඡාචාරා පටිවිරතො හොති, මුසාවාදා පටිවිරතො හොති, අලුද්ධො ච, අප්පගබ්භො ච. ඉමෙහි ඛො භික්ඛවෙ ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො යථාභතං නික්ඛිත්තො එවං සග්ගෙ’’ති. අට්ඨමං.

9. අග්ගධම්මසුත්තං

83. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අග්ගං ධම්මං අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අස්සද්ධො හොති, අහිරිකො හොති, අනොත්තප්පී හොති, කුසීතො හොති, දුප්පඤ්ඤො හොති, කායෙ ච ජීවිතෙ ච සාපෙක්ඛො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අග්ගං ධම්මං අරහත්තං සච්ඡිකාතුං.

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අග්ගං ධම්මං අරහත්තං සච්ඡිකාතුං. කතමෙහි ඡහි? ඉධ , භික්ඛවෙ, භික්ඛු සද්ධො හොති, හිරිමා හොති, ඔත්තප්පී හොති, ආරද්ධවීරියො හොති, පඤ්ඤවා හොති, කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ , ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අග්ගං ධම්මං අරහත්තං සච්ඡිකාතු’’න්ති. නවමං.

10. රත්තිදිවසසුත්තං

84. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො යා රත්ති වා දිවසො වා ආගච්ඡති හානියෙව පාටිකඞ්ඛා කුසලෙසු ධම්මෙසු, නො වුද්ධි. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු මහිච්ඡො හොති, විඝාතවා, අසන්තුට්ඨො, ඉතරීතරචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන, අස්සද්ධො හොති, දුස්සීලො හොති, කුසීතො හොති, මුට්ඨස්සති හොති, දුප්පඤ්ඤො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො යා රත්ති වා දිවසො වා ආගච්ඡති හානියෙව පාටිකඞ්ඛා කුසලෙසු ධම්මෙසු, නො වුද්ධි.

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො යා රත්ති වා දිවසො වා ආගච්ඡති වුද්ධියෙව පාටිකඞ්ඛා කුසලෙසු ධම්මෙසු, නො පරිහානි. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු න මහිච්ඡො හොති, අවිඝාතවා, සන්තුට්ඨො, ඉතරීතරචීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරෙන, සද්ධො හොති, සීලවා හොති, ආරද්ධවීරියො හොති, සතිමා හොති, පඤ්ඤවා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො යා රත්ති වා දිවසො වා ආගච්ඡති වුද්ධියෙව පාටිකඞ්ඛා , කුසලෙසු ධම්මෙසු නො පරිහානී’’ති. දසමං.

අරහත්තවග්ගො අට්ඨමො. [තතියො (සත්‍යා. ක.)]

තස්සුද්දානං –

දුක්ඛං අරහත්තං උත්තරි ච, සුඛං අධිගමෙන ච;
මහන්තත්තං ද්වයං නිරයෙ [මහත්තද්වයනිරයෙ (සත්‍යා.)], අග්ගධම්මඤ්ච රත්තියොති.

9. සීතිවග්ගො

1. සීතිභාවසුත්තං

85. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අනුත්තරං සීතිභාවං සච්ඡිකාතුං. කතමෙහි ඡහි [විසුද්ධි. 1.64 ආදයො විත්ථාරො]? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යස්මිං සමයෙ චිත්තං නිග්ගහෙතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං න නිග්ගණ්හාති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං පග්ගහෙතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං න පග්ගණ්හාති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං සම්පහංසිතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං න සම්පහංසෙති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං න අජ්ඣුපෙක්ඛති, හීනාධිමුත්තිකො ච හොති, සක්කායාභිරතො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු අභබ්බො අනුත්තරං සීතිභාවං සච්ඡිකාතුං.

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අනුත්තරං සීතිභාවං සච්ඡිකාතුං. කතමෙහි ඡහි? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු යස්මිං සමයෙ චිත්තං නිග්ගහෙතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං නිග්ගණ්හාති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං පග්ගහෙතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං පග්ගණ්හාති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං සම්පහංසිතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං සම්පහංසෙති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛති, පණීතාධිමුත්තිකො ච හොති, නිබ්බානාභිරතො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු භබ්බො අනුත්තරං සීතිභාවං සච්ඡිකාතු’’න්ති. පඨමං.

2. ආවරණසුත්තං

86. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තොපි සද්ධම්මං අභබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. කතමෙහි ඡහි ? කම්මාවරණතාය සමන්නාගතො හොති, කිලෙසාවරණතාය සමන්නාගතො හොති, විපාකාවරණතාය සමන්නාගතො හොති, අස්සද්ධො ච හොති, අච්ඡන්දිකො ච, දුප්පඤ්ඤො ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තොපි සද්ධම්මං අභබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං.

‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තො සද්ධම්මං භබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. කතමෙහි ඡහි? න කම්මාවරණතාය සමන්නාගතො හොති, න කිලෙසාවරණතාය සමන්නාගතො හොති, න විපාකාවරණතාය සමන්නාගතො හොති, සද්ධො ච හොති, ඡන්දිකො ච, පඤ්ඤවා ච. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තො සද්ධම්මං භබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්ත’’න්ති. දුතියං.

3. වොරොපිතසුත්තං

87. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තොපි සද්ධම්මං අභබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. කතමෙහි ඡහි? මාතා ජීවිතා වොරොපිතා හොති, පිතා ජීවිතා වොරොපිතො හොති, අරහං [අරහා (සයා. කං.), අරහන්තො (ක.)] ජීවිතා වොරොපිතො හොති, තථාගතස්ස දුට්ඨෙන චිත්තෙන ලොහිතං උප්පාදිතං හොති, සඞ්ඝො භින්නො හොති, දුප්පඤ්ඤො හොති ජළො එළමූගො. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තොපි සද්ධම්මං අභබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං.

‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තො සද්ධම්මං භබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. කතමෙහි ඡහි? න මාතා ජීවිතා වොරොපිතා හොති, න පිතා ජීවිතා වොරොපිතො හොති, න අරහං ජීවිතා වොරොපිතො හොති, න තථාගතස්ස දුට්ඨෙන චිත්තෙන ලොහිතං උප්පාදිතං හොති, න සඞ්ඝො භින්නො හොති, පඤ්ඤවා හොති අජළො අනෙළමූගො. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තො සද්ධම්මං භබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්ත’’න්ති. තතියං.

4. සුස්සූසතිසුත්තං

88. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තොපි සද්ධම්මං අභබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. කතමෙහි ඡහි? තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ දෙසියමානෙ න සුස්සූසති, න සොතං ඔදහති, න අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති [උපට්ඨපෙති (සී. සයා. කං. පී.)], අනත්ථං ගණ්හාති, අත්ථං රිඤ්චති, අනනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තොපි සද්ධම්මං අභබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං.

‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තො සද්ධම්මං භබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං. කතමෙහි ඡහි? තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ දෙසියමානෙ සුස්සූසති, සොතං ඔදහති, අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨාපෙති, අත්ථං ගණ්හාති, අනත්ථං රිඤ්චති, අනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො හොති. ඉමෙහි ඛො,

භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සුණන්තො සද්ධම්මං භබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්ත''න්ති. චතුත්ථං.

5. අප්පහායසුත්තං

89. ''ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො දිට්ඨිසම්පදං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? සක්කායදිට්ඨිං, විචිකිච්ඡං, සීලබ්බතපරාමාසං, අපායගමනීයං රාගං, අපායගමනීයං දොසං, අපායගමනීයං මොහං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො දිට්ඨිසම්පදං සච්ඡිකාතුං.

''ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො දිට්ඨිසම්පදං සච්ඡිකාතුං. කතමෙ ඡ? සක්කායදිට්ඨිං, විචිකිච්ඡං, සීලබ්බතපරාමාසං, අපායගමනීයං රාගං, අපායගමනීයං දොසං, අපායගමනීයං මොහං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො දිට්ඨිසම්පදං සච්ඡිකාතු''න්ති. පඤ්චමං.

6. පහීනසුත්තං

90. ''ඡයිමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා දිට්ඨිසම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස පහීනා. කතමෙ ඡ? සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාසො, අපායගමනීයො රාගො, අපායගමනීයො දොසො, අපායගමනීයො මොහො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මා දිට්ඨිසම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස පහීනා''ති. ඡට්ඨං.

7. අභබ්බසුත්තං

91. ''ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො උප්පාදෙතුං . කතමෙ ඡ? සක්කායදිට්ඨිං, විචිකිච්ඡං, සීලබ්බතපරාමාසං, අපායගමනීයං රාගං, අපායගමනීයං දොසං, අපායගමනීයං මොහං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො උප්පාදෙතු''න්ති. සත්තමං.

8. පඨමඅභබ්බට්ඨානසුත්තං

92. ''ඡයිමානි, භික්ඛවෙ, අභබ්බට්ඨානානි. කතමානි ඡ? අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො සත්ථරි අගාරවො විහරිතුං අප්පතිස්සො, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො ධම්මෙ අගාරවො විහරිතුං අප්පතිස්සො, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො සඞ්ඝෙ අගාරවො විහරිතුං අප්පතිස්සො, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො සික්ඛාය අගාරවො විහරිතුං අප්පතිස්සො, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො අනාගමනීයං වත්ථුං පච්චාගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො අට්ඨමං භවං නිබ්බත්තෙතුං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අභබ්බට්ඨානානී''ති. අට්ඨමං.

9. දුතියඅභබ්බට්ඨානසුත්තං

93. ''ඡයිමානි, භික්ඛවෙ, අභබ්බට්ඨානානි. කතමානි ඡ? අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි [කිඤ්චි (ක.) විභ. 809; ම. නි. 3.127] සඞ්ඛාරං නිච්චතො උපගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතො උපගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කඤ්චි ධම්මං අත්තතො උපගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො ආනන්තරියං කම්මං [ආනන්තරියකම්මං (සී.), අනන්තරියකම්මං (ස්‍යා. පී.) අ. නි. 4.162 පස්සිතබ්බං] කාතුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො කොතූහලමඞ්ගලෙන සුද්ධිං පච්චාගන්තුං , අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො ඉතො බහිද්ධා දක්ඛිණෙය්‍යං ගවෙසිතුං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අභබ්බට්ඨානානී''ති. නවමං.

10. තතියඅභබ්බට්ඨානසුත්තං

94. ''ඡයිමානි, භික්ඛවෙ, අභබ්බට්ඨානානි. කතමානි ඡ? අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො මාතරං ජීවිතා වොරොපෙතුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො පිතරං ජීවිතා වොරොපෙතුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො අරහන්තං ජීවිතා වොරොපෙතුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො තථාගතස්ස දුට්ඨෙන චිත්තෙන ලොහිතං උප්පාදෙතුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො සඞ්ඝං භින්දිතුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො අඤ්ඤං සත්ථාරං උද්දිසිතුං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අභබ්බට්ඨානානී''ති. දසමං.

11. චතුත්ථඅභබ්බට්ඨානසුත්තං

95. ''ඡයිමානි , භික්ඛවෙ, අභබ්බට්ඨානානි. කතමානි ඡ? අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො සයංකතං සුඛදුක්ඛං පච්චාගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො පරංකතං [පරකතං (සී. ස්‍යා.)] සුඛදුක්ඛං පච්චාගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො සයංකතඤ්ච පරංකතඤ්ච සුඛදුක්ඛං පච්චාගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො

පුග්ගලො අසයංකාරං අධිච්චසමුප්පන්නං සුඛදුක්ඛං පච්චාගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො අපරංකාරං අධිච්චසමුප්පන්නං සුඛදුක්ඛං පච්චාගන්තුං, අභබ්බො දිට්ඨිසම්පන්නො පුග්ගලො අසයංකාරඤ්ච අපරංකාරඤ්ච අධිච්චසමුප්පන්නං සුඛදුක්ඛං පච්චාගන්තුං. තං කිස්ස හෙතු? තථා හිස්ස, භික්ඛවෙ, දිට්ඨිසම්පන්නස්ස පුග්ගලස්ස හෙතු ච සුදිට්ඨො හෙතුසමුප්පන්නා ච ධම්මා. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ අභබ්බට්ඨානානී''ති. එකාදසමං.

සීතිවග්ගො නවමො. [චතුත්ථො (ස්‍යා. ක.)]

තස්සුද්දානං –

සීතිභාවං ආවරණං, වොරොපිතා සුස්සූසති;
අප්පහාය පහීනාභබ්බො, තට්ඨානා චතුරොපි චාති.

10. ආනිසංසවග්ගො

1. පාතුභාවසුත්තං

96. ‘‘ඡන්නං , භික්ඛවෙ, පාතුභාවො දුල්ලභො ලොකස්මිං. කතමෙසං ඡන්නං? තථාගතස්ස අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාතුභාවො දුල්ලභො ලොකස්මිං, තථාගතප්පවෙදිතස්ස ධම්මවිනයස්ස දෙසෙතා පුග්ගලො දුල්ලභො ලොකස්මිං, අරියායතනෙ පච්චාජාති දුල්ලභා [පච්චාජාතො දුල්ලභො (සයා.)] ලොකස්මිං, ඉන්ද්‍රියානං අවෙකල්ලතා දුල්ලභා ලොකස්මිං, අජළතා අනෙළමූගතා දුල්ලභා ලොකස්මිං, කුසලෙ ධම්මෙ ඡන්දො [කුසලධම්මච්ඡන්දො (සී. සයා. පී.)] දුල්ලභො ලොකස්මිං. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, ඡන්නං පාතුභාවො දුල්ලභො ලොකස්මි’’න්ති. පඨමං.

2. ආනිසංසසුත්තං

97. ‘‘ඡයිමෙ, භික්ඛවෙ, ආනිසංසා සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය. කතමෙ ඡ? සද්ධම්මනියතො හොති, අපරිහානධම්මො හොති, පරියන්තකතස්ස දුක්ඛං හොති [දුක්ඛං න හොති (සයා. පී. ක.)], අසාධාරණෙන ඤාණෙන සමන්නාගතො හොති, හෙතු චස්ස සුදිට්ඨො, හෙතුසමුප්පන්නා ච ධම්මා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ආනිසංසා සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියායා’’ති. දුතියං.

3. අනිච්චසුත්තං

98. ‘‘‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කඤ්චි සඞ්ඛාරං නිච්චතො සමනුපස්සන්තො අනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො භවිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘අනුලොමිකාය ඛන්තියා අසමන්නාගතො සම්මත්තනියාමං ඔක්කමිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘සම්මත්තනියාමං අනොක්කමමානො සොතාපත්තිඵලං වා සකදාගාමිඵලං වා අනාගාමිඵලං වා අරහත්තං [අරහත්තඵලං (ක.) පටි. ම. 3.36] වා සච්ඡිකරිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

‘‘‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සබ්බසඞ්ඛාරෙ [සබ්බසඞ්ඛාරං (සී. පී.)] අනිච්චතො සමනුපස්සන්තො අනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො භවිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘අනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො සම්මත්තනියාමං ඔක්කමිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘සම්මත්තනියාමං ඔක්කමමානො සොතාපත්තිඵලං වා සකදාගාමිඵලං වා අනාගාමිඵලං වා අරහත්තං වා සච්ඡිකරිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජතී’’ති. තතියං.

4. දුක්ඛසුත්තං

99. ‘‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කඤ්චි සඞ්ඛාරං සුඛතො සමනුපස්සන්තො…පෙ…. සබ්බසඞ්ඛාරෙ දුක්ඛතො සමනුපස්සන්තො…පෙ…. ඨානමෙතං විජ්ජති’’. චතුත්ථං.

5. අනත්තසුත්තං

100. ‘‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කඤ්චි ධම්මං අත්තතො සමනුපස්සන්තො…පෙ…. සබ්බධම්මෙ [සබ්බධම්මං (සී. පී.), කිඤ්චිධම්මං (ක.) පටි. ම. 3.36] අනත්තතො සමනුපස්සන්තො…පෙ…. ඨානමෙතං විජ්ජති’’. පඤ්චමං.

6. නිබ්බානසුත්තං

101. ‘‘‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු නිබ්බානං දුක්ඛතො සමනුපස්සන්තො අනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො භවිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘අනුලොමිකාය ඛන්තියා අසමන්නාගතො සම්මත්තනියාමං ඔක්කමිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති. ‘සම්මත්තනියාමං අනොක්කමමානො සොතාපත්තිඵලං වා සකදාගාමිඵලං වා අනාගාමිඵලං වා අරහත්තං වා සච්ඡිකරිස්සතී’ති නෙතං ඨානං විජ්ජති.

‘‘‘සො වත, භික්ඛවෙ, භික්ඛු නිබ්බානං සුඛතො සමනුපස්සන්තො අනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො භවිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘අනුලොමිකාය ඛන්තියා සමන්නාගතො සම්මත්තනියාමං ඔක්කමිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ‘සම්මත්තනියාමං ඔක්කමමානො සොතාපත්තිඵලං වා සකදාගාමිඵලං වා අනාගාමිඵලං වා අරහත්තං වා සච්ඡිකරිස්සතී’ති ඨානමෙතං විජ්ජතී’’ති. ඡට්ඨං.

7. අනවත්ථිතසුත්තං

102. ‘‘ඡ , භික්ඛවෙ, ආනිසංසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව භික්ඛුනා සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනොධිං කරිත්වා අනිච්චසඤ්ඤං උපට්ඨාපෙතුං. කතමෙ ඡ? ‘සබ්බසඞ්ඛාරා ච මෙ අනවත්ථිතා [අනවට්ඨිතතො (සී. ස්‍යා. පී.)] ඛායිස්සන්ති, සබ්බලොකෙ ච මෙ මනො නාභිරමිස්සති [න රමිස්සති (ක.)], සබ්බලොකා ච මෙ මනො වුට්ඨහිස්සති, නිබ්බානපොණඤ්ච මෙ මානසං භවිස්සති, සංයොජනා ච මෙ පහානං ගච්ඡිස්සන්ති [ගච්ඡන්ති (ස්‍යා. පී. ක.)], පරමෙන ච සාමඤ්ඤෙන සමන්නාගතො භවිස්සාමී’ති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ආනිසංසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව භික්ඛුනා සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනොධිං කරිත්වා අනිච්චසඤ්ඤං උපට්ඨාපෙතු’’න්ති. සත්තමං.

8. උක්ඛිත්තාසිකසුත්තං

103. ‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ආනිසංසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව භික්ඛුනා සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනොධිං කරිත්වා දුක්ඛසඤ්ඤං උපට්ඨාපෙතුං. කතමෙ ඡ? ‘සබ්බසඞ්ඛාරෙසු ච මෙ නිබ්බිදසඤ්ඤා පච්චුපට්ඨිතා භවිස්සති, සෙය්‍යථාපි උක්ඛිත්තාසිකෙ වධකෙ. සබ්බලොකා ච මෙ මනො වුට්ඨහිස්සති, නිබ්බානෙ ච සන්තදස්සාවී භවිස්සාමි, අනුසයා ච මෙ සමුග්ඝාතං ගච්ඡිස්සන්ති [ගච්ඡන්ති (පී. ක.)], කිච්චකාරී ච භවිස්සාමි, සත්ථා ච මෙ පරිචිණ්ණො භවිස්සති මෙත්තාවතායා’ති. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ආනිසංසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව භික්ඛුනා සබ්බසඞ්ඛාරෙසු අනොධිං කරිත්වා දුක්ඛසඤ්ඤං උපට්ඨාපෙතු’’න්ති. අට්ඨමං.

9. අතම්මයසුත්තං

104. ‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ආනිසංසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව භික්ඛුනා සබ්බධම්මෙසු අනොධිං කරිත්වා අනත්තසඤ්ඤං උපට්ඨාපෙතුං. කතමෙ ඡ? සබ්බලොකෙ ච අතම්මයො භවිස්සාමි, අහඞ්කාරා ච මෙ උපරුජ්ඣිස්සන්ති, මමඞ්කාරා ච මෙ උපරුජ්ඣිස්සන්ති, අසාධාරණෙන ච ඤාණෙන සමන්නාගතො භවිස්සාමි, හෙතු ච මෙ සුදිට්ඨො භවිස්සති, හෙතුසමුප්පන්නා ච ධම්මා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ආනිසංසෙ සම්පස්සමානෙන අලමෙව භික්ඛුනා සබ්බධම්මෙසු අනොධිං කරිත්වා අනත්තසඤ්ඤං උපට්ඨාපෙතු’’න්ති. නවමං.

10. භවසුත්තං

105. ‘‘තයොමෙ , භික්ඛවෙ, භවා පහාතබ්බා, තීසු සික්ඛාසු සික්ඛිතබ්බං. කතමෙ තයො භවා පහාතබ්බා? කාමභවො, රූපභවො, අරූපභවො – ඉමෙ තයො භවා පහාතබ්බා. කතමාසු තීසු සික්ඛාසු සික්ඛිතබ්බං? අධිසීලසික්ඛාය, අධිචිත්තසික්ඛාය, අධිපඤ්ඤාසික්ඛාය – ඉමාසු තීසු සික්ඛාසු සික්ඛිතබ්බං. යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ඉමෙ තයො භවා පහීනා හොන්ති, ඉමාසු ච තීසු සික්ඛාසු සික්ඛිතසික්ඛො හොති – අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං, විවත්තයි සංයොජනං, සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සා’’ති. දසමං.

11. තණ්හාසුත්තං

106. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, තණ්හා පහාතබ්බා, තයො ච මානා. කතමා තිස්සො තණ්හා පහාතබ්බා? කාමතණ්හා, භවතණ්හා, විභවතණ්හා – ඉමා තිස්සො තණ්හා පහාතබ්බා. කතමෙ තයො මානා පහාතබ්බා? මානො, ඔමානො, අතිමානො – ඉමෙ තයො මානා පහාතබ්බා. යතො ඛො, භික්ඛවෙ, භික්ඛුනො ඉමා තිස්සො තණ්හා පහීනා හොන්ති, ඉමෙ ච තයො මානා; අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං, විවත්තයි සංයොජනං, සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සා’’ති. එකාදසමං.

ආනිසංසවග්ගො දසමො. [පඤ්චමො (ස්‍යා. ක.)]

තස්සුද්දානං –

පාතුභාවො ආනිසංසො, අනිච්චදුක්ඛඅනත්තතො;
නිබ්බානං අනවත්ථි, උක්ඛිත්තාසි අතම්මයො;
භවා තණ්හායෙකා දසාති.

දුතියපණ්ණාසකං සමත්තං.

11. තිකවග්ගො

1. රාගසුත්තං

107. ''තයොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? රාගො, දොසො, මොහො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? රාගස්ස පහානාය අසුභා භාවෙතබ්බා, දොසස්ස පහානාය මෙත්තා භාවෙතබ්බා, මොහස්ස පහානාය පඤ්ඤා භාවෙතබ්බා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති. පඨමං.

2. දුච්චරිතසුත්තං

108. ''තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? කායදුච්චරිතං, වචීදුච්චරිතං, මනොදුච්චරිතං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? කායදුච්චරිතස්ස පහානාය කායසුචරිතං භාවෙතබ්බං, වචීදුච්චරිතස්ස පහානාය වචීසුචරිතං භාවෙතබ්බං, මනොදුච්චරිතස්ස පහානාය මනොසුචරිතං භාවෙතබ්බං. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති. දුතියං.

3. විතක්කසුත්තං

109. ''තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? කාමවිතක්කො, බ්‍යාපාදවිතක්කො, විහිංසාවිතක්කො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? කාමවිතක්කස්ස පහානාය නෙක්ඛම්මවිතක්කො භාවෙතබ්බො, බ්‍යාපාදවිතක්කස්ස පහානාය අබ්‍යාපාදවිතක්කො භාවෙතබ්බො, විහිංසාවිතක්කස්ස පහානාය අවිහිංසාවිතක්කො භාවෙතබ්බො. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති. තතියං.

4. සඤ්ඤාසුත්තං

110. ''තයොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? කාමසඤ්ඤා, බ්‍යාපාදසඤ්ඤා, විහිංසාසඤ්ඤා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? කාමසඤ්ඤාය පහානාය නෙක්ඛම්මසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා, බ්‍යාපාදසඤ්ඤාය පහානාය අබ්‍යාපාදසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා, විහිංසාසඤ්ඤාය පහානාය අවිහිංසාසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති. චතුත්ථං.

5. ධාතුසුත්තං

111. ''තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? කාමධාතු, බ්‍යාපාදධාතු, විහිංසාධාතු. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? කාමධාතුයා පහානාය නෙක්ඛම්මධාතු භාවෙතබ්බා, බ්‍යාපාදධාතුයා පහානාය අබ්‍යාපාදධාතු භාවෙතබ්බා, විහිංසාධාතුයා පහානාය අවිහිංසාධාතු භාවෙතබ්බා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති. පඤ්චමං.

6. අස්සාදසුත්තං

112. ''තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? අස්සාදදිට්ඨි, අත්තානුදිට්ඨි, මිච්ඡාදිට්ඨි. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො , භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? අස්සාදදිට්ඨියා පහානාය අනිච්චසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා, අත්තානුදිට්ඨියා පහානාය අනත්තසඤ්ඤා භාවෙතබ්බා, මිච්ඡාදිට්ඨියා පහානාය සම්මාදිට්ඨි භාවෙතබ්බා . ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති. ඡට්ඨං.

7. අරතිසුත්තං

113. ''තයොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? අරති, විහිංසා [විහෙසා (ක.)], අධම්මචරියා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? අරතියා පහානාය මුදිතා භාවෙතබ්බා, විහිංසාය පහානාය අවිහිංසා භාවෙතබ්බා, අධම්මචරියාය පහානාය ධම්මචරියා භාවෙතබ්බා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා''ති. සත්තමං.

8. සන්තුට්ඨිතාසුත්තං

114. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? අසන්තුට්ඨිතා, අසම්පජඤ්ඤං, මහිච්ඡතා. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? අසන්තුට්ඨිතාය පහානාය සන්තුට්ඨිතා භාවෙතබ්බා, අසම්පජඤ්ඤස්ස පහානාය සම්පජඤ්ඤං භාවෙතබ්බං, මහිච්ඡතාය පහානාය අප්පිච්ඡතා භාවෙතබ්බා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. අට්ඨමං.

9. දොවචස්සතාසුත්තං

115. ‘‘තයොමෙ, භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? දොවචස්සතා, පාපමිත්තතා, චෙතසො වික්ඛෙපො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? දොවචස්සතාය පහානාය සොවචස්සතා භාවෙතබ්බා, පාපමිත්තතාය පහානාය කල්‍යාණමිත්තතා භාවෙතබ්බා, චෙතසො වික්ඛෙපස්ස පහානාය ආනාපානස්සති භාවෙතබ්බා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. නවමං.

10. උද්ධච්චසුත්තං

116. ‘‘තයොමෙ , භික්ඛවෙ, ධම්මා. කතමෙ තයො? උද්ධච්චං, අසංවරො, පමාදො. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, තයො ධම්මා. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ තයො? උද්ධච්චස්ස පහානාය සමථො භාවෙතබ්බො, අසංවරස්ස පහානාය සංවරො භාවෙතබ්බො, පමාදස්ස පහානාය අප්පමාදො භාවෙතබ්බො. ඉමෙසං ඛො, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං ධම්මානං පහානාය ඉමෙ තයො ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. දසමං.

තිකවග්ගො එකාදසමො. [පඨමො (සයා.)]

තස්සුද්දානං –

රාගදුච්චරිතවිතක්ක, සඤ්ඤා ධාතූති වුච්චති;
අස්සාදඅරතිතුට්ඨී, දුවෙ ච උද්ධච්චෙන වග්ගොති.

12. සාමඤ්ඤවග්ගො

1. කායානුපස්සීසුත්තං

117. ‘‘ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො කායෙ කායානුපස්සී විහරිතුං. කතමෙ ඡ? කම්මාරාමතං, භස්සාරාමතං, නිද්දාරාමතං, සඞ්ගණිකාරාමතං, ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතං, භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො කායෙ කායානුපස්සී විහරිතුං.

‘‘ඡ , භික්ඛවෙ, ධම්මෙ පහාය භබ්බො කායෙ කායානුපස්සී විහරිතුං. කතමෙ ඡ? කම්මාරාමතං, භස්සාරාමතං, නිද්දාරාමතං, සඞ්ගණිකාරාමතං, ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතං, භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතං – ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො කායෙ කායානුපස්සී විහරිතු’’න්ති. පඨමං.

2. ධම්මානුපස්සීසුත්තං

118. ‘‘ඡ, භික්ඛවෙ, ධම්මෙ අප්පහාය අභබ්බො අජ්ඣත්තං කායෙ…පෙ…. බහිද්ධා කායෙ…පෙ…. අජ්ඣත්තබහිද්ධා කායෙ…පෙ…. අජ්ඣත්තං වෙදනාසු…පෙ…. බහිද්ධා වෙදනාසු…පෙ…. අජ්ඣත්තබහිද්ධා වෙදනාසු…පෙ…. අජ්ඣත්තං චිත්තෙ…පෙ…. බහිද්ධා චිත්තෙ…පෙ…. අජ්ඣත්තබහිද්ධා චිත්තෙ…පෙ…. අජ්ඣත්තං ධම්මෙසු…පෙ…. බහිද්ධා ධම්මෙසු…පෙ…. අජ්ඣත්තබහිද්ධා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරිතුං. කතමෙ ඡ? කම්මාරාමතං, භස්සාරාමතං, නිද්දාරාමතං, සඞ්ගණිකාරාමතං, ඉන්ද්‍රියෙසු අගුත්තද්වාරතං , භොජනෙ අමත්තඤ්ඤුතං. ඉමෙ ඛො, භික්ඛවෙ, ඡ ධම්මෙ පහාය භබ්බො අජ්ඣත්තබහිද්ධා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී විහරිතු’’න්ති. දුතියං.

3. තපුස්සසුත්තං

119. ‘‘ඡහි , භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො තපුස්සො [තපස්සො (පී.) අ. නි. 1.248] ගහපති තථාගතෙ නිට්ඨඞ්ගතො අමතද්දසො අමතං සච්ඡිකත්වා ඉරියති. කතමෙහි ඡහි? බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන, අරියෙන සීලෙන, අරියෙන ඤාණෙන, අරියාය විමුත්තියා. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො තපුස්සො ගහපති තථාගතෙ නිට්ඨඞ්ගතො අමතද්දසො අමතං සච්ඡිකත්වා ඉරියතී’’ති. තතියං.

4-23. භල්ලිකාදිසුත්තානි

120-139. ‘‘ඡහි, භික්ඛවෙ, ධම්මෙහි සමන්නාගතො භල්ලිකො ගහපති…පෙ…. සුදත්තො ගහපති අනාථපිණ්ඩිකො… චිත්තො ගහපති මච්ඡිකාසණ්ඩිකො… හත්ථකො ආළවකො… මහානාමො සක්කො… උග්ගො ගහපති වෙසාලිකො… උග්ගතො ගහපති… සූරම්බට්ඨො [සූරො අම්බට්ඨො (ක.)] … ජීවකො කොමාරභච්චො… නකුලපිතා ගහපති… තවකණ්ණිකො ගහපති… පූරණො ගහපති… ඉසිදත්තො ගහපති… සන්ධානො [සන්තානො (ක.)] ගහපති… විචයො [විජයො (සී. ස්‍යා. පී.)] ගහපති… විජයමාහිකො [වජ්ජියමහිතො (සී. ස්‍යා. පී.)] ගහපති… මෙණ්ඩකො ගහපති … වාසෙට්ඨො උපාසකො… අරිට්ඨො උපාසකො… සාරග්ගො [සාදත්තො (ස්‍යා.)] උපාසකො තථාගතෙ නිට්ඨඞ්ගතො අමතද්දසො අමතං සච්ඡිකත්වා ඉරියති. කතමෙහි ඡහි? බුද්ධෙ අවෙච්චප්පසාදෙන, ධම්මෙ අවෙච්චප්පසාදෙන, සඞ්ඝෙ අවෙච්චප්පසාදෙන, අරියෙන සීලෙන, අරියෙන ඤාණෙන, අරියාය විමුත්තියා. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතො සාරග්ගො උපාසකො තථාගතෙ නිට්ඨඞ්ගතො අමතද්දසො අමතං සච්ඡිකත්වා ඉරියතී’’ති. තෙවීසතිමං.

සාමඤ්ඤවග්ගො ද්වාදසමො.

13. රාගපෙය්‍යාලං

140. ‘‘රාගස්ස , භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ඡ? දස්සනානුත්තරියං , සවනානුත්තරියං, ලාභානුත්තරියං, සික්ඛානුත්තරියං, පාරිචරියානුත්තරියං, අනුස්සතානුත්තරියං. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

141. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ඡ? බුද්ධානුස්සති, ධම්මානුස්සති, සඞ්ඝානුස්සති, සීලානුස්සති, චාගානුස්සති, දෙවතානුස්සති. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

142. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා. කතමෙ ඡ? අනිච්චසඤ්ඤා, අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤා, දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤා, පහානසඤ්ඤා, විරාගසඤ්ඤා, නිරොධසඤ්ඤා. රාගස්ස, භික්ඛවෙ, අභිඤ්ඤාය ඉමෙ ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති.

143-169. ‘‘රාගස්ස, භික්ඛවෙ, පරිඤ්ඤාය…පෙ…. පරික්ඛයාය… පහානාය… ඛයාය… වයාය… විරාගාය… නිරොධාය… චාගාය… පටිනිස්සග්ගාය ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා’’.

170-649. ‘‘දොසස්ස…පෙ…. මොහස්ස… කොධස්ස… උපනාහස්ස… මක්ඛස්ස… පළාසස්ස… ඉස්සාය… මච්ඡරියස්ස… මායාය… සාඨෙය්‍යස්ස… ථම්භස්ස… සාරම්භස්ස… මානස්ස… අතිමානස්ස… මදස්ස… පමාදස්ස අභිඤ්ඤාය…පෙ…. පරිඤ්ඤාය… පරික්ඛයාය… පහනාය… ඛයාය… වයාය… විරාගාය… නිරොධාය… චාගාය… පටිනිස්සග්ගාය ඉමෙ ඡ ධම්මා භාවෙතබ්බා’’ති. ඉදමවොච භගවා. අත්තමනා තෙ භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

රාගපෙය්‍යාලං නිට්ඨිතං.

ඡක්කනිපාතපාළි නිට්ඨිතා.